

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ydinenergiain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ydinenergialakia. Esityksen tarkoituksena on panna täytäntöön niin sanotun ydinturvallisuusdirektiivin muuttamista koskeva direktiivi. Esityksen mukaan lakiin lisättäisiin säännökset ydinturvallisuuteen ja ydinjätehuoltoon liittyvästä itse- ja vertaisarvioinnista sekä niiden toteuttamisesta, lupanhaltijan tietojenantovelvollisuudesta sekä lupaviranomaisen toteuttamasta kuulemisesta lupavaiheessa. Ydinlaitosten ydinturvallisuuteen liittyviin lupanhaltijan velvollisuuksia koskeviin säännöksiin tehtäisiin eräitä täsmennyksiä. Lakiin lisättäisiin säännökset kansallisen ydinjätehuollon ohjelman laatimisesta ja seurannasta.

Lisäksi lakiin ehdotetaan lisättäväksi siitä nykyisin puuttuvat säännökset ydinlaitosten käytöstä poistamista koskevasta luvasta. Painelaitteita koskevia säännöksiä päivitetäisiin muuttuneen painelaitelain vuoksi.

Esityksessä ehdotetaan lisäksi eräitä säädösteknisiä täsmennyksiä ja korjauksia ydinjätehuollon kustannuksiin varautumista ja tutkimustoiminnan rahoittamista koskeviin säännöksiin.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT.....	4
1 JOHDANTO.....	4
2 NYKYTILA.....	4
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	4
2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö.....	6
Euroopan Unioni.....	6
Kansainvälinen oikeus.....	8
Eräiden ulkomaiden ratkaisuja ydinlaitosten käytöstä poistamisesta.....	10
2.3 Nykytilan arviointi.....	12
Yleisarvio ydinenergialainsäädännön kehittämistarpeista.....	12
Ydinlaitosten käytöstä poistaminen.....	13
Painelaitteita koskeva sääntely ydinenergialaissa.....	14
Ydinjätehuollon kansallinen kehys, toimintapolitiikka ja ydinjätehuollon ohjelma.....	14
Ydinturvallisuutta ja ydinjätehuoltoa koskevat vertaisarviointit sekä vastuu ydinlaitoksen ydinturvallisuudesta.....	16
Avoimuus.....	16
Ydinturvallisuutta koskevat vaatimukset sekä vastuu ydinlaitosten ydinturvallisuudesta.....	16
Ydinlaitosten periaatepäätöksiä koskeva sääntely ydinenergialaissa.....	17
Muutoksenhaku ja valitusoikeus.....	18
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET.....	19
3.1 Tavoitteet.....	19
3.2 Keskeiset ehdotukset.....	19
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	21
4.1 Johdanto.....	21
4.2 Taloudelliset vaikutukset.....	21
Valtiontaloudelliset vaikutukset.....	21
Kansantaloudelliset vaikutukset.....	21
Yritystaloudelliset vaikutukset.....	21
Ydinturvallisuudirektiivin velvoitteiden voimaansaattamisen yritystaloudelliset vaikutukset.....	21
Ydinlaitoksen käytöstä poistamisen lupaa koskevan sääntelyn yritystaloudelliset vaikutukset.....	23
4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan.....	24
Johdanto.....	24
Lupa ydinlaitoksen käytöstä poistamiseen.....	24
Vertaisarviointit ja itsearviointit.....	25

HE 93/2017 vp

4.4	Ympäristövaikutukset	25
4.5	Yhteiskunnalliset vaikutukset	25
5	ASIAN VALMISTELU	26
5.1	Valmisteluvaiheet ja -aineisto	26
5.2	Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen	26
	Johdanto	26
	Ministeriöt	26
	Muut viranomaiset	27
	Luvanhaltijat ja alan toimijat	27
	Järjestöt	28
	Lausuntojen huomioon ottaminen hallituksen esityksen jatkovalmistelussa	29
6	RIIPPUVUUS MUISTA ESITYKSISTÄ	29
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	30
1	LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	30
2	TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	48
3	VOIMAANTULO	49
4	SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	49
	LAKIEHDOTUS	52
	Laki ydinenergiain muuttamisesta	52
	LIITE	63
	RINNAKKAISTEKSTI	63
	Laki ydinenergiain muuttamisesta	63

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Ydinenergia-alan viimeaikainen kansainvälinen ja eurooppalainen kehitys korostaa ydinturvallisuuden merkitystä energiantuotantomuodon sääntelyssä. Ydinenergian käyttöön liittyy erityinen turvallisuusnäkökulma, joka on energiantuotantomuodolle ainutlaatuinen. Japanin Fukushiman ydinvoimalassa 11. maaliskuuta 2011 tapahtuneen voimakkaan maanjäristyksen ja tsunamin seurauksena ydinlaitoksella menetettiin sähkö ja jäähdytysjärjestelmien toiminta lakkasi. Fukushiman ydinvoimalaonnettomuus luokiteltiin ympäristöön leviävän radioaktiivisen säteilyn johdosta kansainvälisellä ydinlaitostapahtumien vakavuusasteikolla (International Nuclear Event Scale, INES) vakavimpaan eli INES 7-luokkaan 12.4.2011. Euroopan atomienergiayhteisön Euratomin (jäljempänä 'Euratom') puitteissa on annettu ydinlaitosten ydinturvallisuutta koskevan kehyksen perustamisesta neuvoston direktiivi 2009/71/Euratom (jäljempänä 'alkuperäinen ydinturvallisuusdirektiivi'), jota on Fukushiman ydinvoimalaonnettomuuden jälkeen muutettu vuonna 2014 ydinlaitosten ydinturvallisuutta koskevan yhteisön kehyksen perustamisesta annetun direktiivin 2009/71/Euratom muuttamisesta annetulla neuvoston direktiivillä 2014/87/Euratom (jäljempänä 'muutettu ydinturvallisuusdirektiivi'). Alkuperäisen ydinturvallisuusdirektiivin tavoitteena on ollut saattaa Euroopan ydinturvallisuuskehys yhdenmukaiseksi sekä saattaa voimaan korkeat turvallisuusstandardit kaikissa jäsenvaltioissa. Muutetun ydinturvallisuusdirektiivin tavoitteena on lujittaa kansallisten valvontaviranomaisen roolia ja riippumattomuutta, parantaa avoimuutta ydinturvallisuuskysymyksissä sekä korostaa turvallisuustavoitteiden merkitystä ydinturvallisuuden toteuttamisessa. Ydinturvallisuusdirektiivin lisäksi Euratomin puitteissa on annettu muiden ohella yhteisön kehyksen perustamisesta käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen vastuullista ja turvallista huoltoa varten direktiivi 2011/70/Euratom (jäljempänä 'ydinjätedirektiivi').

Suomessa ydinturvallisuus on korkealla tasolla, ja turvallisuutta koskevista keskeisistä periaatteista säädetään ydinenergialaissa (990/1987). Muutetun ydinturvallisuusdirektiivin johdosta eräitä lain säännöksiä on kuitenkin katsottu tarpeelliseksi täydentää. Samoin ydinjätedirektiivin täytäntöönpanoa koskevassa tarkastelussa on noussut esiin eräitä täydennystarpeita voimassa olevassa laissa, jotka on otettu huomioon käsillä olevaa esitystä valmisteltaessa. Nyt ehdotettavilla muutoksilla laki saatettaisiin vastaamaan näiden Euratomin puitteissa annettujen direktiivien vaatimuksia. Näiden lisäksi esityksessä lakia esitetään selkeytettäväksi ja täydennettäväksi ydinlaitosten käytöstä poistamiseen liittyvien kysymysten osalta. Esityksessä lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevasta luvasta.

Samalla lakiin ehdotetaan tehtäväksi päivityksiä painelaitteita koskeviin säännöksiin. Paineritelaki (1144/2016) (jäljempänä 'uusi painelaitelaki') on tullut voimaan 1.1.2017, ja se edellyttää muutoksia ydinenergialaissa. Lisäksi lakiin tehtäisiin eräitä säädösteknisiä päivityksiä.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Ydinenergialaki sisältää ydinenergian käyttöä koskevat säännökset. Ydinenergian käytöllä tarkoitetaan ydinenergiain soveltamisalaan kuuluvaa toimintaa, joka kattaa kaikki ydinenergiaan ja sen tuottamiseen liittyvät toiminnot uraanin tai toriumin tuotantoon tähtäävästä kai-

vos- ja rikastustoiminnasta aina ydinjätteiden loppusijoitukseen. Ydinenergi laki sisältää ydinenergian käyttöön liittyvät yleiset periaatteet, säännökset ydinenergian käytön turvallisuudesta, ydinjätehuollon toteuttamisesta, ydinenergian käytön luvanvaraisuudesta, valvonnasta sekä toimivaltaisista viranomaisista. Ydinenergian käyttö on kielletty ilman ydinenergi lain mukaista lupaa. Ydinenergi laki tuli voimaan 1.3.1988.

Lakia tarkentavat säännökset on annettu ydinenergia-asetuksella (161/1988). Ydinenergia-asetuksessa säädetään ydinenergi lakiin liittyvistä menettelytavoista, kuten lupien hakemisesta ja käsittelystä, ydinjätehuollon suunnittelussa sekä varautumisessa noudatettavista menettelyistä sekä ydinenergian käyttöä valvoville viranomaisille ilmoitettavista tiedoista. Ydinenergia-asetuksessa on lisäksi ydinenergi lain soveltamisen kannalta keskeiset tekniset määrittelyt ja rajaukset sekä lakia tarkentavat säännökset.

Ydinturvallisuutta koskevia lain säännöksiä ja ydinenergia-asetusta tarkentavat edelleen Säteilyturvakeskuksen antamat sitovat määräykset. Säteilyturvakeskus antaa määräykset ydinenergi lain 7 q §:n nojalla. Edelleen ydinenergi lain, ydinenergia-asetusten ja Säteilyturvakeskuksen määräysten vaatimuksia tarkentavat Säteilyturvakeskuksen antamat yksityiskohtaiset ydinvoimalaitosohjeet (YVL-ohjeet). Säteilyturvakeskus antaa ohjeet ydinenergi lain 7 r §:n nojalla. YVL-ohjeet sisältävät teknistä säännöstöä, ja ne ovat keskeinen osa ydinturvallisuuden tehokasta toteuttamista, sillä niissä esitetään yksityiskohtaiset vaatimukset kaikille ydinenergian käytön turvallisuuden kannalta merkittävälle osa-alueille. YVL-ohjeet sisältävät ydinenergi lain mukaisen turvallisuustason toteuttamista koskevat yksityiskohtaiset turvallisuusvaatimukset, joita luvanhaltijoiden tulee noudattaa siten kuin ydinenergi lain 7 r §:ssä säädetään.

Ydinenergi lain 60 ja 60 a §:ssä säädetään ydinlaitosten painelaitteista ja painelaitteisiin sovellettavista säännöksistä. Pykälä sisältää myös viittauksen aikaisempaan painelaitelakiin (869/1999, jäljempänä 'vanha painelaitelaki').

Ydinenergi lakia on muutettu useita kertoja sen säätämisen jälkeen. Ydinenergi lakia uudistettiin laajasti vuonna 2008, jolloin annettiin laki ydinenergi lain muuttamisesta (342/2008), jolla ydinenergi lain valtuussäännökset muutettiin perustuslain mukaisiksi. Samalla lakiin nostettiin alemmantasoisista säädöksistä eräitä perustuslain mukaan lailla säädettäviä asioita koskien ydinturvallisuutta ja luvanhaltijoiden velvollisuuksia. Ydinenergi lakiin lisättiin myös voimakeinojen käyttöä koskevat säännökset, jotka koskevat ydinenergian käytön turvaamista lainvastaiselta toiminnalta. Lisäksi ydinenergi lakiin lisättiin ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevaa sääntelyä.

Viime vuosina muutoksia on ollut useita. Vuonna 2011 ydinenergi lakia muutettiin lailla ydinenergi lain muuttamisesta (269/2011), jolla saatettiin kansallisesti osaksi lainsäädäntöä alkuperäisen ydinturvallisuusdirektiivin vaatimukset. Samana vuonna tuli voimaan kaivoslain muuttamisen yhteydessä annettu laki ydinenergi lain muuttamisesta (622/2011). Vuonna 2012 ydinenergi lakia muutettiin lailla ydinenergi lain muuttamisesta (410/2012), jolla muutettiin Säteilyturvakeskuksen valvontaoikeuksia koskevia säännöksiä, lisättiin tarkastus- ja testauslaitosten sekä päteväntielinten hyväksyntää ja toimivaltuuksia koskevia säännöksiä sekä muutettiin säännöstä, joka koskee ydinlaitosten ydinturvallisuustutkimusrahastoon maksamaa ydinturvallisuusmaksua. Vuonna 2013 ydinenergi lakia muutettiin lailla ydinenergi lain muuttamisesta (499/2013) ydinjätedirektiivin vaatimusten saattamiseksi osaksi kansallista lainsäädäntöä. Vuonna 2017 ydinenergi lakia muutettiin ympäristövaikutusten arviointimenettelyä

koskevan lainsäädännön uudistamisen vuoksi lailla ydinenergialain 23 ja 25 §:n muuttamisesta (260/2017).

Vuonna 2015 ydinenergialakia muutettiin lailla ydinenergialain muuttamisesta (676/2015) mm. siten, että ydinenergialain 7 q §:n nojalla yleisten turvallisuusmääräysten antovalta siirrettiin 1.1.2016 lukien Säteilyturvakeskukselle. Samalla valtioneuvoston asetukset ydinvoimalaitoksen turvallisuudesta (717/2013), ydinenergian käytön turvajärjestelyistä (734/2008), ydinvoimalaitoksen valmiusjärjestelyistä (716/2013) ja ydinjätteiden loppusijoituksen turvallisuudesta (736/2008) kumoutuivat. Näistä säädetään nykyisin ydinenergia-asetuksen 3 a luvussa ja Säteilyturvakeskuksen määräyksissä. Lisäksi lainmuutoksella ydinenergialain 53 a §:n ja 53 b §:n mukaisia maksuja korotettiin määrääjäksi kansallisen ydinturvallisuus- ja ydinjätehuollon tutkimuksen infrastruktuurin kehittämiseksi.

2.2 Kansainvälinen kehitys sekä ulkomaiden ja EU:n lainsäädäntö

Euroopan Unioni

Euroopan unionin puitteissa annettiin kesäkuussa 2009 ensimmäinen ydinturvallisuutta koskeva yhteisösäädös, alkuperäinen ydinturvallisuusdirektiivi. Alkuperäinen ydinturvallisuusdirektiivi loi perustan yhteisötason sääntelylle ydinturvallisuuden alalla. Direktiivi tuli voimaan 22.7.2009. Euroopan unioni ja Euratom ovat aktivoituneet ydinturvallisuuden alalla Japanin Fukushimaa vuonna 2011 tapahtuneen ydinonnettomuuden jälkeen. Ydinonnettomuuden jälkeen päätettiin niin sanottujen stressitestien toteuttamisesta koko Euroopan unionissa. Euroopan unionin neuvosto antoi Euroopan komissiolle lisäksi tehtäväksi arvioida olemassa oleva ydinlaitosten lainsäädäntökehys Euroopan unionissa, sekä ehdottaa sääntelyyn mahdollisesti tarvittavia parannuksia.

Ydinturvallisuusdirektiiviä on päivitetty ydinenergia-alaan liittyneiden uusien uhkakuvien ja riskien arvioinnin jälkeen. Euroopan unionin neuvosto korosti ydinturvallisuuden merkitystä Euroopan unionissa ja muualla maailmassa, ja totesi, että kaikkien unionin alueella sijaitsevien ydinlaitosten turvallisuus tulisi arvioida perustuen kattavaan ja läpinäkyvään riski- ja turvallisuusarvioon, ja että ydinturvallisuuden tulee perustua vahvaan ja yhtenäiseen ydinturvallisuuskehykseen. Alkuperäistä ydinturvallisuusdirektiiviä on tämän kehityskulun seurauksena muutettu muutetulla ydinturvallisuusdirektiivillä. Ydinturvallisuusdirektiivin muutosta valmistettiin Euratomin puitteissa vuosina 2013—2014 ja se annettiin kesällä 2014. Muutetussa ydinturvallisuusdirektiivissä täsmennetään ydinturvallisuutta koskevia vaatimuksia mm. ydinturvallisuuden arvioinnin, onnettomuuksien ehkäisemisen ensisijaisen tavoitteen sekä vertaisarviointien osalta. Muutettu ydinturvallisuusdirektiivi ottaa huomioon Japanissa Fukushiman Daiichi- ydinvoimalaitoksella tapahtuneen INES 7- luokan onnettomuuden perusteella tarpeellisiksi katsotut turvallisuusparannusvaatimukset sekä vaatimukset turvallisuuskulttuurin vahvistamisesta. Muutettu ydinturvallisuusdirektiivi edellyttää jäsenvaltioilta riippumatonta kykyä ylläpitää ydinturvallisuutta, osaamista ja sitä parantavaa tutkimusta.

Muutetussa ydinturvallisuusdirektiivissä säädetään turvallisuustavoitteista, joiden saavuttamiseksi kaikki uudet ydinvoimalaitokset on suunniteltava niin, että jos laitoksen reaktorisydän vaurioituu, onnettomuuden ympäristövaikutukset rajoittuvat laitoksen lähiympäristöön. Direktiivin vaatimuksiin sisältyy lisäksi se, että onnettomuuksien hallinnassa on noudatettava tiukoja turvallisuusmääräyksiä. Turvallisuusvaatimusten toteutumisen varmistamiseksi jäsenmaissa tulee suorittaa kansalliset määräaikaaiset turvallisuusarvioinnit 10 vuoden välein. Ydin-

turvallisuudirektiivin muutos edellyttää lisäksi Euroopan unionin laajuisia oikeudellisesti sitovia aihekohtaisia turvallisuusarviointoja, jotka suoritettaisiin kuuden vuoden välein. Jäsenvaltiot vastaavat myös tehtyjen suositusten täytäntöönpanosta.

Muutetun ydinturvallisuudirektiivin täytäntöönpano muissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa on käynnissä. Euroopan komissio on järjestänyt direktiivin täytäntöönpanoa koskevia kyselyjä sekä työpajoja syksyllä 2015 sekä keväällä 2017.

Muutetun ydinturvallisuudirektiivin 1 luvussa säädetään tavoitteista, soveltamisalasta ja määritelmistä. Direktiivin 2 luvussa säädetään yleisistä velvollisuuksista.

Direktiivin 4 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on luotava ydinlaitosten ydinturvallisuutta koskeva kansallinen kehys, jossa tulee säätää erityisesti vastuiden jaosta, valtion viranomaisten koordinaatiosta, kansallisista ydinturvallisuusvaatimuksista, jotka kattavat kaikki ydinlaitosten elinkaaren kaikki vaiheet, järjestelmästä, joka vastaa ydinlaitosten lupien käsittelystä ja toimintakielloista luvan puuttuessa, toimivaltaisen viranomaisen ydinturvallisuuden viranomaisvalvontaa koskevasta järjestelmästä sekä tehokkaista täytäntöönpanon valvontaa koskevista toimista.

Direktiivin 5 artiklassa säädetään toimivaltaisesta valvontaviranomaisesta. Muutetun direktiivin myötä jäsenvaltioiden on varmistettava valvontaviranomaisen riippumattomuus valvontaan liittyvässä päätöksenteossa. Artikla edellyttää lisäksi, että valvontaviranomaisella on oikeudelliset valtuudet laatia ydinturvallisuusmääräyksiä, vaatia luvanhaltijaa noudattamaan ydinturvallisuusmääräyksiä ja luvan ehtoja sekä todentaa noudattaminen lakisääteisellä arvioinnilla ja tarkastuksilla.

Direktiivin 6 artiklassa säädetään luvanhaltijoista. Jäsenvaltioiden on direktiivin muutoksen myötä edellytettävä kansallisessa kehyksessä, että päävastuu ydinlaitoksen ydinturvallisuudesta on luvanhaltijalla, ja tätä luvanhaltijan vastuuta ei voida delegoida. Tähän vastuuseen kuuluu vastuu sellaisten toimeksisaajien ja alihankkijoiden toiminnasta, joiden toiminta saattaa vaikuttaa ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen. Luvanhaltijoiden on lisäksi toimitettava näyttö ydinturvallisuudesta lupia haettaessa sekä arvioitava, valvottava ja mahdollisesti parannettava ydinlaitoksen ydinturvallisuutta jatkuvasti. Lisäksi luvanhaltijoiden tulee panna täytäntöön johtamisjärjestelmiä, huolehtia hätätilannemenettelyistä sekä järjestää henkilöstö ja taloudelliset resurssit ydinturvallisuutta koskevien velvoitteiden täyttämiseksi.

Direktiivin 7 artiklassa säädetään ydinturvallisuutta koskevan asiantuntemuksen ja taitojen varmistamisesta. Direktiivin 8 artiklassa säädetään avoimuudesta ydinturvallisuuskysymyksissä. Direktiivi edellyttää, että työntekijöiden ja väestön saataville annetaan tarvittavat tiedot ydinlaitosten ydinturvallisuudesta sekä sen valvonnasta.

Muutetulla ydinturvallisuudirektiivillä lisättiin uudet 8 a—8 e artikkelit jotka sisältävät erityiset velvollisuudet sekä vaatimuksen vertaisarviointien toteuttamisesta. 8 a artiklassa säädetään ydinlaitosten ydinturvallisuustavoitteesta, jonka mukaan kaikessa ydinlaitosten toiminnassa on tavoitteena ehkäistä onnettomuudet ja onnettomuustapauksessa lieventää sen seurauksia ja estää tiettyjä seurauksia. 8 b artiklassa säädetään ydinlaitosten ydinturvallisuustavoitteen täytäntöönpanosta ja syvyysuuntaisen turvallisuuden soveltamisesta sekä velvollisuudesta edellyttää toimenpiteitä tehokkaan ydinturvallisuuskulttuurin vahvistamiseksi. 8 c artiklassa sääde-

tään alustavasta arvioinnista sekä määräaikaista turvallisuusarvioinneista, ja 8 d artiklassa laitosalueen valmiusjärjestelyistä ja -toiminnasta. 8 e artiklassa säädetään aihekohtaisesta vertaisarvioinnista, joka on jäsenvaltion velvollisuus.

Euroopan unionin neuvosto antoi vuonna 2011 ydinjätedirektiivin. Ydinjätedirektiivi on tullut saattaa kansallisesti osaksi lainsäädäntöä 23.8.2013 mennessä. Suomi on saattanut direktiivin kansallisesti osaksi lainsäädäntöä lailla ydinenergiain muuttamisesta (499/2013). Euroopan komissio on täytäntöönpanoa koskevassa arviointityössään kiinnittänyt huomioita eräisiin Suomen lainsäädännön yksityiskohtiin. Euroopan unionin oikeuden rikkomusmenettelyä ei ole käynnistetty Suomen osalta ydinjätedirektiivin osalta, mutta muutokset tulisi toteuttaa, jotta Suomen kansallinen lainsäädäntö saataisiin vastaamaan Euroopan unionin oikeuden velvoitteita täysimääräisesti. Ydinjätedirektiivin toimeenpanon arvioinnissa on kiinnitetty huomioita eräisiin yksityiskohtiin, jotka tulisi nyt saattaa osaksi ydinenergialakia. Täydennystarpeet liittyvät alla esitettyihin direktiivin kohtiin.

Ydinjätedirektiivin 4 artiklassa säädetään ydinjätehuollon yleisistä periaatteista. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on määriteltävä käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisten jätteiden huoltoon koskeva kansallinen toimintapolitiikka ja pidettävä sitä yllä. Toimintapolitiikan tulee perustua siihen, että jäsenvaltiolla on perimmäinen vastuu siinä syntyneen käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollosta eräitä erikseen määriteltyjä poikkeustapauksia lukuun ottamatta. Artiklan 2 kohdan mukaan jos radioaktiivista jätettä tai käytettyä ydinpolttoainetta siirretään jäsenvaltioon tai kolmanteen maahan käsittelyä tai jälleenkäsittelyä varten, sillä jäsenvaltiolla tai kolmannella valtiolla, josta radioaktiivinen aine on siirretty, on perimmäinen vastuu mainittujen aineiden sekä mahdollisen sivutuotteen syntyvän jätteen turvallisesta ja vastuullisesta loppusijoituksesta.

Direktiivin 5 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on luotava käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huoltoon koskeva kansallinen kehys, johon kuuluu kansallinen lainsäädäntö- ja sääntelykehys sekä organisatorinen kehys, sekä pidettävä tätä kansallista kehystä yllä. Tämän kansallisen kehysten avulla jaetaan vastuu ydinjätehuollosta ja huolehditaan asianomaisten toimivaltaisten viranomaisten välisestä koordinoinnista.

Lisäksi jäsenvaltiolla on oltava kansallinen ohjelma käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huoltoon koskevan toimintapolitiikan toteuttamiseksi. Direktiivin 11 artiklan mukaan jäsenvaltion on varmistettava, että sen käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huoltoon koskeva kansallinen ohjelma, joka kattaa kaikenlaisen sen lainkäyttövaltaan kuuluvan käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen sekä kaikki käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon eri vaiheet jätteen syntymisestä sen loppusijoitukseen, toteutetaan. Artiklan 2 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on tarkasteltava ohjelmaansa säännöllisesti uudelleen, ja saatettava se ajan tasalle ottaen huomioon tekniikan ja tieteen kehityksen sekä suositukset, saadut kokemukset ja hyvät käytännöt vertaisarvioinneista. Ydinjätedirektiivin 12 artiklassa säädetään kansallisten ohjelmien sisällöstä.

Kansainvälinen oikeus

Ydinenergian käyttöön liittyy rajat ylittäviä kysymyksiä, jotka edellyttävät kansainvälistä yhteistyötä. Ydinenergia-alan kansainvälisen yhteistyön kannalta keskeisiä kansainvälisiä järjestöjä ovat Yhdistyneiden Kansakuntien alainen Kansainvälinen atomienergiajärjestö IAEA (International Atomic Energy Agency, jäljempänä 'IAEA') sekä Taloudellisen yhteistyön ja ke-

hityksen järjestön, OECD:n (Organisation for Economic Cooperation and Development), alainen ydinenergiajärjestö NEA (Nuclear Energy Agency). Kansainvälisellä tasolla on luotu yhteiset turvallisuusperiaatteet ja standardit, jotka koskevat ydinturvallisuutta. IAEA on keskeinen kansainvälinen organisaatio, jonka kautta turvallisuusperiaatteet on asetettu.

Ydinenergian käyttöä ja valvontaa koskevat useat kansainväliset sopimukset, joita on solmittu erityisesti IAEA:n puitteissa. Ydinenergia-alalla on monia kansainvälisiä velvoitteita, jotka ovat osin päällekkäisiä tai rinnakkaisia Euroopan unionin lainsäädännön vaatimusten kanssa. Näistä keskeinen on vuonna 1996 voimaan tullut ydinturvallisuutta koskeva yleissopimus, joka on saatettu voimaan asetuksella ydinturvallisuutta koskevan yleissopimuksen voimaansaatamisesta (725/1996, SopS 74/1996) (jäljempänä 'ydinturvallisuussopimus'). Toinen keskeinen sopimus on käytetyn polttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon turvallisuutta koskeva yleissopimus, joka on saatettu voimaan Tasavallan presidentin asetuksella käytetyn polttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollon turvallisuutta koskevan yleissopimuksen voimaansaatamisesta (496/2001, SopS 36/2001) (jäljempänä 'ydinjättesopimus').

Ydinturvallisuutta koskevat lisäksi IAEA:n turvallisuusvaatimukset. IAEA:n turvallisuusvaatimukset vastaavat kansainvälistä yhteisymmärrystä siitä, mitä tarkoitetaan korkean tason turvallisuudella väestön ja ympäristön suojelemiseksi haitalliselta ionisoivalta säteilyltä. Instrumentit ovat kuitenkin kansainvälisen oikeuden alaisia, ja oikeudellisesti turvallisuusvaatimukset ovat suosituksia.

Fukushiman onnettomuuden seurauksena IAEA:n turvallisuusvaatimukset on uudistettu ja kansainvälisen ydinturvallisuuskonvention osapuolet ovat julkaisseet niin kutsutun 'Vienna Declaration'-lausuman siitä, miten ydinvoimalaitosten suunnittelussa ja käytössä huomioidaan vakavien reaktorionnettomuuksien ehkäiseminen ja hallinta. Ydinenergian käyttöä ja valvontaa koskevat sopimukset ovat kuitenkin ennallaan, eikä kansainvälisiin velvoitteisiin tai sopimuksiin ole tehty muutoksia.

Suomi on saattanut kansallisen sääntelyn vastaamaan IAEA:n turvallisuusvaatimuksia. Kansainväliset velvoitteet on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä voimaansaattamislaeilla ja -asetuksilla. IAEA:n turvallisuusvaatimukset vaikuttavat kansallisessa sääntelyssä aineellisen sisällön osalta ennen kaikkea Säteilyturvakeskuksen voimassa olevan lain 7 q §:n nojalla asetettiin määräyksiin sekä 7 r §:n nojalla annettuihin yksityiskohtaisiin turvallisuusvaatimuksiin, jotka Säteilyturvakeskus asettaa YVL-ohjeissa.

Kansainvälinen atomienergiajärjestö IAEA suorittaa valtioiden pyynnöstä ydinturvallisuutta koskevan sääntelyn ja järjestelmän vertaisarviointeja, IRRS-vertaisarviointeja (Integrated regulatory review service). Vertaisarviointien tarkoituksena on edistää kansallisen ydin- ja säteilyturvallisuusvalvonnan infrastruktuurin tehokkuutta. Arviointityötä tekee IAEA:n kokoama ryhmä, jossa työskentelee kokeneita ydin- ja säteilyturvallisuusasiantuntijoita. He tarkastelevat viranomaistyötä ja teknisiä sekä poliittisia tekijöitä verraten niitä IAEA:n asettamiin turvallisuusvaatimuksiin sekä muualla todettuihin hyviin käytäntöihin. IRRS-vertaisarvioinnissa lopputuloksena on IRRS-raportti, jossa esitetään arvioinnin kohteena olevalle valtiolle suosituksia ja ehdotuksia tarkastuksen aikana esille nousseista huomioista.

Varsinainen IRRS-vertaisarviointi pidettiin Suomessa 15—26. lokakuuta 2012. Arvioinnin perusteella laaditussa raportissa ehdotettiin muun ohella, että ydinenergialakia tulisi muuttaa si-

ten, että Säteilyturvakeskuksen toimivalta ydinlaitoslupien turvallisuuskysymyksissä, erityisesti lupaehtojen asettamisessa, määriteltäisiin laissa selkeästi ja yksiselitteisesti. Lisäksi IRRS-raportissa suositeltiin, että Säteilyturvakeskuksen tulisi luopua nykyisestä käytännöstä, jonka mukaisesti se toteuttaa ydinlaitosten ympäristössä säteilytarkkailun valvontaohjelmaa maksullisena palveluna luvanhaltijoille. IRRS-raportin suositusten mukaan Säteilyturvakeskuksen tulisi toteuttaa riippumatonta ympäristön säteilyvalvontaohjelmaa luvanhaltijoilta vaaditun ympäristövalvontaohjelman tulosten varmentamiseksi. IRRS-raportissa suositettiin lisäksi, että Suomen ydinenergiaa koskevassa lainsäädännössä tulisi ottaa huomioon käytöstä poistaminen myös lupajärjestelmän kannalta.

Suomi on pannut suosituksia täytäntöön muuttamalla kansallista lainsäädäntöään eräiltä osin. Suosituksia on otettu huomioon, kun ydinenergialakia muutettiin lailla ydinenergielain muuttamisesta (676/2015). Lainmuutos sisälsi valvontaviranomaisen riippumattomuutta koskevia muutoksia, joilla mm. yleisten turvallisuusmääräysten antovalta siirrettiin 1.1.2016 lukien Säteilyturvakeskukselle. Säteilyturvakeskus voi YVL-ohjeiden ohella antaa yleisiä turvallisuusmääräyksiä Säteilyturvakeskuksen määräyksinä ydinenergielain 7 q §:n nojalla. Määräykset koskevat ydinenergielain 2 a luvussa säädettyjen periaatteiden ja vaatimusten teknisluonteisia asioita, jotka on lueteltu 7 q §:ssä. Muutoksella edistettiin Säteilyturvakeskuksen riippumatonta ja itsenäistä asemaa turvallisuutta valvovana viranomaisena. IRRS-raporttiin sisältyvää suositusta käytöstä poistamisen huomioon ottamisesta lainsäädännössä ei kuitenkaan pantu tuolin täytäntöön.

Vuonna 2015 arvioitsijat suorittivat IRRS seuranta-arvioinnin (IRRS Follow up) 9—16. kesäkuuta. Arvioinnista on laadittu erillinen seurantaraportti. Sen aikana tarkasteltiin Suomelle aiemmin annettujen suositusten ja ehdotusten toteutumista, ja todettiin vallitseva hyvä tilanne. Edelleen kuitenkin todettiin, että käytöstä poistamisen luvan puuttumista ydinenergialaissa ei ollut korjattu. Seurantaraportissa annettiin uusi suositus, jonka mukaan Suomen tulisi muuttaa lainsäädäntöä siten, että ydinenergialaki sisältäisi käytöstä poistamista koskevan lupavaiheen. Nyt käsillä olevassa esityksessä ehdotetaan ydinenergialakiin lisättävien säännökset ydinlaitoksen käytöstä poistamisesta IRRS-arvioinnin suositusten mukaisesti.

Eräiden ulkomaiden ratkaisuja ydinlaitosten käytöstä poistamisesta

Ruotsi

Ruotsissa on käyty vuosina 2014—2016 keskustelua ydinvoiman tulevaisuudesta osana maan energiantuotantokokonaisuutta. Ruotsissa on samaa ikäluokkaa olevia ydinlaitoksia kuin Suomessa, ja ydinlaitosten käytön kysymysten lisäksi Ruotsissa on tarkasteltu aktiivisesti viime vuosina ydinjätteiden maaperäloppusijoitusta sekä ydinlaitosten käytöstä poistoa.

Ruotsissa ydinlaitoksen käytöstä poistamisessa keskeinen rooli on turvallisuusviranomaisella (Strålsäkerhetsmyndigheten, SSM). Turvallisuusviranomaisen asettaa säännöt ja reunaehdot sille, kuinka käytöstä poistaminen tulee suunnitella ja toteuttaa. Käytöstä poistaminen Ruotsin mallissa sisältää toiminnot ydinlaitoksen käytön lopettamisesta (sulkemisesta) siihen asti, että laitosalue voidaan ottaa käyttöön uusiin käyttötarkoituksiin. Suunnittelu ja toteuttaminen vievät useita vuosia, ja turvallisuusviranomaisen valvoo koko prosessia.

Käytöstä poistaminen on Ruotsissa vaiheistettu. Ydinlaitoksen käytöstä poistamista suunnitellaan koko sen käytön ajan, eli koko sen ajan kun se tuottaa kaupallisesti sähköä. Suunnittelu

alkaa siis hyvin aikaisessa vaiheessa. Käytön jälkeen ydinlaitos otetaan pysyvästi pois sähköntuotannosta pysyvän sammuttamisen vaiheessa. Siirtymävaiheessa pysyvän sammuttamisen jälkeen henkilöstö alkaa valmistautua purkamiseen ja varmistaa, että koko laitoksen säteilyturvallisuus säilyy. Siirtymävaiheessa kaikki käytetty ydinpolttoaine siirretään pois laitokselta polttoaineen keskitettyyn välivarastoon. Reaktorin sisäosat puhdistetaan radioaktiivisten aineiden poistamiseksi. Tällä vähennetään henkilöstön altistumista säteilylle. Henkilöstö huolehtii tässä vaiheessa myös käytön aikana syntyneistä jätteistä. Ennen purkutöiden aloittamista kaikki laitoksen radioaktiiviset aineet inventoidaan eli selvitetään kartoittamalla uudelleen, ja normaali käytön aikainen inventointi tarkentuu tässä vaiheessa.

Siirtymävaiheen jälkeen ja ennen purkamisen aloittamista käytöstä poistamiselle tulee Ruotsin lainsäädännön mukaan hakea uutta lupaa ympäristökaaren mukaisesti, sekä luvan lisäksi erillistä hyväksyntää ydinturvallisuusviranomaiselta. Luvan ja hyväksynnän saamisen jälkeen alkaa varsinainen työ purkamisen osalta. Purkamisvaiheen aikana käytännössä kaikki laitokseen asennetut järjestelmät poistetaan laitokselta. Puretut järjestelmät toimitetaan niiden kontaminoitumisasteesta riippuen jatkokäsiteltäväksi joko radioaktiivisena tai tavallisena jätteenä. Purkamisvaiheen jälkeen seuraa saneerausvaihe, jossa rakenteet ja rakennusten pinnat käydään läpi mahdollisen radioaktiivisuuden varalta ja saneerataan siten, että rakennus- ja purkujätettä voidaan käsitellä tavanomaisena jätteenä. Rakennukset, joita ei voida käyttää uudelleen tai joilla ei ole uutta käyttötarkoitusta, puretaan. Saneerausvaiheessa myös maaperä tutkitaan radioaktiivisuuden varalta ja puhdistetaan tarvittaessa. Kaikkien edeltävien vaiheiden jälkeen, ja kun kaikki radioaktiivisuus on poistettu laitokselta ja mahdollinen jäljellä oleva radioaktiivisuus on alle kansainvälisesti hyväksytyt tason, laitospaikka voidaan käyttää muihin tarkoituksiin ja se vapautetaan valvonnasta. Ydinturvallisuutta valvova viranomainen tekee päätöksen valvonnasta vapauttamisesta.

Saksa

Saksa on poistanut käytöstä useita ydinlaitoksia, ja sillä on merkittävää kokemusta käytöstä poistamisesta. Fukushima Daiichi-ydinlaitoksen onnettomuuden jälkeen Saksan hallitus päätti asteittain lopettaa ydinenergian kaupallisen käytön sähköntuotantoon. Tässä yhteydessä Saksan ydinenergiaa koskevaa lainsäädäntöä muutettiin siten, että ydinlaitosten käyttöluvut peruutettiin, osa asteittain, osa välittömästi. Päätöksen jälkeen kaikille suljetuille laitoksille on haettu lupaa käytöstä poistamiseen. Saksassa on useita käytöstä poistamisen projekteja käynnissä, mutta jokainen projekti on erilainen. Projektin kesto, rahoitus, käytöstäpoiston tapa ja muut ehdot kaikki vaihtelevat laitoksen tyypistä ja omistajasta riippuen.

Käytöstä poistamisesta on säädetty Saksan ydinenergialaissa (German Atomic Energy Act). Laki edellyttää lupaa käytöstä poistamiselle osavaltion toimivaltaiselta viranomaiselta. Laki mahdollistaa kaksi erilaista käytöstäpoiston strategiaa: välittömän poistamisen tai viivästetyn poistamisen turvallisen sulkemisen jälkeen. Päätös käytettävästä strategiasta on operaattorilla. Lupaa haetaan osavaltion toimivaltaiselta viranomaiselta.

Ranska

Ranskan ydinturvallisuusviranomainen valvoo myös ydinlaitosten käytöstä poistoa. Ranskassa ydinlaitoksen käytöstä poistamisen menettely on vaiheistettu. Käytöstä poistamisen vaiheet Ranskassa alkavat 3 vuotta ennen lopullista sulkemista operaattorin lähettämällä kirjeellä ydinturvallisuudesta vastaavalle viranomaiselle. Kirje sisältää päivitetyn käytöstä poistamisen

suunnitelman, ja siinä selostetaan toteutettavia töitä, muutoksia laitoksen organisoinnissa, aikatauluja sekä esitetään kuvaus laitoksen tilasta. Vaihetta kutsutaan käytön päättymisen vaiheeksi. Päivitetty suunnitelma on esitettävä turvallisuusviranomaiselle siten viimeistään kolme vuotta ennen lopullista käytön lopettamista.

Lopullisen sulkemisen sekä purkamisen vaihe alkaa vuotta ennen lopullista sulkemista. Vaiheessa toimitetaan laitoksen sulkemista ja purkamista koskeva hakemus ydinturvallisuudesta vastaaville ministereille sekä kopio hakemuksesta turvallisuusviranomaiselle. Hakemukseen on liitettävä selvitysaineisto, jossa esitetään mm. kuvaus laitoksen tilasta ennen lopullista sulkemista, keskeiset purkamisen vaiheet, karttakuvaukset, turvallisuusanalyysijä koskevat selvitykset, ympäristövaikutusten arviointi sekä käyttösäännöt seuranta- ja ylläpitoa varten. Lopullinen sulkemis- ja purkamista koskeva lupahakemus arvioidaan vastaavassa menettelyssä kuin rakentamista koskeva lupahakemus. Lisäksi laitosta koskevat muutokset tulee hyväksyttäväksi etukäteen, ja muutoksia koskeva sääntely koskee myös muutoksia, joita toteutetaan sulkemisen ja purkamisen aikana. Käytöstä poistamisen vaiheessa ydinturvallisuusviranomaisen rooli on määrittellä, mikäli tekninen suunnitelma ja organisaatio sekä toteuttamistavat ovat riittävät takaamaan laitoksen turvallisuuden sekä työntekijöiden säteilysuojelun purkamisprosessissa.

Ranskan lainsäädäntö edellyttää lisäksi käytöstä poistamisen yleisen hyväksyttävyyden arviointia. Arviointivaiheessa operaattorin on toimitettava tietoja radioaktiivisten aineiden päästöistä niin kutsutulle yleiselle toimikunnalle. Ranskan lainsäädäntö edellyttää yleistä hyväksyntää purkamisen, loppusijoituksen sekä onnettomuustilanteessa mahdollisesti tapahtuvan päästön osalta. Toimikunnan tarkastelu on edellytyksenä, jotta operaattori voisi saada luvan ydinlaitoksen purkamiseen.

Kaikkien yllä esitettyjen vaiheiden jälkeen lupa laitoksen purkamiseen voidaan myöntää. Näiden lisäksi turvallisuusviranomaisen voi esittää ehtoja tai suosituksia myös luvan myöntämisen jälkeen, joita kutsutaan teknisiksi edellytyksiksi, ja joita operaattorin on noudatettava.

Purkamisen jälkeen, kun laitos ei enää edellytä valvontaa lainsäädännön mukaan, operaattorin tulee hakea vielä erikseen lupaa käytöstä poistamiseksi turvallisuusviranomaiselta, johon on liitettävä laitospaikan tilaa koskevat ja muut lopulliset selvitykset.

2.3 Nykytilan arviointi

Yleisarvio ydinenergialainsäädännön kehittämistarpeista

Ydinenergialaki on merkittävä sääntelykehikko, jolla on ohjaava merkitys ydinenergian käytössä sekä investoinneissa. Ydinenergialakia on sovellettu sen voimaantulosta alkaen ydinenergian käyttöön, ja lain keskeisimmät periaatteet ovat säilyneet muuttumattomina koko sen voimassaoloajan. Ydinenergialaki on aikoinaan laadittu teknologianeutraaliksi ja periaatteiltaan kattavaksi laiksi, ja tästä syystä sen perusrakenne on edelleen toimiva myös uusien ydinturvallisuutta sekä ympäristönsuojelua koskevien vaatimusten ollessa käsillä.

Ydinenergialakia on kuitenkin muutettu sen voimassaolon aikana useita kertoja, ja ydinenergian käyttöä koskevaa sääntelykokonaisuutta on kehitetty jatkuvasti lähes 30 vuoden ajan. Ydinenergialaki on muutosten jälkeen saatettu vastaamaan perustuslakia sekä muuttunutta turvallisuus- ja sääntely-ympäristöä. Ydinenergian käytön sääntelykehys on ajan kuluessa kehittynyt nykyiseen muotoonsa ja on pitkän kehitystyön tulos. Muutoksia on tehty useita, mutta

toimialalle tyypillinen jatkuvan parantamisen periaate käy ilmi myös toimialan lainsäädännöstä. Osa muutoksista on ollut suurempia, mutta osa muutoksista on ollut luonteeltaan teknisiä täsmennyksiä esimerkiksi direktiivien vaatimuksista johtuen. Muutoksilla on vuosien varrella ajantasaistettu ja täydennetty lakia, ja monet muutoksista liittyvät Euratomin sekä alan kansainvälisen sääntelyn kehittämiseen.

Eduskunta on edellyttänyt lausumassaan (EK 43/2014), että hallitus ryhtyy selvittämään ydinenergiain uudistamistarpeita. Valtioneuvosto on selvittänyt kokonaisuudistustarpeita vuodesta 2014 alkaen ja myös tätä ennen 2000-luvulta alkaen eri yhteyksissä. Muutostarpeita on selvitetty myös nyt laajemmin, vaikka tarkastelun perusteella kaikista asioista ei otettu mukaan ehdotuksia käsillä olevaan esitykseen.

Ydinenergiainsäädäntö on käytännössä osoittautunut toimivaksi kokonaisuudeksi, eikä siinä ydinenergian käytön ja sen turvallisuuden tehokkaan valvonnan kannalta katsoen ole merkittäviä sisällöllisiä puutteita. Olennaisimmat puutteet liittyivät vuonna 2000 voimaan tulleen perustuslain asettamiin normisystemaattisiin vaatimuksiin, jotka otettiin huomioon ja muutettiin perustuslain mukaisiksi lailla ydinenergiain muuttamisesta (342/2008).

Perusteiltaan ydinenergiainlaki on edelleen toimiva, ja valmistelun yhteydessä on arvioitu lain muutostarpeet myös tulevaisuuden tarpeet ja teknologian kehitys huomioiden. Valmisteluaineisto on tulevaisuudessa hyödynnettävissä. Valmistelussa tunnistetut lopulliset muutostarpeet ovat sellaisia, jotka selkeyttävät oikeustilaa ja jotka toteuttamalla vältetään jatkossa epäselvät tulkintatilanteet mutta samalla taataan velvoitteiden hoito kestäväällä ja perustellulla tavalla. Samassa yhteydessä säädösteknisiä asioita on käyty läpi, ja tehty mm. kattava vastaavuusanalyysi keskeisten direktiivien sekä muun asiaan liittyvän sääntelyn kannalta.

Tätä esitystä valmisteltaessa ei ole katsottu tarpeelliseksi uudistaa koko lakia. Ydinenergiain keskeiset periaatteet sekä lupajärjestelmän pääperiaatteet ovat edelleen ajan tasalla. Ydinturvallisuutta koskevassa sääntelyssä ei ole havaittu puutteita, ja jo nyt olemassa oleva sääntely täyttää muutetun ydinturvallisuudirektiivin asettamat edellytykset lähes kaikilta osin. Eräitä ydinenergiain säännöksiä on kuitenkin tarpeellista tarkistaa direktiivien vaatimusten sekä kansallisten asiakysymysten osalta. Kansalliset muutostarpeet liittyvät ydinlaitosten käytöstä poistamista koskevaan sääntelyyn sekä painelaitesäännösten päivitykseen.

Ydinlaitosten käytöstä poistaminen

Ensimmäinen kansallinen muutostarve liittyy ydinlaitosten käytöstä poistamisen sääntelyyn. Suomessa ei ole tähän mennessä poistettu käytöstä ydinlaitoksia. Ydinlaitoksen käytöstä poistaminen on energiamuodon erityispiirre, sillä ydinlaitoksen poistaminen käytöstä tulee suunnitella huolella ja aikaisessa vaiheessa. Lisäksi käytöstä poistamiseen liittyy erityinen energiamuotoon liittyvä turvallisuusnäkökulma. Ydinlaitoksen käytöstä poistaminen on kokonaisuutena iso, vaiheittainen prosessi. Käytöstä poistamista koskeva sääntelytarve on tunnistettu kansalliseksi muutostarpeeksi, mutta myös kansainväliset suositukset, kuten yllä kuvattu IAEA:n IRRS-vertaisarvioinnin suositus, edellyttävät muutoksen tekemistä kansallisessa lainsäädännössä. Lisäksi EU:n lainsäädäntö ja direktiivit on laadittu siitä lähtökohdasta, että jokainen ydinlaitoksen elinkaaren vaihe on lupajärjestelmän piirissä erikseen säännelty.

Ydinenergiaa on käytetty Suomessa sähköntuotantoon 70-luvun lopulta alkaen. Kaupallinen sähköntuotanto alkoi Teollisuuden Voima Oyj:n Olkiluoto 1- laitoksella vuonna 1978 ja Olki-

luoto 2- laitoksella vuonna 1980. Nykyisen Fortum Power and Heat Oy:n Loviisa 1- laitoksen kaupallinen sähköntuotanto alkoi vuonna 1977. Loviisa 1- laitoksen ydinenergiain mukainen käyttöluva on voimassa vuoden 2027 loppuun saakka. Loviisa 2- laitoksen kaupallinen sähköntuotanto alkoi vuonna 1981 ja laitoksen käyttöluva on voimassa vuoden 2030 loppuun saakka. Lisäksi Suomessa on yksi tutkimusreaktori, jonka omistaa nykyään Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy. Tutkimusreaktori on käynnistynyt vuonna 1962 ja pysyvästi sammutettu vuonna 2015.

Ydinlaitoksen käytöstä poistaminen on useita vuosia kestävä prosessi, joka sisältää valmisteluvaiheen, laitoksen purkamisen ja ydinlaitoksen koko elinkaaren aikana syntyneiden ydinjätteiden loppusijoittamisen. Ydinlaitoksen käytöstä poistamisen tarkoituksena on ydinlaitoksen ja laitosalueen saattamisen tilaan, jossa erityisiä toimenpiteitä ei enää tarvita.

Voimassa olevaan ydinenergiain lakiin sisältyvä ydinlaitoksia koskeva lupajärjestelmä sisältää kolme vaihetta: 11 §:n mukaisen periaatepäätöksen, 18 ja 19 §:n mukaisen rakentamisluvan sekä 20 §:n mukaisen käyttöluvan. Ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevaa sääntelyä on tuotu ydinenergiain lakiin vaiheittain, mutta laissa ei ole säännöksiä käytöstä poistamisen luvasta. Lailla ydinenergiain muuttamisesta (342/2008) ydinenergiain lakiin sisältyviä käytöstä poistamista koskevia periaatteita täsmennettiin lisäämällä lakiin säännös siitä, että käytöstä poistamiseen on varauduttava jo laitoksen suunnittelussa. Samoin lakiin lisättiin vaatimus, että ydinlaitoksen käytöstä poistamiseen liittyviä toimenpiteitä ei saa tarpeettomasti siirtää. Voimassa oleva ydinenergiain laki edellyttää käytöstä poistamista koskevaa suunnitelmaa 7 g §:ssä sekä suunnitelman päivittämistä kuuden vuoden välein 28 §:ssä. Säteilyturvakeskus arvioi suunnitelmat sekä antaa lausuntonsa niiden hyväksyttävyydestä. Varsinainen lupa ydinlaitoksen käytöstä poistamiseen on kuitenkin puuttunut ydinenergiain laista. Ydinlaitosten ikääntyessä käytöstä poistaminen on kysymys, jota varten sääntelyn tulee olla kunnossa.

Painelaitteita koskeva sääntely ydinenergiain laissa

Toinen kansallinen muutostarve liittyy painelaitelainsäädännön päivitykseen. Painelaitelainsäädäntöä on uudistettu, ja uusi painelaitelaki kumosi voimaan tullessaan vanhan painelaitelain 1.1.2017. Ydinlaitosten painelaitteista tulisi säätää edelleen erikseen ydinenergiain laissa, koska ydinenergian käyttö asettaa tiettyjä erityisvaatimuksia ydinlaitoksen painelaitteille. Uuden painelaitelain 1 §:n 4 momentissa on lisäksi säädetty, että painelaitelain soveltamisesta ydinlaitosten painelaitteisiin ja ydinainesten tai ydinjätteiden kuljetuksessa käytettäviin painelaitteisiin säädetään ydinenergiain laissa.

Ydinjätehuollon kansallinen kehys, toimintapolitiikka ja ydinjätehuollon ohjelma

Euroopan unionin lainsäädännön kehitykseen liittyy muutostarve ydinjätehuollon kansallisen kehyksen, toimintapolitiikan ja ohjelman osalta. Voimassa olevan lain 54 §:n 3 momentissa säädetään siitä, että työ- ja elinkeinoministeriö huolehtii ydinjätehuoltoa koskevan kansallisen kehyksen ja kansallisen ohjelman ja sen toteuttamisen itsearvioinnin järjestämisestä sekä kansallisen kehyksen, toimivaltaisen valvontaviranomaisen ja kansallisen ohjelman kansainvälisen vertaisarvioinnin pyytämisestä. Säteilyturvakeskus huolehtii säännöksen mukaan ydinjätehuoltoa koskevan toimintansa itsearvioinnista.

Ydinjätehuollon kansallisesta toimintapolitiikasta ei ole säännöksiä voimassa olevassa laissa. Myöskään kansallisen ydinjätehuollon kehyksen ja -ohjelman laatimisesta, toteuttamisesta ja

seurannasta ei ole aineellisia säännöksiä voimassa olevassa laissa. Kansallisen ohjelman tarve nähtiin myös IAEA:n IRRS-vertaisarvioinnissa ja sen perusteella tehdyissä IRRS-raportissa vuodelta 2012, jossa todettiin, että kansallista, yhteneväistä ohjelmaa radioaktiivisille jätteille ja ydinjätteille ei ollut toistaiseksi tehty.

Nykytilassa Suomessa kansalliseen kehykseen on katsottu kuuluvan ydinenergi laki ja säteilylaki sekä niiden perusteella annetut ydinenergia-asetus (161/1988) ja säteilyasetus (1512/1991). Lisäksi kehykseen on katsottu kuuluvan Säteilyturvakeskuksen määräykset ydinvoimalaitoksen turvallisuudesta (Y/1/2016), ydinvoimalaitoksen valmiusjärjestelyistä (Y/2/2016), ydinenergian käytön turvajärjestelyistä (Y/3/2016), ydinjätteiden loppusijoituksen turvallisuudesta (Y/4/2016) sekä uraanin tai toriumin tuottamiseksi harjoitettavan kaivostöiminnan ja malminrikastustoiminnan turvallisuudesta (Y/5/2016). Kehykseen on katsottu kuuluvan myös Säteilyturvakeskuksen ydinvoimalaitosohjeet (YVL-ohjeet) ja säteilyturvallisuusohjeet (ST-ohjeet), Säteilyturvakeskuksesta annetut laki (1069/1983) ja asetus (618/1997), sekä soveltuvin osin hallintolaki (434/2003), ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetut laki (468/1994) ja asetus (713/2006), jotka on korvattu lailla ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (252/2017) ja valtioneuvoston asetuksella ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (277/2017) sekä laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999). Kansalliseen kehykseen on katsottu kuuluvan myös VTT:n tutkimusreaktorin hankintasopimukseen liittyvä mahdollisuus palauttaa käytetty polttoaine Yhdysvaltoihin sekä sosiaali- ja terveystieteiden ja Teollisuuden Voima Oyj:n välillä tehty sopimus valtion hallinnassa olevien radioaktiivisten jätteiden loppusijoituksesta.

Kansallisen kehyksen luominen ja ylläpitäminen nähdään em. lakien ja niiden perusteella annettujen säädösten sekä sopimusten ylläpitämisenä, eikä kansallista kehystä koskevien aineellisten säännösten lisäämistä ydinenergi lakiin ole katsottu säädösteknisesti mahdolliseksi.

Ydinjätehuoltoa koskeva kansallinen toimintapolitiikka muodostuu lainsäädännöstä sekä viranomaisten määräyksistä ja päätöksistä, jotka koskevat ydinjätteitä, niistä huolehtimista ja niiden kustannuksiin varautumista. Nykytilassa Suomessa toimintapolitiikan on katsottu muodostuvan useista ydinjätehuollon periaatteista, joita ovat Suomessa käytetyn ydinpolttoaineen suora loppusijoitus Suomessa, jätehuoltovelvollisen vastuu ydinjätteistä, ydinjätehuollon suunnitelmallisuus, yhteiskunnan kokonaisedun harkinta, päätöksenteon vaihteellisuus, jätteiden määrän minimointi ja mahdollisuus käytetyn ydinpolttoaineen palautettavuuteen mikäli myöhemmin ilmenee tarve uudelleenharkintaan.

Toimintapolitiikka sekä ohjelma ovat molemmat sisältyneet Suomen ydinjätehuollon ohjelmaan, joka laadittiin ensimmäisen kerran vuonna 2015 (Käytetyn ydinpolttoaineen ja muun radioaktiivisen jätteen huolto Suomessa. Euroopan unionin neuvoston direktiivin 2011/70/Euratom 12 artiklan mukainen kansallinen ohjelma 14.7.2015. Management of spent fuel and radioactive waste in Finland – national programme in accordance with Article 12 of the Council Directive 2011/70/Euratom), ja raportoitiin direktiivin mukaisesti Euroopan komissiolle. Suomen toimintapolitiikka on sisällynyt ydinjätehuollon ohjelman 1 lukuun.

Voimassa oleva ydinenergi laki tai muu kansallinen sääntely ei kuitenkaan sisällä aineellisia säännöksiä kansallisesta toimintapolitiikasta tai kansallisesta ohjelmasta, lukuun ottamatta 54 §:n 3 momenttia. Euroopan komission mukaan ydinjäteditiivi edellyttää näistä erikseen säätämistä kansallisessa lainsäädännössä.

Ydinturvallisuutta ja ydinjätehuoltoa koskevat vertaisarvioinnit sekä vastuu ydinlaitoksen ydinturvallisuudesta

Toinen Euroopan unionin lainsäädännön kehitykseen liittyvä muutostarve koskee vertaisarviointeja. Ydinenergialaki ei sisällä säännöksiä vertaisarvioinneista, joita on kuitenkin suoritettu kansainvälisten suositusten mukaisesti. Muutettu ydinturvallisuudirektiivi edellyttää, että vertaisarvioinneista tehdään kansallisesti sitovia, ja että niistä tulee säätää kansallisessa lainsäädännössä.

Kansallisesti vertaisarviointeja (ns. peer review- arviointeja), joihin osallistuu arvioitsijat muista valtiosta ja kansainvälisistä yhteisöistä, on toteutettu IAEA:n ja Länsi-Euroopan ydinturvallisuusviranomaisten yhteisön WENRA:n (Western European Nuclear Regulators Association) puitteissa. Vertaisarviointeja on järjestetty säännöllisesti ydinturvallisuuden arvioimiseksi sekä silloin, kun maailmalla on tapahtunut ydinenergian käyttöön liittyvä onnettomuus. Nämä vertaisarviointit perustuvat kansainvälisesti yhdessä sovittuihin standardeihin sekä yhteistyöhön. Ydinenergialaissa ei kuitenkaan ole ollut vertaisarviointeja koskevaa sääntelyä erikseen, koska kyseisten kansainvälisten velvoitteiden voimaansaattaminen perustuu erillis-sääntelyyn, ja vertaisarviointeja koskevat vaatimukset ovat tähän mennessä olleet suosituksen tasoisia. Ydinturvallisuudirektiivin muutoksen myötä direktiviin 8 e artikla edellyttää vertaisarviointien toteuttamista Euroopan unionissa, ja että asiasta säädetään kansallisessa lainsäädännössä.

Avoimuus

Kolmas Euroopan unionin lainsäädännön kehitykseen liittyvä muutostarve liittyy avoimuutta koskevaan sääntelyyn ydinenergialaissa. Muutettu ydinturvallisuudirektiivi edellyttää avoimuutta ydinturvallisuutta koskevassa päätöksenteossa ja luvanhaltijoiden toiminnassa. Ydinenergialain 13 §:ssä säädetään yleisestä kuulemisesta periaatepäätösvaiheessa. Lupamenettelyistä säädetään 5 luvussa, ja lupavaiheen menettelyistä tarkemmin ydinenergia-asetuksessa. Lupahakemuksen käsittelemisestä säädetään 23 §:ssä. Lupahakemuksesta tulee 23 §:n mukaan pyytää Säteilyturvakeskuksen ja ympäristöministeriön lausunto, jollei se ole toiminnan luonteen vuoksi ilmeisen tarpeetonta. Lisäksi ydinenergia-asetuksessa säädetään tarkemmin tahoista, joilta lupahakemuksesta tulee pyytää lausunto. Lupavaiheen kuulemiseen sovelletaan lisäksi hallintolain (434/2003) säännöksiä. Ydinenergialaissa ei ole kuitenkaan ollut selkeää vaatimusta lupavaiheen laajasta kuulemisesta, jota ydinturvallisuudirektiivin muutos edellyttää.

Ydinturvallisuutta koskevat vaatimukset sekä vastuu ydinlaitosten ydinturvallisuudesta

Neljäs Euroopan unionin lainsäädännön kehitykseen liittyvä muutostarve liittyy eräiden turvallisuusvaatimusten täsmentämiseen ydinenergialaissa. Turvallisuus on voimassa olevan ydinenergialain keskeinen periaate. Voimassa olevan lain 2 luvussa säädetään lain yleisistä periaatteista, ja 6 §:ssä säädetään, että ydinenergian käytön on oltava turvallista eikä siitä saa aiheutua vahinkoa ihmisille, ympäristölle tai omaisuudelle. Turvallisuutta koskevat vaatimukset sisältyvät lain 2 a lukuun, joka lisättiin lailla ydinenergialain muuttamisesta (348/2008).

Turvallisuusvaatimukset vaikuttavat kansallisessa sääntelyssä lisäksi ennen kaikkea Säteilyturvakeskuksen asettamiin alemmantasoisiiin säädöksiin, kuten Säteilyturvakeskuksen määräyksiin sekä voimassa olevan lain 7 r §:n nojalla annettuihin yksityiskohtaisiin turvallisuusvaatimuksiin, jotka Säteilyturvakeskus asettaa ydinvoimalaitosohjeissa (YVL-ohjeissa). Nämä

tekniset säännöt ovat keskeinen osa ydinturvallisuuden tehokasta toteuttamista, sillä niissä esitetään yksityiskohtaiset vaatimukset kaikille ydinenergian käytön turvallisuuden kannalta merkittävälle osa-alueelle. YVL-ohjeet sisältävät ydinenergilain mukaisen turvallisuustason toteuttamista koskevat yksityiskohtaiset turvallisuusvaatimukset, joita luvanhaltijoiden ja toimijoiden tulee noudattaa.

Suomen kansallinen sääntely vastaa pitkälti muutetun ydinturvallisuudirektiivin vaatimuksia, eikä muutettu direktiivi edellytä merkittäviä muutoksia tai tiukennuksia suurimpaan osaan turvallisuutta koskevaa sääntelyä. Muutos- tai täsmennystarpeita liittyy ydinenergiassa turvallisuutta koskevien määräaikaisten arviointien määräaikaan, joista ei sisälly täsmällistä säännöstä voimassa olevassa laissa.

Ydinturvallisuudirektiivin muutoksessa on lisäksi yhtenä keskeisenä asiana ydinturvallisuusviranomaisen riippumattomuus. Tämän vaatimuksen täytäntöönpanemiseksi annettiin laki ydinenergilain muuttamisesta (676/2015), jolla lakiin tehtiin eräitä valvontaviranomaisen riippumattomuutta koskevia muutoksia, joilla mm. yleisten turvallisuusmääräysten antovalta siirrettiin 1.1.2016 lukien Säteilyturvakeskukselle. YVL-ohjeiden ohella Säteilyturvakeskus on antanut ydinenergilain muutoksen voimaantulon jälkeen tarkempia, yleisiä turvallisuusmääräyksiä Säteilyturvakeskuksen määräyksinä ydinenergilain 7 q §:n nojalla. Määräykset koskevat ydinenergilain 2 a luvussa säädettyjen periaatteiden ja vaatimusten teknisluonteisia yksityiskohtia. Muutoksella edistettiin Säteilyturvakeskuksen riippumatonta ja itsenäistä asemaa turvallisuutta valvovana viranomaisena muutetun ydinturvallisuudirektiivin edellyttämällä tavalla.

Ydinturvallisuudirektiivin muutoksessa korostettiin edelleen luvanhaltijan vastuun jakamattomuutta. Jäsenvaltioiden on direktiivin muutetun 6 artiklan vaatimuksen myötä edellytettävä kansallisessa kehyksessä, että päävastuu ydinlaitoksen ydinturvallisuudesta on luvanhaltijalla, ja tätä luvanhaltijan vastuuta ei voida delegoida. Tähän vastuuseen kuuluu vastuu sellaisten toimeksisaajien ja alihankkijoiden toiminnasta, joiden toiminta saattaa vaikuttaa ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen. Voimassa olevan ydinenergilain 9 §:ssä säädetään luvanhaltijan velvollisuuksista. Luvanhaltijan velvollisuutena on pykälän mukaan huolehtia ydinenergian käytön turvallisuudesta, eikä velvollisuutta voida siirtää toiselle. Pykälässä ei kuitenkaan säädetä erikseen luvanhaltijan vastuusta suhteessa alihankkijoihin. Muutettu ydinturvallisuudirektiivi edellyttää vastuusta säättämistä myös suhteessa alihankinta- ja toimittajaketjuun.

Ydinlaitosten periaatepäätöksiä koskeva sääntely ydinenergiassa

Ydinenergilaki sisältää Suomen oikeusjärjestelmässä erityisen vaiheen, valtioneuvoston tekemän periaatepäätöksen, jonka eduskunta vahvistaa. Periaatepäätöstä koskevat säännökset sisältyvät voimassa olevan lain 4 lukuun.

Yleiseltä merkitykseltään huomattavan ydinlaitoksen rakentaminen edellyttää valtioneuvoston periaatepäätöstä siitä, että ydinlaitoksen rakentaminen on yhteiskunnan kokonaisedun mukaista. Periaatepäätös on Suomen oikeusjärjestelmässä ainutlaatuinen mekanismi. Ydinenergilain mukainen periaatepäätös ei ole perinteinen lupa eikä hallintopäätös, sillä sen tekemiseen osallistuvat sekä valtioneuvosto että eduskunta vahvistaessaan valtioneuvoston päätöksen. Yleiseltä merkitykseltään huomattavan ydinlaitoksen rakentaminen on katsottu niin merkittäväksi päätökseksi, että se on katsottu perustelluksi mahdollistaa myös eduskunnan osallistuminen päätöksen tekemiseen.

Valtioneuvosto tekee voimassa olevan ydinenergialain 11 §:n mukaan periaatepäätöksen yleiseltä merkitykseltään huomattavan ydinlaitoksen rakentamisesta. Lain 15 §:n mukaan valtioneuvoston 11 §:n nojalla tekemä periaatepäätös on viipymättä annettava eduskunnan tarkastettavaksi, ja eduskunta voi kumota periaatepäätöksen sellaisenaan tai jättää sen voimaan.

Periaatepäätös ei ole valituskelpoinen. Periaatepäätös linjaa merkittävällä tavalla koko myöhempiä lupamenettelyn elinkaarta, sillä siinä luodaan perusta rakentamiselle, käytölle sekä myöhemmin myös ydinjätteistä huolehtimiselle. Tästä erityisestä luonteesta johtuen periaatepäätöksessä arvioidaan ydinlaitoshanketta yhteiskunnan kokonaisedun näkökulmasta.

Periaatepäätöstä koskevaa 4 lukua on muutettu lailla ydinenergialain muuttamisesta (342/2008), jolloin 11 § ja 15 §:ä muutettiin säännösten asetuksenantovaltuuksien selventämiseksi. Lain 4 lukuun lisättiin lainmuutoksella (676/2015) säännökset periaatepäätökseen sisällytettävistä ehdoista. Ydinenergialain nojalla annettaviin periaatepäätöksiin sisällytetään toiminnan toteuttamista koskevia ehtoja, ja tästä syystä lakiin lisättiin lainmuutoksella (676/2015) 14 a §, jonka 1 momentin mukaan periaatepäätökseen tulee sisällyttää ehdot, jotka ovat tarpeen ydinenergialain 2 luvussa tarkoitettujen yleisten periaatteiden ja lain mukaisten turvallisuusvaatimusten toteuttamiseksi. Lisäksi pykälän 2 momentin mukaan valtioneuvoston on otettava huomioon Säteilyturvakeskuksen 12 §:ssä tarkoitettu alustavassa turvallisuusarviossa esitetyt ehdotukset.

Periaatepäätöksiä koskevia säännöksiä on tarkastelu tätä esitystä valmisteltaessa monesta eri näkökulmasta. Valmistelussa on tarkasteltu muutostarpeita periaatepäätöksen täydentämismenettelyn osalta, periaatepäätöksen ehtojen sääntelyn sekä uusien teknologioiden tarpeiden kautta. Periaatepäätöksiä koskevan sääntelyn on kuitenkin katsottu olevan ajan tasalla, eikä ydinenergialain kyseisiin säännöksiin ehdoteta muutoksia.

Muutoksenhaku ja valitusoikeus

Lailla ydinenergialain muuttamisesta (769/2004) ydinenergialakiin lisättiin tiedon saannista, yleisön osallistumisoikeudesta sekä muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeudesta ympäristöasioissa tehdyn yleissopimuksen (SopS 121—122/2004, Århusin yleissopimus) johdosta valitusoikeutta koskeva uusi 75 a § sekä rakentamislupapäätöksen tiedoksiantoa koskeva 25 a §. Pykälässä säädetään oikeus tietyille yhdistyksille valittaa lain tarkoittamasta rakentamisluvasta sen lisäksi, mitä yleisestä muutoksenhakuoikeudesta on säädetty.

Voimassa olevan lain 75 §:ä muutettiin lailla ydinenergialain muuttamisesta (1019/2015). Hallintolainkäyttölakiin (586/1996) tehdyn muutoksen johdosta ministeriön päätöksestä valitetaan hallinto-oikeuteen aikaisemman korkeimman hallinto-oikeuden sijaan. Pykälän 4 momentissa säädetään myös muutoksenhausta tarkastuslaitoksen päätökseen, joissa on kysymys turvallisuuden kannalta vähemmän vaativien ydinteknisten painelaitteiden tarkastuksista. Näissä asioissa on käytössä oikaisuvaatimusmenettely. Lakiin lisättiin valituslupamenettely tarkastuslaitoksen päätöksistä valitettaessa hallinto-oikeudesta korkeimpaan hallinto-oikeuteen. 4 momentin mukaan näihin päätöksiin saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusoikeuksia koskeviin säännöksiin ei nyt käsillä olevaa esitystä valmisteltaessa ole havaittu sisältyvän merkittäviä muutostarpeita. Ydinenergialain mukaiset lupa-asiat ja ydinenergialain mukaan tehtävät päätökset selvitetään ensi vaiheen hallintomenettelyssä perusteellises-

ti, eivätkä ne ole massapäätöksiä, koska hakemuksia on käsittelyssä suhteellisen harvoin. Lisäksi niihin liittyy vaativaa harkintaa ja ne ovat yleiseltä merkitykseltään suuria asioita. Oikaisuvaatimuksen tai valitusluvan tuomista menettelyyn uudessa laajuudessa ei ole katsottu perustelluksi.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on saattaa ydinenergialaki vastaamaan muutetun ydinturvallisuusdirektiivin sekä ydinjätedirektiivin vaatimuksia. Ehdotetuilla muutoksilla pyritään varmistamaan Suomen lainsäädännön vastaavuus Euroopan unionin oikeuden kanssa. Esityksen tavoitteena on lisäksi täydentää ydinenergialain lupajärjestelmää siten, että lupajärjestelmä kattaisi jatkossa ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevan luvan myötä ydinlaitoksen elinkaaren kaikki vaiheet. Esityksen tavoitteena on myös saattaa ydinlaitosten painelaitteita koskevat ydinenergialain 60 ja 60 a §:n säännökset ajan tasalle siten, että niissä huomioitaisiin 1.1.2017 voimaan tullut uusi painelaitelaki.

Esityksessä ei ehdoteta ydinenergialain kokonaisuudistusta, jonka tarpeellisuutta ja toteuttamismahdollisuuksia on selvitetty työ- ja elinkeinoministeriön johdolla aktiivisesti 2000-luvulta alkaen. Nyt esitettävillä muutoksilla ydinenergialakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että kokonaisuus selkeytyy. Tarpeellisiksi katsotut muutokset on otettu mukaan esitykseen, ja keskeiset asiat on näin voitu toteuttaa ilman kokonaisuudistusta. Mahdollisesti tulevaisuudessa tehtävää kokonaisuudistusta varten valmistelussa on lisäksi kerätty arvokasta ja kattavaa tietoa, jota voidaan hyödyntää myös tulevaisuudessa lain valmistelussa ja -soveltamisessa.

Nyt käsillä olevassa esityksessä ehdotetut Euroopan unionin oikeudesta johtuvat sisältöpäivitykset sekä kansallisesta tarpeesta johtuvat päivitykset täydentävät ydinenergian sääntelykehikkoa kun ne saatetaan osaksi ydinenergialakia.

3.2 Keskeiset ehdotukset

Lakiesitykseen sisältyy muutetun ydinturvallisuusdirektiivin velvollisuuksien saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi vertaisarviointia koskeva säännös sekä avoimuutta ja tietojenantoa koskevat säännökset. Lisäksi esitykseen sisältyy muutos-ehdotus luvanhaltijan vastuuta koskeviin säännöksiin. Lisäksi esitys sisältää viimeaikaisen kansallisesti käydyn keskustelun perusteella sellaisiksi katsotut asiakokonaisuudet, joiden on katsottu edellyttävän täsmenämistä nykytilaan verrattuna. Näistä merkittävimmät liittyvät ydinlaitoksen käytöstä poistamisen lupamenettelyyn sekä painelaitteita koskevien säännösten täsmennyksiin. Tutkimustoiminnan rahoittamista koskevaan 7 a lukuun ehdotetaan tehtäväksi eräitä säädösteknisiä täsmennyksiä ja korjauksia.

Lain soveltamisalaa koskevaan 2 §:n ehdotetaan lisättäväksi ydinlaitoksen käytöstä poistaminen. Yhdessä lain 3 §:n 1 momentin 1 kohdan kanssa lisäys merkitsisi sitä, että ydinlaitoksen käytöstä poistaminen on ydinenergian käyttöä. Ydinenergian käyttö on keskeinen käsite ydinenergialaissa.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi ydinlaitoksen käytöstä poistamisen lupaa koskeva uusi 20 a §. Samalla ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevaa 7 g §:ä muutettaisiin yhdenmukaiseksi

ehdotetun uuden 20 a §:n velvoitteiden kanssa, ja 7 g §:n siirrettäisiin käytöstä poistamisen suunnitelmaa koskeva perussäännös. Lisäksi lain muita säännöksiä ehdotetaan täsmennettäväksi käytöstä poistamista koskevan luvan käyttöönoton vuoksi. Uudessa 20 a §:ssä säädettäisiin niistä edellytyksistä, joiden täyttyessä ydinlaitoksen luvanhaltija voi saada luvan ydinlaitoksen käytöstä poistamiseen. Käytöstä poistamisen suunnitelmaa koskevia säännöksiä ehdotetaan muutettavaksi ja täsmennettäväksi siten, että suunnitelmasta säädettäisiin 7 g §:ssä, ja viittaus päivittämiseen poistettaisiin 28 §:stä.

Luvan voimassaoloa koskevaa 24 §:ä ehdotetaan täydennettäväksi siten, että uusi 20 a §:n mukainen lupa ydinlaitoksen käytöstä poistamiseen olisi voimassa toistaiseksi rakentamisluvan tapaan.

Lain keskeiset määritelmät sisältävään 3 §:n ehdotetaan siirrettäväksi luvanhaltijan määritelmä voimassa olevan lain 7 i §:stä.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 54 a §, jossa säädettäisiin ydinturvallisuus- ja ydinjätedirektiivien edellyttämien kansallisten itsearviointien sekä kansainvälisten vertaisarviointien toteuttamisesta, määräajoista sekä menettelystä. Lisäksi 54 §:ä päivitetäisiin säätämällä työ- ja elinkeinoministeriön tehtäväksi kansainvälisen vertaisarvioinnin järjestäminen ydinonnettomuustilanteessa.

Ydinlaitosten ydinturvallisuutta koskevaa luvanhaltijan velvollisuutta, josta säädetään ydinenergialain 9 §:ssä esitetään täsmennettäväksi siten, että se korostaisi luvanhaltijan vastuuta ydinlaitoksen turvallisuudesta. Luvanhaltijan tulisi varmistua alihankkijoiden ja toimittajien tuotteista ja palveluista, joilla on vaikutusta ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi luvanhaltijan tietojenantovelvollisuutta koskeva 10 a §, jossa säädettäisiin luvanhaltijan velvollisuudesta antaa tietoja ydinlaitoksen toiminnasta ja keskeisistä turvallisuusperiaatteista laitoksen normaalitoiminnan aikana. Muutettu ydinturvallisuusdirektiivi edellyttää luvanhaltijalta avoimuutta ja tietojen antamista keskeisistä turvallisuutta koskevista asioista.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 23 a § koskien kuulemista lupavaiheissa, eli periaatepäätösvaiheen jälkeen käsiteltävissä lupavaiheissa. Yleistä kuulemista periaatepäätösvaiheessa koskevaa 13 §:ssä ehdotetaan laajennettavaksi vastaamaan nykyistä käytäntöä, jonka mukaan kuulemisen yleisöä ei ole rajoitettu maantieteellisesti tai muilta osin.

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 27 b § koskien kansallista ydinjätehuollon ohjelmaa, josta tulisi säätää ydinjätedirektiivin edellyttämänä kansallisessa lainsäädännössä.

Painelaitteita koskevia 60 ja 60 a §:ä muutettaisiin painelaitelainsäädännön muutoksen vuoksi. Painelaitteiden valvontaa ehdotetaan samalla yksinkertaistettavaksi. Ydinlaitosten painelaitteista säädettäisiin jatkossakin ydinenergialaissa. Muihin painelaitteisiin kuin niihin, joiden toimintahäiriö voi aiheuttaa radioaktiivisen päästön, sovellettaisiin kuitenkin painelaitteiden suunnittelun, valmistuksen, markkinoille saattamisen ja viranomaisvalvontavalvonnan osalta painelaitelaissa ja sen nojalla annetuissa säädöksissä asetettuja vaatimuksia. Tarvittaessa Säteilyturvakeskus voisi antaa painelaitteiden käytön turvallisuudesta ja siihen liittyvistä seikoista ydinlaitoksia koskevia erityissäädöksiä. Nykykäytäntöä muutettaisiin siltä osin, että paine-

laitelakia sovellettaisiin myös ydinteknisiin painelaitteisiin siltä osin kuin ydinenergialaissa tai sen nojalla ei toisin säädetä.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Johdanto

Vaikutusten arviointia on tehty kiinteänä osana lainvalmistelua syksystä 2016 alkaen. Vaikutusten arvioinnissa on hyödynnetty mm. Euroopan komission valmisteluasiakirjoja sekä vaikutustenarviointia koskevia analyysejä ydinturvallisuudirektiivin muutokseen liittyen. Vaikutusten arvioinnista on laadittu erillinen analyysi työ- ja elinkeinoministeriössä virkatyönä valmistelijoiden toimesta.

4.2 Taloudelliset vaikutukset

Valtiontaloudelliset vaikutukset

Suomessa ydinenergialla on tuotettu vuonna 2016 tasossa noin 30 prosenttia kaikesta sähköstä, mikä vastaa noin kolmasosaa kaikesta kulutetusta sähköstä. Yhteiskunnan kannalta on merkittävää, että varmistetaan olemassa olevien ja rakenteilla olevien laitosten turvallisuus, mutta myös taataan olemassa olevien ja jo tehtyjen päätösten sekä laitosten toimintaedellytykset muuttuvassa toimintaympäristössä.

Ehdotuksen valtiontaloudelliset vaikutukset on arvioitu jäävän vähäisiksi, koska lain peruseriaatteet säilyvät ennallaan. Lain lupajärjestelmän periaatteet säilyvät myös ennallaan, vaikka lupavaiheita tulee yksi lisää. Lupamenettely selkeytyisi ydinlaitosten käytöstä poistamisen osalta, mikä osaltaan voisi vähentää myös viranomaisten arviointityötä.

Kansantaloudelliset vaikutukset

Ehdotuksen kansantaloudelliset vaikutukset sinänsä on arvioitu jäävän vähäisiksi, koska lain peruseriaatteet säilyvät ennallaan. Lain lupajärjestelmän periaatteet säilyvät myös ennallaan, vaikka lupavaiheita tulee yksi lisää.

Yritystaloudelliset vaikutukset

Keskeiset yritystaloudelliset vaikutukset aiheutuvat ydinenergialain mukaisille luvanhaltijoille tai -hakijoille. Ydinenergialain mukaisia luvanhaltijoita tai -hakijoita on tällä hetkellä viisi: Fennovoima Oy, Fortum Power and Heat Oy, Posiva Oy, Teollisuuden Voima Oyj ja Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy. Luvanhaltijoiden kannalta keskeiset vaikutukset liittyvät seuraaviin kokonaisuuksiin:

- a. Muutetun ydinturvallisuudirektiivin velvoitteiden voimaansaattamiseen
- b. Käytöstä poistamisen lupaa koskevaan sääntelyyn ja siihen liittyviin lupakäytäntöihin

Ydinturvallisuudirektiivin velvoitteiden voimaansaattamisen yritystaloudelliset vaikutukset

Ydinturvallisuudirektiivi on ns. minimiharmonisointidirektiivi, jonka myötä kaikissa Euroopan unionin ja Euratomin jäsenvaltioissa saavutettaisiin yhtäläinen, korkea ydinturvallisuuden taso. Suomessa ydinturvallisuutta koskeva sääntely ja ydinenergian käyttöä koskeva lainsäädäntö on jo pitkään vastannut kansainvälisiä standardeja ja suosituksia. Säteilyturvakeskuksella on vahva ja itsenäinen asema, ja se on kansainvälisesti arvostettu ydinturvallisuusviranomainen. Kansallisen sääntelyn osalta siten direktiivistä johtuvat muutostarpeet ovat melko vähäisiä, ja ehdotetut muutokset ovat lähinnä täsmennyksiä voimassa olevaan lainsäädäntöön.

Direktiivin muutoksesta aiheutuvat tarkat vaikutukset luvanhaltijoiden kannalta eivät ole etukäteen tiedossa, mutta tiukentuvat turvallisuusvaatimukset yleisesti aiheuttavat joitain kustannuksia turvallisuusparannusten johdosta. Suurin osa näistä muutoksista on toteutettu jo ennen direktiivin voimaantuloa tai täytäntöönpanon määräaikaan niin kutsuttujen Fukushimaa jälkeisten stressitestien tulosten perusteella.

Alkuperäisen ydinturvallisuudirektiivin vaikutusten arvioitiin olevan ydinvoimayhtiöille positiivisia. Johtopäätös tehtiin sekä ennen direktiivin hyväksymistä tehdyssä arvioinnissa sekä jälkikäteen toteutetussa voimassa olevan alkuperäisen ydinturvallisuudirektiivin vaikutusten arvioinnissa. Alkuperäisen ydinturvallisuudirektiivin vaikutus luvanhaltijoiden mahdollisuuden kilpailla tehokkaasti energiantuotannossa ydinvoimalla arvioitiin vähäiseksi.

Alkuperäinen ydinturvallisuudirektiivi sisälsi IAEA:n turvallisuusvaatimukset direktiivin tasolle tuotuna. Direktiivin vaikutukset yrityksiin arvioitiin jäävän vähäisiksi kilpailu- ja taloudellisesta näkökulmasta etenkin siitä syystä, että tosiasiaissa kaikki direktiivin asettamat turvallisuusvaatimukset ja –periaatteet ovat olleet voimassa kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa IAEA:n vapaaehtoisten turvallisuusperiaatteiden edellyttäminä.

Nyt käsillä olevan muutetun ydinturvallisuudirektiivin vaikutusten arviointia hankaloittaa se, että Euroopan unionin tason vaikutustenarviointia varten ei ole olemassa juurikaan itsenäistä aineistoa alkuperäisen direktiivin voimaansaattamisen vaikutuksista kansallisesti.

Lisäksi Fukushimaa onnettomuuden jälkeen on tehty paljon laitosparannuksia ja –muutoksia suoraan Euroopan unionin toimeenpanemien stressitestien huomioiden perusteella. Näihin toimiin on kuulunut investointeja sekä uusia laitteistoja, uusien prosessien ja johtamisen kehittämistä sekä säännöllisiä arviointeja etukäteen sovittujen ohjeistusten mukaisesti. Koska monia toimenpiteitä on tehty jo ennen muutetun ydinturvallisuudirektiivin hyväksymistä, direktiivin vaikutuksia voi olla yksittäin haastava arvioida. Turvallisuutta parantavia toimia ovat toteuttaneet ydinlaitosten luvanhaltijoiden lisäksi myös kansallinen viranomainen. Fukushimaa johdosta tehtyjen laitosparannusten – ja muutosten osalta osa luvanhaltijoista on lausunnoissa todennut, että Fukushimaa onnettomuuden jälkeen toteutetut ja tulevaisuudessa toteutettavat laitosparannukset ja -muutokset ovat kustannuksiltaan yli kaksikymmentä miljoonaa euroa.

Ehdotukseen sisältyvistä asioista luvanhaltijan vastuuseen liittyvät kysymykset voivat aiheuttaa kustannusten nousua, jos vastuu ulotettaisiin esimerkiksi koko alihankintaketjun läpi. Ehdotukseen sisältyvässä 9 §:n muotoilussa on otettu huomioon direktiivin vaatimus siitä, että ydinlaitoksen ydinturvallisuudesta vastuu kuuluu vain luvanhaltijalle, eikä vastuuta voi esimerkiksi toimitussopimuksin siirtää edelleen. Pykälä korostaa kuitenkin sitä, että vastuu ydinturvallisuudesta koskee ydinlaitoksella käytettäviä tuotteita ja palveluita, eikä vastuuta uloteta sellaisiin toimintoihin, joilla ei ole vaikutusta kyseisen ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen. Luvanhaltijat ovat lausunnoissaan todenneet, että tiukennetun vaatimuksen vaikutuksia voi olla

vaikea arvioida, mutta pienikin vaatimuksen muutos voisi nostaa hankittavan palvelun tai tuotteen hintaa moninkertaiseksi.

Ydinlaitoksen käytöstä poistamisen lupaa koskevan sääntelyn yritystaloudelliset vaikutukset

Ydinenergi lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 20 a §, jolla ydinenergi lain lupajärjestelmään luotaisiin uusi lupa ydinlaitoksen käytöstä poistamiselle. Kyse on ydinenergi lain mukaisille ydinenergi aa käyttäville luvan haltijoille uudesta lupavelvoitteesta. Uuden lupavaiheen lisääminen tuo yrityksille kustannuksia mm. luvan hakemiseen, valmisteluun ja toteuttamiseen liittyen. Ydinenergi an käyttö on kuitenkin voimassa olevan lain 8 §:n mukaan luvanvaraista, joten lupamenettely olisi luvan haltijan joka tapauksessa käytävä läpi, sillä luvaton tilanne olisi ydinenergi lain vastainen.

Voimassa olevassa laissa ei ole erillistä lupavaihetta ydinlaitoksen käytöstä poistamiselle. Nykyisen sääntelyn perusteella käytöstä poistaminen tapahtuisi 20 §:n mukaisen käyttöluvan muutoksella, mutta menettelyä ei ole toistaiseksi käyty läpi, sillä ydinlaitoksia ei ole poistettu käytöstä. Käytöstä poistamista koskevan luvan vaihtoehto olisi nykyisen sääntelyn mukaan käyttöluvan muutos tai uusi käyttö lupa, mutta tämä menettely voisi olla luvan haltijoiden kannalta epävarma, sillä käyttö lupaa koskeva sääntely ei ota huomioon käytöstä poistamisen erityispiirteitä. Mikäli lupaa ydinlaitoksen käytöstä poistamiseen ei säädettäisi ydinenergi lakiin, voimassa olevan lain mukainen menettely voisi olla jopa raskaampi kuin erillinen lupa käytöstä poistamiselle. Tämä johtuu siitä, että käyttö lupavaiheen sääntely ei sovellu täysimääräisesti käytöstä poistamiseen, ja esimerkiksi toimitettavan aineiston sekä täydennystarpeiden osalta käyttöluvan muutos tai uusi käyttö lupa voisi edellyttää jopa enemmän työtä sekä luvan haltijoille että viranomaisille.

Käytöstä poistamista koskevaa lupaa haettaisiin vain kerran, mutta käytöstä poistovaihe on pitkä prosessi, jolloin lupaan, sen seurantaan ja arviointiin liittyy useita vaihteita, joista kaikista aiheutuu kustannuksia. Lupa käytöstä poistamiseen on kuitenkin välttämätön, jotta lainsäädäntö saadaan vastaamaan kansainvälisiä ydinturvallisuusvaatimuksia esimerkiksi IAEA:n puitteissa. Myös Euratomin direktiiveissä lähtökohdaksi on otettu ydinlaitoksen koko elinkaaren sääntely ja lupamenettelyn soveltaminen kaikkiin ydinlaitoksen elinkaaren vaiheisiin.

Käytöstä poistamista koskevan luvan kustannusvaikutuksia vähentää se, että ehdotuksen mukaan lupa olisi haettava vain kerran, ja se olisi voimassa toistaiseksi. Toistaiseksi voimassa olevalla luvalla vältetään useiden lupahakemusten käsittely saman asian johdosta. Luvan ajantasaisuus varmistettaisiin lupaehdoin, vähintään kymmenen vuoden välein tehtävällä käytöstä poistettavan laitoksen turvallisuusriskiin suhteutetulla määräaikaisella turvallisuusarvioinnilla, ydinenergi lakiin sisältyvän käytöstäpoistosuunnitelmaa koskevan sääntelyn ja seurannan kautta sekä Säteilyturvakeskuksen valvonnan kautta.

Ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskeva lupa koskisi suppeaa yritysjoukkoa. Lupavaihe koskisi vain ydinenergi lain mukaisia ydinlaitosten haltijoita. Lupamenettely olisi kustannuksiltaan arvioituna samassa suuruusluokassa muiden suurten ydinlaitoslupien käsittelyn kanssa (rakentamis- ja käyttöluvut).

Luvan haltijat ovat lausunnoissaan katsoneet, että ehdotettu uusi lupa ydinlaitoksen käytöstä poistamiselle lisäisi luvan haltijan kustannuksia arvioilta useilla miljoonilla euroilla laitossykliä kohden, vaikka lupaa jouduttaisiin hakemaan vain kerran. Lisäksi luvan viivästyminen

poliittisista syistä aiheuttaisi luvanhaltijoiden lausunnoissa esitetyn mukaan miljoonaluokan kustannuksia.

Luvan valmistelusta ja käsittelystä aiheutuisi kustannuksia työmäärän lisääntymisen vuoksi sekä viranomaisissa että luvanhaltijoissa. Kustannuksia aiheutuisi kuitenkin joka tapauksessa, ja tämä työmäärä olisi arviolta vielä suurempi, mikäli edettäisiin voimassa olevan lain mukaisella menettelyllä eli käyttöluvan muutoksella tai uudella käyttöluvalla, koska sen soveltamisesta käytöstä poistamiseen liittyy useita epävarmuustekijöitä.

Vertailun vuoksi esimerkiksi käyttöluvan hakeminen on keskimääräisesti arvioituna edellyttänyt luvanhaltijoilta kymmeniä henkilötyövuosia. Lisäksi lupahakemuksiin liittyvät maksut ovat suuruusluokkaa 11 000—84 000 euroa/hakemus/luvanhakija. Valtioneuvostolle osoitettujen lupahakemusten lisäksi kustannuksia voi aiheutua ympäristövaikutusten arviointimenettelyistä (YVA-menettelyt), jotka toteutetaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017) mukaisesti, ja joiden maksuista säädetään erikseen.

4.3 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Johdanto

Viranomaisen kannalta vaikutuksia on arvioitu olevan ainakin käytöstä poistamista koskevalla sääntelyllä sekä itse- ja vertaisarviointeja koskevilla säännöksillä.

Lupa ydinlaitoksen käytöstä poistamiseen

Uusi ehdotettu lupa ydinlaitoksen käytöstä poistamiseen toisi ydinenergialain lupajärjestelmään uuden lupavaiheen olemassa olevien periaatepäätösvaiheen, rakentamislupavaiheen sekä käyttöluopavaiheen rinnalle ja jälkeen toteutettavaksi. Luvan käsittely vastaisi ehdotuksen mukaan muiden suurien ydinlaitoslupien käsittelyä, mikä tarkoittaa lupaviranomaiselle uudennimistä lupakäsittelyvelvoitetta. Lupaviranomainen olisi ehdotuksen mukaan valtioneuvosto. Valtioneuvostolle luvat valmistelisi työ- ja elinkeinoministeriö, joten lupavaihe toisi uuden luvan käsiteltäväksi sekä esiteltäväksi ministeriöstä valtioneuvostolle. Vastaavasti luvasta pyydetäisiin Säteilyturvakeskuksen turvallisuusarvio lupahakemusvaiheessa, mikä edellyttäisi vastaavaa lupahakemuksen käsittelyä Säteilyturvakeskuksessa.

Käytöstä poistamista koskevalla luvalla arvioidaan olevan vaikutuksia siten lähinnä työ- ja elinkeinoministeriön sekä Säteilyturvakeskuksen kannalta. Ydinlaitosten käytöstä poistaminen tulee joka tapauksessa viranomaisten valvottavaksi, joten luvalla arvioidaan olevan vähäiset vaikutukset nykytilaan verrattuna. Lupa ydinlaitoksen käytöstä poistamiseen toisaalta jopa selkeyttää ja suoraviivaistaa käsittelyä sekä vähentää epävarmuutta ja päällekkäistä käsittelyä. Voimassa olevassa laissa ei ole käytöstä poistamista koskevaa lupavaihetta. Tähän liittyy epävarmuuksia viranomaisen sekä luvanhaltijan ja -hakijan kannalta, sillä voimassa oleva sääntely ei kaikilta osin sovi käytöstä poistamisen lupavaiheeseen sovellettavaksi. Erillisen lupavaiheen myötä tilanne olisi selkeämpi, sillä sääntelyssä määriteltäisiin ne elementit ja vaiheet, joita tulee soveltaa käytöstä poistamisessa, ja jotka poikkeavat muista lupavaiheista.

Keskeinen vaikutus on kuitenkin arvioitu olevan sillä, tuleeko luvasta määräaikainen vai toistaiseksi voimassaoleva. Mikäli lupa olisi määräaikainen, lupakäsittely voitaisiin joutua toistamaan siinä tilanteessa, että käytöstä poistamista ei ole määräajan puitteissa saatu toteutettua.

Mikäli lupa olisi määräaikainen, sillä on arvioitu olevan etenkin Säteilyturvakeskuksen kannalta merkittävä lisäresurssien tarve.

Toistaiseksi voimassa olevassa luvassa tätä toistuvaa luvan käsittelyä ei olisi, vaan käytöstä poistamisen toteuttaminen ja loppuun saattaminen toteutettaisiin valvonnan sekä lupaehtojen keinoin.

Vertaisarvioinnit ja itsearvioinnit

Ydinenergia-alan vertaisarviointeja sekä itsearviointeja on suoritettu jo voimassa olevan lain aikana. Aineellisia säännöksiä on kuitenkin ollut niukasti. Kansallista järjestelmää ja lainsäädäntöä koskevat itse- ja vertaisarvioinnit toteuttaa viranomainen. Suomessa viranomainen on ydinenergiaa koskevissa asioissa joko työ- ja elinkeinoministeriö tai turvallisuusviranomainen Säteilyturvakeskus. Vertaisarvioinnit ja itsearvioinnit perustuvat kansainvälisiin ja/tai Euroopan unionin sääntelyn velvoitteisiin. Uusien säännösten lisäämisen vaikutukset on arvioitu jäävän vähäisiksi nykytilaan verrattuna.

4.4 Ympäristövaikutukset

Ehdotetut muutokset parantavat ydinturvallisuutta ydinturvallisuusdirektiivin tavoitteen mukaisesti. Ympäristövaikutusten voi tällä perusteella arvioida olevan välillisiä ja positiivisia.

4.5 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Ydinenergia on energiamuotona tunteita herättävä ja yhteiskunnallisessa keskustelussa suurta yleisöä kiinnostava aihe. Tästä syystä kaikessa ydinenergia-alan sääntelyyn liittyvässä toiminnassa on myös korostunut avoimuusvaatimus.

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi ydinenergialakiin uusi säännös kuulemisesta kaikissa ydinlaitosten päälupia koskevissa lupavaiheissa. Lupavaiheilla tarkoitetaan rakentamis-, käyttö- ja uutta käytöstä poistoa koskevaa lupaa.

Nykytilassa ydinenergialain mukaiset ydinlaitosluvat valmisteleva työ- ja elinkeinoministeriö on kuullut eri tahoja lupavaiheessa, mutta tätä koskevat täsmälliset säännökset ovat puuttuneet ydinenergialaista kaikkien lupavaiheiden osalta. Voimassa olevan lain 13 §:ssä on säännös yleisestä kuulemisesta, joka sisältää myös mielipiteiden esittämisen sekä avoimen kuulemistilaisuuden järjestämisen.

Kuulemista koskevan täsmällisen säännöksen lisääminen lakiin parantaa yleisön mahdollisuuksia sekä tietoisuutta osallistua päätöksentekoon sen varhaisessa vaiheessa. Yhdessä ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä noudatettavan kuulemis- ja osallistumisjärjestelmän kanssa muutokset parantavat yleisön osallistumismahdollisuuksia ydinlaitoshankkeiden osalta. Tällä on arvioitu olevan yhteiskunnan kannalta tärkeä merkitys, koska ydinlaitoshankkeet ovat suuria ja merkittäviä hankkeita. Toisaalta vaikutukset eivät tuo aikaisempaan verrattuna enempää kustannuksia esimerkiksi lupaviranomaiselle, koska laaja kuuleminen on ollut käytäntönä ydinlaitoshankkeissa jo voimassa olevan lain aikana, vaikka laki ei laajaa kuulemista ole edellyttänyt.

5 Asian valmistelu

5.1 Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä ministeriön johdolla. Hankkeessa on ollut ministeriön ja Säteilyturvakeskuksen yhteinen ohjausryhmä. Valmistelun yhteydessä on kuultu asiantuntijoita ja sidosryhmiä sekä luvanhaltijoita.

Valmistelun haasteet ovat liittyneet käsitteellisesti suuriin ja hankaliksi koettuihin kokonaisuuksiin kuten ydinlaitosten käytöstä poistamiseen, periaatepäätösten asemaan nykysääntelyssä sekä erilaisiin lupamenettelyn osakysymyksiin, joihin pitkissä ydinvoimalaitoshankkeissa törmätään.

5.2 Lausunnot ja niiden huomioon ottaminen

Johdanto

Ydinenergialain muutosta koskeva hallituksen esityksen luonnos on ollut lausunnoilla 1.3.—12.4.2017. Lausunnon antoivat 17 tahoa: Energiateollisuus ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Fennovoima Oy, Fortum Oyj, Greenpeace, Itä-Uudenmaan poliisilaitos, Juhani Santaholma, oikeusministeriö, Poliisihallitus, sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen Ekomodernistit ry, Säteilyturvakeskus, Teknologian tutkimuskeskus VTT Oy, Teollisuuden Voima Oyj, Ydinturvallisuusneuvottelukunta sekä ympäristöministeriö. Lausunnoista on laadittu lausuntoyhteenveto, joka on nähtävillä työ- ja elinkeinoministeriön internet- sivuilla.

Lausunnonantajat kiinnittivät huomiota oman toimialansa kannalta keskeisiin kohtiin. Suurimmat asiakysymykset nousivat samantyyppisinä esiin useissa lausunnoissa. Keskeisimmät lausunnonantajien huomiot liittyvät: käytöstä poistamista koskevaan lupaan (ehdotuksen 20 a §), luvanhaltijan velvollisuuksia koskevaan säännökseen (ehdotuksen 9 §), turvajärjestelyihin, jätehuoltovelvollisen määritelmän muutokseen (ehdotuksen 3 §), kuulemiseen (ehdotuksen 23 a §) sekä siirtymäsäännöksiin. Jotkin lausunnonantajista eivät kommentoineet lakimuutoksia yleisesti, vaan lausuiivat ainoastaan osasta muutoksia.

Ministeriöt

Oikeusministeriö kiinnittää launnossaan huomioita turvajärjestelysäännöksiin, lupiin ja hallintomenettelyä koskeviin säännöksiin, asetuksen- ja määräyksenantovaltuuksiin, rikosoikeudelliseen sääntelyyn sekä yleisesti säädöstekniikkaan. Oikeusministeriön lausunnon mukaan jatkovalmistelussa tulee tarkastella, onko tarvetta säätää ydinenergialaissa turvahenkilöstä, vai voidaanko soveltaa yksityisistä turvallisuuspalveluista annetun lain (1085/2015) vartijoita koskevaa sääntelyä.

Sisäministeriö on lausunut ehdotusluonnoksesta poliisitoimen osalta. Sisäministeriön launnossa kommentoitiin luonnosteltuja turvajärjestelysäännöksiä.

Sosiaali- ja terveysministeriö (jäljempänä STM) kiinnittää launnossaan huomiota Säteilylain uudistuksen yhteensovittamiskysymyksiin, ydinjätehuollon kansalliseen kehykseen, toimintapolitiikkaan ja ydinjätehuollon ohjelmaan, turvahenkilöiden ja valvomohenkilöiden terveys-tarkastuksiin sekä lääkärin ilmoitusvelvollisuuteen, itsearviointeihin ja kansainvälisiin arvioint-

teihin, säteilyaltistuksen rajoittamiseen, Terminologian yhdenmukaisuuteen säteilylain kanssa, sekä Säteilyturvallisuusasiantuntijaa koskevaan säännökseen.

STM katsoo, että ministeriöiden on erityisen tärkeää varmistaa, että säteilylain sekä ydinenergiain rajapinnat on kattavasti säännelty, kun lait tulevat voimaan. STM toteaa, että säteilylain uudistuksen yhteydessä voimassa olevan ydinenergiain pykäliin tulee tehdä viittaukset uudistettavana olevaan säteilylakiin.

Ympäristöministeriö (jäljempänä YM) pitää ehdotukseen sisältyvää soveltamisalan laajennusta käytöstä poistamisen osalta tärkeänä, jotta ydinenergiain lupajärjestelmä kattaa ydinlaitoksen koko elinkaaren. Lisäksi YM pitää soveltamisalan laajennusta laajamittaista loppusijoitusta vähäisempään loppusijoitukseen tarkoituksenmukaisena, mutta ehdottaa harkittavaksi, tulisiko loppusijoituksen määrittelyä lain 3 §:ssä tarkistaa siten, että loppusijoituksen eri lajit tulisivat määritellyksi.

Muut viranomaiset

Poliisihallitus on lausunnossaan kommentoinut luonnoksen turvajärjestelysäännöksiä.

Säteilyturvakeskus on sisällyttänyt lausuntoonsa perustelujen tekstiin eräitä täsmennys- ja korjausehdotuksia sekä sanamuotoja koskevia muutosehdotuksia. Säteilyturvakeskus toteaa yleisesti lausunnossaan, että tällä hetkellä ydinenergiainsäädäntö ei ota selvästi kantaa ydinlaitoksille myönnettyjen lupien päättymiseen, ja tältä osin lakia ehdotetaan täydennettäväksi.

Säteilyturvakeskus katsoo lausunnossaan, että ministeriöiden on erittäin tärkeää varmistaa ydinenergiain ja säteilylain rajapintojen sääntely, koska lakien muutoksia on valmisteltu samanaikaisesti.

Ydinturvallisuusneuvottelukunta (jäljempänä YTN) esittää lausunnossaan huomioita ja sanamuodon korjausehdotuksia luonnoksen tekstiin. YTN on tuonut lausunnossaan esille, että ydinlaitoksen sijaintipaikan luvitusta selvittäisiin jatkossa tarkemmin, sillä sen hyväksymiseen liittyy ongelmia nykylaissa. Sijaintipaikan hyväksyminen tapahtuu periaatepäätösvaiheessa, vaikka sijoituspaikan suunnitteluperusteet vahvistuvat vasta kun rakentamislupa myönnetään.

Luvanhaltijat ja alan toimijat

Luvanhaltijoina olevat ydinvoimayhtiöt suhtautuivat lausunnoissaan osaan ehdotetuista muutoksista kielteisesti.

Luvanhaltijat ovat lausunnoissaan todenneet jätehuoltovelvollisen käsitteen sekä alkamisajankohdan osalta, että velvollisuus ja alkamisajankohta tulisi sitoa käyttöluvan nykytulokinnan mukaan. Toimijat katsovat lausunnoissaan, että vasta käyttöluvan myöntäminen vaikuttaa suoranaisesti jätteen syntymiseen. Suunnittelovelvollisuus olisi luvanhaltijoiden mukaan olemassa jo voimassa olevan lain mukaan, joten muutos ei toisi lisäarvoa. Muutos sen sijaan toisi luvanhaltijalle jätehuoltovelvolliselle kuuluvia velvoitteita, joille ei ole tosiasiallisesti perustetta ennen käyttöluvan myöntämistä ja siten jätteen syntymisen alkamista.

Luvanhaltijat ovat lisäksi katsoneet, että luvanhaltijan velvollisuuksia koskeva 9 § on muotoiltaan epätasällinen eikä vastaisi ydinturvallisuudirektiivin muutoksen kyseisen velvollisuuden henkeä. Luvanhaltijat katsovat, että lakitekstin muotoilusta ei saisi tulla sellaista käsitystä, että luvanhaltija on vastuussa kaikista toimittajien ja alihankkijoiden tuotteista ja palveluista.

Ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevan ehdotetun 20 a §:n osalta luvanhaltijat lausuiivat, että lupaharkinnan tulisi olla laillisuusharkintaa, ei tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Lausunnoissa on katsottu, että käytöstä poistaminen ei voisi riippua poliittisesta harkinnasta, ja poliittisen tarkoituksenmukaisuusharkinnan sitominen lupaharkintaan on perustuslain omaisuuden suojan kannalta ongelmallista. Luvanhaltijat ovat lausunnoissaan katsoneet, että luvan myöntävä viranomais tulisi olla joko työ- ja elinkeinoministeriö tai Säteilyturvakeskus, ei valtioneuvosto.

Luvanhaltijat ovat lisäksi ehdottaneet, että luvanhaltijan oikeutta korvaukseen lain 27 §:n mukaan laajennettaisiin, mikäli lupaharkinta sisältäisi tarkoituksenmukaisuusharkintaa. Osa lausunnonantajista on lisäksi katsonut, että voimassa olevan lain säännökset käytöstä poistamiselle ovat jo riittävät ja että käytöstäpoistolupaa koskeva muutosesitys on palautettava ministeriön uuteen valmisteluun.

Valtion ydinjätehuoltorahaston (VYR) osalta Teollisuuden Voima Oyj sekä Fortum Oyj ovat sisällyttäneet lausuntoonsa kannanoton VYR:n sijoitustoiminnan osalta. Asiaa koskevaa ehdotusta ei ole ollut hallituksen esityksen luonnoksessa.

Luvanhaltijat ovat lausunnoissaan todenneet, että siirtymäsäännökset tulisi muotoilla siten, että ne soveltuvat hyvin ydinlaitosten ja muiden vireillä olevien lupahakemusten käsittelytilanteeseen. Vireillä olevat asiat tulisi lausuntojen mukaan ratkaista voimassa olevan sääntelyn mukaisesti.

Järjestöt

Energiateollisuus ry on lausunnoissaan, jota Elinkeinoelämän keskusliitto EK on ilmoittanut tukevansa, kiinnittänyt huomioita ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevaan sääntelyyn (20 a §) sekä luvanhaltijan velvollisuuksia koskevaan säännökseen (9 §) sekä siirtymäsäännökseen. Käytöstä poistamisen osalta Energiateollisuus on katsonut, että lupaan ei tulisi soveltaa poliittista tarkoituksenmukaisuusharkintaa, koska laitokseen ja käyttöön liittyvä poliittinen harkinta on jo tehty. Energiateollisuus katsoo, että käytöstäpoiston lupa on aikaisemmista lupavaiheista hyvin erilainen, koska käytöstä poistaminen on osa jätehuoltovelvollisen huolehtimisvelvollisuutta. Energiateollisuus katsoo edelleen, ettei olisi hyväksyttävää, jos valtioneuvosto hylkäisi käytöstäpoistolupahakemuksen poliittisin tai energiapoliittisin perustein, ja pakkotaisi luvanhaltijan pitämään laitosta käyttökunnossa tai käytössä.

Luvanhaltijan velvollisuuksia koskevan 9 §:n osalta Energiateollisuus ry huomauttaa, että pykälän muotoilu on epämääräinen ja kyseenalainen oikeusvarmuuden kannalta. Energiateollisuus ry:n mukaan pykälästä ei saisi syntyä olettamaa, että luvanhaltija on vastuussa kaikista toimittajien ja alihankkijoiden tuotteista ja palveluista, joiden vaikutus ydinturvallisuuteen olisi lähinnä teoreettinen.

Siirtymäsäännösten osalta Energiateollisuus ry ehdottaa, että lakiin lisätään säännös jonka mukaan lain voimaan tullessa vireillä olevat asiat käsitellään ja ratkaistaan noudattaen lain voimaan tullessa olleita säännöksiä.

Greenpeace pitää esitystä pääasiassa hyvänä ja lain keskeisiä sisältöjä selkeyttävänä. Erityisesti Greenpeace arvostaa ydinlaitosten luvanhaltijoiden lisääntynyttä tiedonantovelvollisuutta. Greenpeace on kommentoinut kolmea lain osa-aluetta, joissa esitetty teksti ei Greenpeacen käsityksen mukaan ole asianmukainen. Asiakokonaisuudet ovat: Espoon ja Århusin sopimusten vaatiman kansainvälisen YVA-prosessin puuttuminen laitosten käyttöään pidennyksiä koskevista päätöksistä; ydinlaitosten alihankkijoiden vapauttaminen normaalista vahingonkorvausvastuusta; sekä se, että laista puuttuu prosessi, jolla hallitus voisi sulkea laitokset ilman lainsäädäntöprosessia.

Suomen Ekomodernistit ry katsoo lausunnossaan, että valmisteilla oleva ydinenergialain päivitys korjaa nykyisen lain pienempiä puutteita ja ajantasaistaa lain nykyisiä tarpeita vastavaksi. Lausunnossa kuitenkin katsotaan, että mikäli Suomella on pyrkimyksenä olla energiateknologian ja ilmastotyön kärkimaita, tarvitaan laajempi ja ennakkoluulottomampi ydinenergialain uudistus. Suomen Ekomodernistit ry katsoo, että ydinenergialain seuraavan, laajemmän päivityksen tulee vastata tulevaan kehitykseen sekä uusiin tarpeisiin nykyistä paremmin.

Lausuntojen huomioon ottaminen hallituksen esityksen jatkovalmistelussa

Lausunnoissa esitetyt huomiot on pyritty ottamaan huomioon mahdollisuuksien mukaan. Turvajärjestelyjä koskevien säännösten muutokset on valmistelussa päätetty siirtää erillisvalmisteluun. Niitä koskevia ehdotuksia ei sisällytetä nyt käsillä olevaan esitykseen. Säteilylain kokonaisuudistukseen liittyvien ydinenergialain säännösten muuttaminen on osa säteilylain kokonaisuudistuksen valmistelua. Luvanhaltijan velvollisuuksia koskevaa 9 §:ä on täsmennetty sanamuodoltaan ja perusteluiltaan täsmällisemmäksi. Ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevaa lupaa, jota on esityksessä ehdotettu uudeksi 20 a §:ksi, on täsmennetty perustelujen ja pykälän rakenteen osalta. Painelaitteita koskevia säännöksiä on täsmennetty saatujen lausuntojen pohjalta. Esitykseen on tehty lisäksi lausunnoissa esitettyjä pienempiä korjauksia ja täsmennyksiä.

6 Riippuvuus muista esityksistä

Sosiaali- ja terveysministeriön johdolla on valmisteltu säteilylain kokonaisuudistusta vuodesta 2015 alkaen. Säteilylain uudistus liittyy turvallisuutta koskevien perusnormien vahvistamisesta ionisoivasta säteilystä aiheutuvilta vaaroilta suojelemiseksi ja direktiivien 89/618/Euratom, 90/641/Euratom, 96/29/Euratom, 97/43/Euratom ja 2003/122/Euratom kumoamisesta annetun neuvoston direktiivin 2013/59/Euratom, jäljempänä säteilyturvallisuusdirektiivi, kansalliseen täytäntöönpanoon. Säteilyturvallisuusdirektiivi on notifioitava Euroopan komissiolle 6 päivään helmikuuta 2018 mennessä. Säteilylain luonnos on ollut lausunnoilla marraskuun 2016 lopusta tammikuulle 2017.

Säteilylain kokonaisuudistusta koskeva luonnosehdotus sisältää myös ydinenergialakiin tehtäviä muutosehdotuksia. Säteilylakiin tai säteilyturvallisuusdirektiiviin liittyvät ydinenergialain soveltamisalaan kuuluvat asiat on tarkoitus liittää osaksi säteilylain kokonaisuudistusta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

2 §. Lain soveltamisala. Pykälän 1 momentin 1 kohtaan ehdotetaan lisättäväksi ydinlaitoksen käytöstä poistaminen. Lisäys soveltamisalaan on tarpeellinen lakiin ehdotetun uuden käytöstä poistamista koskevan luvan käyttöönoton vuoksi, sekä sen vuoksi, että soveltamisala kattaisi koko toiminnan elinkaaren sekä sen valvonnan. Säännökseen tehtävän lisäyksen myötä käytöstä poistettavalle ydinlaitokselle tulisi myös hakea lupa lain 8 §:n mukaisesti. Käytöstä poistamisen määritelmä sisältää sen, että ydinlaitos on ydinlaitos vielä käytöstä poistamisen aikana. Ydinlaitoksen käytöstä poistaminen vaatii laitoksen aiheuttamaan riskiin suhteutettua turvallisuuden ylläpitoa ja valvontaa, ja tämän vuoksi ydinlaitoksen käytöstä poistamisen tulisi edelleen olla ydinenergian käyttöä, ja siihen tulisi kohdistaa ydinenergialaissa säädettyjä vaatimuksia.

Soveltamisalasäännökseen tehtävän lisäyksen myötä, luettuna yhdessä voimassa olevan lain 3 §:n sisältyvän ydinenergian käyttöä koskevan määritelmän kanssa, kaikki vaatimukset, jotka laissa koskevat ydinlaitosta, koskisivat myös käytöstä poistettavaa ydinlaitosta. Vaatimuksen lisäys on johdonmukainen käytöstä poistamisen sääntelyn kannalta turvallisuusnäkökulmasta. Lain vaatimukset on ulotettava koskemaan myös käytöstä poistettavaa laitosta, huomioiden laitoksen elinkaaren vaihe.

Lisäksi pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 4 a kohta, jonka mukaan lakia sovellettaisiin myös ydinjätteiden laajamittaista loppusijoitusta vähäisempään loppusijoitukseen. Käytännön toiminta on osoittanut, että tämä muutos soveltamisalassa on tarpeen, jotta laajamittaista loppusijoitusta vähäisempi loppusijoitus tulisi yksiselitteisesti lain soveltamisalan piiriin. Laajamittaisen loppusijoituksen raja-arvot on määritelty 3 §:n 2 momentin asetustenantovaltuuden nojalla ydinenergia-asetuksessa. Esimerkki laajamittaista loppusijoitusta vähäisemmästä loppusijoituksesta on hyvin matala-aktiivisen jätteen maaperäloppusijoitus, jota ei toistaiseksi ole toteutettu, mutta joka todennäköisesti olisi tulevaisuudessa vaihtoehtoinen toimintatapa. Muutoksen myötä matala-aktiivisen jätteen maaperäloppusijoitus tulisi lain soveltamisalaan yksiselitteisesti.

3 §. Määritelmät. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi 1 momentin 5 kohtaan uusi c alakohta, joka sisältäisi poikkeuksen ydinlaitoksen määritelmästä ja soveltamisalasta koskien käytöstä poistettuja tiloja. Ehdotetun täsmennyksen myötä käytöstä poistettava ydinlaitos olisi siten lain tarkoittama ydinlaitos siihen saakka, kunnes se on Säteilyturvakeskuksen toimesta hyväksytty poistetuksi käytöstä. Kun ydinlaitos on poistettu käytöstä, käytöstä poistettua ydinlaitosta ei enää koskisi ydinlaitokselle asetettavat vaatimukset. Vastaava määrittely ja rajaus sisältyvät voimassa olevassa laissa suljetulle loppusijoituslaitokselle, joten lisäys olisi johdonmukainen myös käytöstä poistettavan, ydinenergian aikaansaamiseen käytettävän ydinlaitoksen osalta. Muutoksen myötä ydinlaitos voisi lakata olemasta ydinlaitos vaiheittain, mutta kuitenkin siten, että kerralla muutos koskisi kokonaisia rakennuksia, ei esimerkiksi rakennusten osia.

Käytöstä poistaminen on määritelty voimassa olevassa laissa 3 §:n 5 b) kohdassa. Käytöstä poistamisella tarkoitetaan määritelmän mukaan lopullisesti suljetun ydinlaitoksen purkamista niin, ettei laitosalueella tarvita erityisiä toimenpiteitä puretusta ydinlaitoksesta peräisin olevien

radioaktiivisten aineiden vuoksi. Määritelmä lisättiin lailla ydinenergiain muuttamisesta (342/2008).

Lisäksi pykälään ehdotetaan siirrettäväksi määritelmä luvanhaltijasta, uudeksi 1 momentin 14 kohdaksi. Luvanhaltija määriteltäisiin pykälän 1 momentin 14 kohdassa ydinenergian käyttöön oikeuttavan luvan haltijaksi. Luvanhaltija olisi Euroopan unionin jäsenvaltion lainkäyttövallan alainen luonnollinen henkilö, yhteisö tai viranomainen, joka harjoittaa lain 2 §:n 1 tai 2 momentissa tarkoitettua toimintaa. Luvalla tarkoitetaan ydinenergiain 5 luvun mukaisia lupia. Ydinenergiain mukainen periaatepäätös ei ole lupa. Määritelmä sisältyy voimassa olevan lain 7 i §:n. Määritelmän siirto määritelmäpykälään ei muuttaisi nykyistä soveltamiskäytäntöä tai määritelmän sisältöä.

6 a §. *Suomessa syntyneiden ydinjätteiden ydinjätehuolto.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa säädettäisiin vastuusta 2 momentin 1 a kohdan poikkeuksen piiriin tulevan, muualla kuin Suomessa käsiteltävän ydinjätteen loppusijoituksesta. Ehdotetun lisäyksen mukaan 2 momentin 1 a kohdan mukaan toiseen maahan käsiteltäväksi toimitettu jätte tulisi kuitenkin Suomessa loppusijoitettavaksi. Lisäys on tarpeen ydinjätedirektiiviin sisältyvän velvoitteen takia. Ydinjätedirektiivin mukaan vastuu toiseen maahan käsiteltäväksi toimitetun jätteen turvallisesta loppusijoituksesta on viimekädessä oltava aina siinä jäsenvaltiossa, jossa jätte on syntynyt tai tuotettu.

Ydinjätedirektiivin 4 artikla edellyttää, että radioaktiivinen jätte loppusijoitetaan siinä jäsenvaltiossa, jossa se on syntynyt, myös siinä tapauksessa, että jätte siirretään toiseen jäsenvaltioon tai kolmanteen maahan käsiteltäväksi. Tästä vaatimuksesta voidaan poiketa, jos jäsenvaltio on tehnyt sopimuksen loppusijoituslaitoksen käyttämisestä valtiossa, johon jätte siirretään, ja ilmoittanut siitä Euroopan komissiolle. Euroopan komission näkemyksen mukaan kansallisessa lainsäädännössä tulisi olla selkeästi määriteltynä se, kenellä on vastuu tällaisen jätteen loppusijoittamisesta. Pykälään ehdotettavalla lisäyksellä tämä vaatimus täyttyisi.

Käytännössä vastuu tarkoittaisi sitä, että muualla kuin Suomessa käsitellyn jätteen jälkeiset jätteet, joita ei voida vapauttaa valvonnasta niihin edelleen sisältyvän radioaktiivisuuden vuoksi, tulee palauttaa Suomessa loppusijoitettavaksi. Tällaiset käsittelyn seurauksena syntyneet jätteet voivat olla esimerkiksi alkuperäisen jätteen käsittelystä syntynyttä kuonaa ja muuta ylijäämämateriaalia, jota ei voida enää käsitellä edelleen.

Nykytilanteessa tällaiset käsittelyn jälkeiset jätteet on jo palautettu Suomeen, ja ne lähettänyt luvanhaltija on järjestänyt niiden käsittelyn jälkeisen huolehtimisen. Nykykäytäntö on ollut toimiva, ja se on myös ydinjätedirektiivin sekä voimassa olevan lain tarkoittaman jätteen minimoimisperiaatteen mukainen.

Jätte, jota voidaan lakiin sisältyvän poikkeuksen perusteella lähettää muualla käsiteltäväksi, on voimassa olevan lain mukaan ydinjätettä, joissa radioaktiivisen jätteen määrä on vähäinen ja joka on siten lähtökohtaisesti vähemmän vaarallista jätettä. Voimassa olevan lain 6 a §:n 2 momenttiin sisältyvän asetuksenantovaltuuden mukaan asetuksella säädetään siitä, mikä katsotaan pykälässä tarkoitetuksi poikkeukseksi. Ydinenergia-asetuksen 7 b §:n mukaan voimassa olevan lain 6 a §:n 2 momentin 1 a kohdassa tarkoitettuja tapauksia ovat sellaiset, joissa ydinjätteen aktiivisuuspitoisuus on vähäinen ja jätte toimitetaan ulkomaille käsiteltäväksi, koska Suomessa ei ole käytössä soveltuvaa käsittelymenetelmää. Tällaisen jätteen käsittely muualla kuin Suomessa on edelleen perusteltua, koska Suomessa ei ole sellaista infrastruktuuria,

jota tarvitaan näiden jätteiden asianmukaiseksi käsittelemiseksi. Jätteiden kokonaishallinnan ja uudelleenhyödyntämisen kannalta on lisäksi asianmukaista, että jätteen määrää vähennetään siinä määrin kuin se on käytännössä mahdollista. Tällöin myös loppusijoitettavan jätteen määrää saadaan pienennettyä.

Laista on kuitenkin puuttunut täsmällinen velvoite palauttaa jäte Suomeen ja vastata käsittelyn jälkeisestä jätteestä. Muutos selkeyttäisi lainsäädäntöä, mutta sillä ei olisi merkittävää vaikutusta nykytilaan. Voimassa olevan lain perusteella käsittelyn jälkeen jäljellä oleva radioaktiivinen aine, joka jää pääosin kuonaan, on käsitelty ydinjätteenä ja jo nykytilassa yleensä toimitettu takaisin alkuperämaahan Suomeen.

7 e §. Turvallisuuden todentaminen ja arviointi. Pykälän 2 momenttia muutettaisiin siten, että siihen lisättäisiin täsmällinen kymmenen vuoden määräaika, jonka puitteissa turvallisuutta koskeva määräaikasarviointi olisi suoritettava. Voimassa olevassa laissa säännökseen sisältyy velvollisuus arvioida laitoksen turvallisuus kokonaisuutena säännöllisin väliajoin. Säännöksen muotoilussa ei kuitenkaan käy ilmi määräaikaa, jonka puitteissa arviointi on tehtävä.

Ydinturvallisuusdirektiivin 8 c artikla edellyttää, että luvanhaltija arvioi säännöllisesti vähintään kymmenen vuoden välein ydinlaitosten turvallisuuden. Ydinturvallisuusdirektiivin muutosta valmisteltaessa sekä Fukushima onnettomuuden jälkeen tehdyissä stressitesteissä korostui määräaikaisten turvallisuusarvioiden toteuttamisen tarve niin usein kuin on asianmukaista, mutta vähintään joka kymmenes vuosi.

Pykälän 2 momentin mukainen turvallisuusarviointi olisi voimassa olevan lain kanssa vastaavasti luvanhaltijan velvollisuus. Määräaikaisessa arvioinnissa tulisi erityisesti kiinnittää huomiota luonnonuhkien uudelleenarviointiin sekä keskeisiin laitossuunnittelun periaatteisiin. Luvanhaltijan toteuttama arviointi tulisi ajoittaa siten, että se on suoritettu pykälän asettamassa 10 vuoden määräajassa. Luvanhaltijan arvioinnin jälkeen turvallisuusviranomainen Säteilyturvakeskus toteuttaa nykytilaa vastaavasti oman arvionsa ja tekee pykälän tarkoittamasta turvallisuusarviosta päätöksen. Pykälässä säädetty 10 vuoden määräaika koskisi siten luvanhaltijaa.

Ehdotettu muutos ei muuttaisi nykykäytäntöjä. Suomalaisilla ydinlaitoksilla on toteutettu määräaikainen turvallisuusarviointi vähintään kymmenen vuoden välein ja nykyisissä käyttöluvis- sa on lupaehtona edellytetty kattavan turvallisuusarvion tekemistä täsmällisenä ajankohtana. Velvollisuus turvallisuuden arviointiin koskisi kaikkia ydinlaitoksia, myös käytöstä poistettavia ydinlaitoksia. Käytöstä poistettavat ydinlaitokset olisivat lain määritelmäsäännöksen mukaan edelleen ydinlaitoksia 3 §:n 1 momentin 5 kohdan uuden c alakohdan perusteella. Ehdotetun täsmennyksen myötä käytöstä poistettava ydinlaitos olisi lain tarkoittama ydinlaitos siihen saakka, kunnes se on Säteilyturvakeskuksen toimesta hyväksytty poistetuksi käytöstä. Tähän hetkeen jatkuu myös velvollisuus arvioida turvallisuus. Turvallisuusarvioinnissa arvioitaisiin myös käytöstä poistettavan ydinlaitoksen osalta mm. lupaehtojen toteutuminen sekä mahdolliset muutokset, joita voisi olla toiminnanharjoittajan puolella sekä toimintaan kohdistuvissa teknisissä vaatimuksissa.

Lisäksi pykälän 2 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi loppusijoituslaitosten osalta vastaava velvoite arvioida määräajoin laitoksen turvallisuus. Loppusijoituslaitos eroaa ydinenergian aikaansaamiseen käytettävistä laitoksista monilta osin, joten määräaika arvioinneille olisi muita ydinlaitoksia pidempi. Loppusijoitusta toteuttavan laitoksen turvallisuuden arviointi tulisi suorittaa vähintään 15 vuoden välein. Loppusijoituslaitokset eivät kuulu ydinturvallisuusdirektiiv-

vin soveltamisalaan, joten direktiivin 8 c artiklan velvoite arvioida vähintään 10 vuoden välein ei koske loppusijoituslaitoksia.

7 g §. Käytöstä poistaminen. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan. Pykälä sisältäisi muiden 2 a lukuun sisältyvien säännösten tapaan turvallisuutta koskevat vaatimukset, joita olisi noudatettava ydinlaitoksen käytöstä poistamisessa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin käytöstä poistamisen turvallisuutta koskevasta perusvelvoitteesta. Säännöksen mukaan turvallisuus on otettava aina etusijalla huomioon ydinlaitoksen käytöstä poistamista suunniteltaessa ja toteutettaessa. Säteilyturvakeskuksella olisi keskeinen rooli käytöstä poistamisen turvallisuutta valvovana viranomaisena, ja turvallisuuden huomioon ottaminen näytettäisiin käytännössä toteen Säteilyturvakeskuksen valvontatyön ja käytöstä poistamista koskevan suunnitelman lisäksi uuden 20 a §:n lupaa koskevassa hakemuksessa, josta olisi lain 23 §:n mukaan pyydettävä Säteilyturvakeskuksen lausunto, joka sisältää turvallisuusarvion, vastaavasti kuin käyttölujarahakemuksista.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin vaatimus, jonka mukaan laitoksen purkamista ja muita toimenpiteitä laitoksen käytöstä poistamiseksi ei saa perusteettomasti siirtää. Tämä vaatimus siirtyisi sellaisenaan voimassa olevan lain 7 g §:n 2 momentista 1 momenttiin. Käytöstä poistamiseen liittyvien toimien optimaalinen ajoitus riippuu useista tekijöistä, kuten teknisestä valmiudesta, purkamistoimenpiteistä aiheutuvista säteilyannoksista, loppusijoitustilojen olemassaolosta, ammattitaitoisen työvoiman saatavuudesta, alueella olevien muiden ydinlaitosten käytöstä poistamisesta ja laitosalueen käyttötarpeesta. Ehdotettu säännös ei siten estäisi mahdollisuutta, että ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevaan suunnitelmaan sisältyisi pitkäkestoinen – esimerkiksi joitakin kymmeniä vuosia kestävä – valvottu säilytys ennen laitoksen purkamista. Jos suunnitelma rakentuu näin, se on perusteltava osoitettavissa olevilla asiasyillä, kuten purkamisesta aiheutuvan kokonaisuuteen minimoimisella. Tämän muutoksen myötä ei valvotun säilytyksen toteuttamismahdollisuuteen tulisi muutoksia.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin luvanhakijan ja myöhemmin luvanhaltijan velvoite toimittaa viranomaisen arvioitavaksi käytöstä poistamista koskeva suunnitelma. Kyseisestä suunnitelmasta säädetään voimassa olevassa laissa 28 §:ssä, mutta vain sen päivittämisenäkökulmasta. Ehdotetun muutoksen myötä viittauksesta lain 28 §:ään luovuttaisiin ja suunnitelman päivittämisestä säädettäisiin pykälän 2 momentissa. Suunnitelmaa koskeva säännös poistettaisiin lain 28 §:stä ja siirrettäisiin lain 7 g §:ään, jossa säädetään kokonaisuudessaan käytöstä poistamisen vaatimuksista turvallisuusvaatimuksista.

Luvanhakija laatii käytöstä poistamista koskevan suunnitelman Säteilyturvakeskuksen arvioitavaksi rakentamislupahakemuksen yhteydessä ja luvanhaltija täydennetyt suunnitelman käyttölujarahakemuksen yhteydessä. Tämän jälkeen suunnitelma käytöstä poistamiseksi on pidettävä ajan tasalla ja toimitettava Säteilyturvakeskuksen arvioitavaksi säännöllisin määräajoin. Ellei käyttöluvan lupaehdoissa muuta määrätä, luvanhaltijan on toimitettava ensimmäinen päivitetty suunnitelma arvioitavaksi viimeistään kuuden vuoden kuluttua käyttöluvan lainvoimaiseksi tulosta tai seuraavan kerran kun ydinvoimalaitoksen muiden ydinlaitosyksiköiden käytöstäpoistosuunnitelma toimitetaan arvioitavaksi.

Lisäksi, ellei lupaehdoissa muuta määrätä, suunnitelma käytöstä poistamiseen olisi toimitettava arvioitavaksi vähintään kuuden vuoden välein kunnes luvanhaltija toimittaa valtioneuvostolle osoitetun lain 20 a §:ssa tarkoitetun lupahakemuksen ydinlaitoksen käytöstä poistamista

varten. Lupahakemuksen yhteydessä Säteilyturvakeskukselle tulisi toimitettavaksi lopullinen suunnitelma ydinlaitoksen käytöstä poistamiseksi. Lopullinen suunnitelma tulisi pitää ajan tasalla laitoksen käytöstä poistamisen aikana Säteilyturvakeskuksen ydinenergialain 7 q § ja 7 r §:n nojalla antamien yleisten ja yksityiskohtaisten turvallisuusmääräysten mukaisesti ja käytöstä poistaminen on toteutettava Säteilyturvakeskuksen hyväksymän suunnitelman mukaisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan luvanhaltijalla on velvollisuus huolehtia ydinlaitoksen käytöstä poistamisesta uuden 20 a §:n mukaisen luvan ehtojen, turvallisuusvaatimusten sekä Säteilyturvakeskuksen hyväksymän suunnitelman mukaisesti. Varsinaista käytöstä poistamista koskeva ajallinen harkinta jäisi luvanhaltijalle, joka voisi päättää ajankohdasta, jolloin se hakee lupaa käytöstä poistamiseen. Käytöstäpoistosuunnitelma olisi kuitenkin laadittava ja pidettävä ajan tasalla kuten jo voimassa olevassa laissa säädetään. Käytöstä poistamisen tulisi tapahtua suunnitelmien puitteissa ja turvallisuus näiden mukaisesti huomioituna.

Luvanhaltija vastaisi säännöksen mukaan siitä, että ydinlaitos poistetaan käytöstä turvallisesti noudattaen turvallisuusvaatimuksia, luvan ehtoja sekä toimitettua ja hyväksyttyä käytöstäpoistosuunnitelmaa. Ydinlaitoksen haltijan vastuu olisi vastaava kuin voimassa olevassa laissa säädetään 7 f §:ssä ydinlaitoksen rakentamisen ja käytön osalta. Turvallisuutta koskevilla vaatimuksilla tarkoitetaan lain nojalla annettuja vaatimuksia esimerkiksi Säteilyturvakeskuksen 7 q §:n nojalla antamissa määräyksissä, 7 r §:n nojalla antamissa YVL-ohjeissa sekä yksittäisissä Säteilyturvakeskuksen toimivaltansa nojalla antamissa laitoksenhaltijaa koskevissa määräyksissä antamia vaatimuksia.

Pykälän 4 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden suunnitelmiin liittyen. Käytöstäpoistosuunnitelmien käsittelystä annettaisiin tarkemmat säädökset valtioneuvoston asetuksella.

7 h §. Ydinaineet ja ydinjätteet. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin maininta käytöstä poistamisesta. Samat vaatimukset ydinaineiden ja ydinjätteiden turvallisesta käsittelystä ja varastoinnista tulisivat lisäyksen myötä koskemaan myös käytöstä poistamisessa syntyviä ydinjätteitä. Lisäys on tarpeen, jotta lainsäädäntö kattaisi kaikki ydinenergian käytön tilanteet sekä osoittaisi vaatimuksen turvallisesta käsittelystä ydinlaitoksen ydinaineille ja ydinjätteille laitoksen kaikissa elinkaaren vaiheissa.

7 i §. Henkilöstö. Pykälään lisättäisiin uusi 6 momentti, jossa säädettäisiin pykälään sisältyvien, henkilöstöä koskevien luvanhaltijan velvoitteiden soveltamisesta myös toimittajaan ja alihankkijaan, silloin kun nämä suorittavat ydinlaitoksella tehtäviä ja toimenpiteitä, jotka ovat merkityksellisiä ydinlaitoksen ydinturvallisuuden kannalta.

Ydinenergialaki edellyttää jo nykyisellään, että luvanhaltija vastaa ydinenergian käytön turvallisuudesta ja ydinlaitoksen ydinturvallisuudesta kaikilta osin. Tähän velvollisuuteen kuuluu vastuu työntekijöiden toimista. Uusi 6 momentti edellyttäisi, että luvanhaltija varmistaa, että toimittajilla ja alihankkijoilla, joiden toiminnalla on vaikutusta luvanhaltijan ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen, on tarvittava henkilöstö, jolla on asianmukainen pätevyys ja toimivaltuudet ydinlaitoksen ydinturvallisuutta koskevien velvoitteidensa täyttämiseksi.

Ydinturvallisuudirektiivin 6 artiklan mukaan vastuu ydinturvallisuudesta ulottuu myös toimittajien ja alihankkijoiden toimintaan. Tämän vuoksi säännökseen ehdotetaan lisättäväksi vastuu varmistua alihankkijoiden ja toimittajien henkilöstöstä vastaavasti kuin omasta henki-

löstöstä. Asiasta säädetään nykytilanteessa Säteilyturvakeskuksen määräyksillä ja YVL-ohjeilla. Laista on puuttunut luvanhaltijan täsmällinen velvoite varmistua toimittajien ja alihankkijoiden pätevydestä sekä riittävän koulutuksen järjestämisestä luvanhaltijan ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen liittyviä tehtäviä hoitaville henkilöille. Vaatimus koskisi käytännössä sellaisten henkilöiden pätevyyden ja koulutuksen varmistamista, jotka tosiasiansa työskentelevät tai ottavat osaa ydinturvallisuuteen vaikuttaviin töihin ja toimenpiteisiin kyseisellä luvanhaltijan ydinlaitoksella. Vastuu varmistua ei ulottuisi kaikkiin alihankkijoiden tai toimittajien henkilöstöön, jos näillä ei ole yhteyttä ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen.

7 j §. Johtamisjärjestelmä. Pykälään lisättäisiin velvollisuus laatia ydinlaitoksen johtamisjärjestelmä. Voimassa olevan lain 7 j §:ssä on säännelty johtamisjärjestelmän sisällöstä, mutta säännöstä on tarpeen selkeyttää siten, että se sisältäisi yksiselitteisen velvollisuuden laatia johtamisjärjestelmä ydinlaitokselle. Muilta osin pykälän säilyisi ennallaan.

Säteilyturvakeskuksella on voimassa olevan sääntelyn perusteella oikeus antaa tarkemmat määräyksen ydinlaitoksen johtamisjärjestelmästä lain 7 q §:n 21 kohdan mukaan.

7 k §. Vastuullinen johtaja. Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin uusi 2 a kohta käytöstä poistamiseksi. Lisäyksen myötä pykälässä säädetty vastuullista johtajaa ja tämän varahenkilöä koskevat vaatimukset tulisivat koskemaan myös käytöstä poistettavaa ydinlaitosta.

Säännöksen nykyinen muotoilu kattaa vain ydinlaitoksen rakentamisen ja käytön, mutta ei käytöstä poistettavia ydinlaitoksia. Vaatimuksen lisäys on tarpeen, jotta vastuullista johtajaa ja tämän varahenkilöä koskeva vaatimus ulotettaisiin koskemaan ydinlaitoksen elinkaaren kaikkia vaiheita.

Lisäyksen myötä käytöstä poistamista koskevan vaiheen vastuullinen johtaja ja tämän varahenkilö voivat olla eri henkilöt kuin ydinlaitoksen käytölle nimetyt vastuullinen johtaja ja tämän varahenkilö.

7 p §. Valmiusjärjestelyt. Pykälän 4 momenttiin sisältyvä säädösviittaus päivitetäisiin voimassa olevaan pelastuslakiin (379/2011).

7 q §. Yleiset turvallisuusmääräykset. Pykälän 1 momentin 20 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi vastaamaan sisällöltään nykykäytäntöä. Pykälän 1 momentin turvajärjestelyjä koskevaa 22 kohtaa ehdotetaan täsmennettäväksi.

Pykälän 1 momentin 20 kohtaa täsmennettäisiin siten, että säännös sisältäisi asiat, jotka ydinlaitoksen säteilysuojelussa tulee huomioida. Kohdan täsmennys on tarpeen, jotta Säteilyturvakeskus voisi antaa ydinlaitoksen ja ydinenergian käytön turvallisuuteen liittyviä, säteilyturvallisuutta koskevia vaatimuksia kattavasti määräystasolla. Asioita, joiden vuoksi Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovaltuutta on tarpeen täsmentää, ovat ydinlaitoksen rakenteellinen säteilyturvallisuus sekä väestön säteilyannosten arviointi. Kohtaan ehdotettu uusi muotoilu 'radioaktiivisten aineiden päästöjen hallinta ja valvonta' olisi käsitteenä laajempi kuin voimassa olevassa laissa käytetty ilmaisu 'päästöjen valvonta'. Muutos selkeyttäisi määräyksenantovaltuuden ulottuvuutta.

Pykälän 1 momentin 22 kohdan muotoilua täsmennettäisiin niin, että määräyksenantovaltuus kattaisi henkilöturvallisuuden, tietoturvallisuuden, turvavalvonnan, turvahenkilöstön, uhkati-

lanteisiin varautumisen ja uhkatilanteissa toimimisen osalta ydinlaitosten lisäksi myös muun ydinenergian käytön. Määräyksenantovaltuus antaisi siten Säteilyturvakeskukselle täsmällisen toimivallan antaa turvajärjestelyjä koskevia määräyksiä myös ydinaineen ja ydinjätteen kuljetukseen liittyen. Muutoksen myötä toimivalta antaa määräyksiä koskisi siten sekä ydinlaitosten turvajärjestelyjä että kuljetuksiin liittyviä turvajärjestelyjä. Voimassa olevassa laissa sanamuoto rajaa turvajärjestelyasiat koskemaan vain ydinlaitoksen turvajärjestelyjä. Turvajärjestelyjä ovat esimerkiksi pykälän 22 kohdassa mainitut henkilöturvallisuus, tietoturvallisuus, turvavalvonta, turvahenkilöstö, uhkatilanteisiin varautuminen ja toiminta uhkatilanteissa. Sanamuotoa tulisi muuttaa, jotta kuljetuksen turvajärjestelyasiat tulevat vastaavan toimivallan piiriin kuin ydinlaitokset.

9 §. Luvanhaltijan velvollisuudet. Pykälän 1 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että säännökseen sisällytettäisiin luvanhaltijan vastuu varmistua ydinlaitoksen ydinturvallisuuden kannalta merkityksellisten toimittajien ja alihankkijoiden toimittamien tuotteiden ja palveluiden vaatimustenmukaisuudesta.

Pykälän 1 momenttiin lisättävä laajennus tarkoittaisi sitä, että luvanhaltija varmistuu siitä, että alihankkijoiden tuotteet ja palvelut, joita ydinlaitos hyödyntää tai käyttää, täyttävät kaikki turvallisuutta koskevat lain ja alemmantasoisien sääntelyn vaatimukset. Vaatimus koskee sellaisia tuotteita ja palveluita, joilla on vaikutusta ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen. Luvanhaltijalla olisi edelleen jakamaton velvollisuus huolehtia ydinlaitoksen turvallisuudesta, eikä tätä velvollisuutta voi siirtää toiselle esimerkiksi toimitussopimuksiin perustuen. Luvanhaltija voi toimitussopimuksissa määritellä toimitusta koskevat turvallisuusvaatimukset, tarkastuspisteet ja valvontaa koskevat luvanhaltijan ja viranomaisen valvontaoikeudet. Jakamaton vastuu luvanhaltijan ydinlaitoksen turvallisuudesta on kuitenkin sopimuksista riippumatta luvanhaltijalla. Ehdotettu muutos korostaisi johtamisjärjestelmän tärkeyttä, ja laadunhallinnalla luvanhaltija voisi varmistua siitä, että tuotteet ja palvelut täyttävät lain vaatimukset.

Ehdotetulla muutoksella korostetaan luvanhaltijan laadunvarmistusta alihankintaketjussa. Luvanhaltijat ovat jo nykytilassa arvioineet ja valvoneet toimittajia ja alihankkijoita sekä edellyttäneet kaikilta toimituksilta niiden toimittajasta riippumatta turvallisuutta koskevien vaatimusten täyttämistä kansallisten vaatimusten ja standardien mukaan. Käytännössä vastuu tarkoittaa esimerkiksi sitä, että luvanhaltija varmistaa, että ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen vaikuttavat tuotteet on valmistettu niille edellytettävien turvallisuusvaatimusten mukaisesti, ja tästä varmistutaan johtamisjärjestelmän prosessien kautta. Luvanhaltijoiden ja alihankkijoiden yksityisoikeudelliset sopimukset ja kustannusvastuun jakautuminen tässä suhteessa eivät kuulu ydinenergialain soveltamisalaan. Luvanhaltija ja sen käyttämät alihankkijat voivat yksityisoikeudellisin sopimuksin sopia keskinäisistä kustannusvastuistaan sekä taloudellisten vastuiden jaosta. Pykälän ensimmäinen momentti kuitenkin edellyttää edelleen, että vastuu ydinenergian käytön turvallisuudesta on yksin luvanhaltijalla.

Esitetty säännöksen muutos perustuu ydinturvallisuusdirektiivin 6 artiklan muutokseen, joka edellyttää luvanhaltijan vastuun jakamattomuutta. Ydinturvallisuusdirektiivin 6 artiklan a kohta edellyttää, että luvanhaltija vastaa myös sellaisten toimeksisaajien ja alihankkijoiden toiminnasta, joiden toiminta saattaa vaikuttaa ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen. Tämän velvoitteen täytäntöönpanemiseksi pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi nyt ehdotettu vastuu varmistua alihankkijoiden tuottamien palveluiden ja tuotteiden osalta, silloin kun niillä on vaikutusta ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen.

10 a §. Luvanhaltijan tietojenantovelvollisuus. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi ydinlaitoksen luvanhaltijan tietojenantovelvollisuutta koskeva pykälä. Pykälässä luvanhaltija velvoitetaan pitämään tiettyjä ydinlaitoksen normaalikäytön aikaisia ydinturvallisuuteen liittyviä asiakirjoja yleisesti nähtävillä. Säännöksellä toteutettaisiin ensisijaisesti yleisön ydinlaitostoitinnan turvallisuuteen liittyvää tietojensaantioikeutta. Ehdotettu uusi säännös perustuu muutetun ydinturvallisuudirektiivin avoimuutta koskevan 8 artiklan 1 ja 2 kohdan velvoitteiden kansalliseen täytäntöönpanoon.

Pykälän 1 momentissa luvanhaltijalle säädettäisiin velvollisuus pitää nähtävillä ydinlaitoksen yleiskuvausta ja noudatettuja turvallisuusperiaatteita koskevat asiakirjat. Ydinlaitoksen yleiskuvaus sisältää tyypillisesti tiedot turvallisuusselosteen yleisestä osasta. Nämä tiedot pidetään ajan tasalla koko laitoksen käytön ja käyttöiän ajan. Noudatetut turvallisuusperiaatteet sisältävät tietoja siitä, miten sitovissa määräyksissä esitetyt turvallisuusmääräykset täytetään ydinlaitoksella. Nähtävillä pidolla tarkoitettaisiin asiakirjojen pitämistä väestön yleisesti saatavilla, mikä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi julkaisemalla asiakirjat luvanhaltijan internet-verkkosivuilla.

Pykälän 2 momentissa esitetään säädettäväksi, ettei tietojenantovelvollisuus koskisi sellaisia tietoja, jotka olisivat lain tai Suomea sitovaan kansainväliseen velvoitteeseen vuoksi salassa pidettäviä. Luvanhaltijalla ei olisi edes harkinnanvaraisesti oikeutta asettaa tällaisia salassa pidettäviä tietoja nähtäville. Tämä merkitsisi luvanhaltijan kannalta, että sen olisi varmistettava asiakirjoissa olevien tietojen julkisuus ennen niiden nähtäville asettamista. Momentin tarkoituksena olisi osaltaan varmistaa ydinturvallisuuden toteutuminen ja estää esimerkiksi ydinlaitoksen turvajärjestelyitä koskevien salassa pidettävien tietojen joutuminen sivullisille.

Pykälän 3 momentissa sisältäisi asetuksenantovaltuuden. Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin tiedon esillä pitämistä koskevasta velvollisuudesta kuten siitä, missä ja miten tietoa olisi pidettävä esillä.

13 §. Yleinen kuuleminen. Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälässä tarkoitettu kuuleminen ja oikeus esittää mielipide koskevat laajasti ymmärrettynä yleisöä. Nykytilanteessa työ- ja elinkeinoministeriö, joka vastaa ydinlaitoksia koskevien periaatepäätösten valmistelusta, on mahdollistanut laajat kuulemisoikeudet yleisölle, säännöksen nykyistä sanamuotoa laajemmin. Käytännössä säännöstä koskeva käytäntö on siten huomattavasti laajempaa kuin voimassa olevan pykälän sanamuodon mukainen kuuleminen.

Pykälän 2 momenttia täsmennettäisiin siten, että ydinlaitoksen lähiympäristön asukkaiden ja kuntien sekä viranomaisten lisäksi mielipiteen esittämiseen mahdollisuus varataan yleisölle. Yleisöä ei ydinlaitoshankkeessa tarvitsisi erikseen määritellä. Lähtökohtaisesti ydinlaitoshanke vaikuttaa tai voi vaikuttaa hyvin laajaan intressijoukkoon. Tästä syystä on perusteltua, että aikaisempi paikallisuutta korostanut muotoilu muutetaan laajemmaksi. Täsmennys ei muuttaisi nykykäytäntöä, sillä esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriö on jo nykyisin periaatepäätösvaiheessa kuullut laajasti eri intressitahoja, ja ottanut vastaan lausuntoja sekä mielipiteitä niiden toimittajasta riippumatta sekä toimittanut nämä valtioneuvoston tietoon päätöksentekovaiheessa.

Lakisäateisistä lausunnoista ja niiden pyytämisestä säädetään erikseen, ja kuulemissäännös koskisi siten yleisön oikeutta esittää mielipiteensä hankkeesta hankkeen varhaisessa vaiheessa. Muutoksella ei ole tarkoitus muuttaa asianosaisasemaa eikä vaikuttaa valitusoikeuksiin. Ehd-

tettu muutos varmistaisi yhdessä lakiin ehdotettuun uuteen 23 a §:n sisältyvän säännöksen kanssa laajat osallistumisoikeudet kaikissa ydinlaitoshankkeen lupavaiheissa.

Lisäksi pykälän 1 momenttiin sisältyvä vanhentunut viittaus kauppaja- ja teollisuusministeriöön muutettaisiin työ- ja elinkeinoministeriöksi.

16 §. Lupaviranomaiset. Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi maininta käytöstä poistamisesta. Käytöstä poistamista koskevan luvan myöntäisi rakentamis- ja käyttö lupaa vastavasti valtioneuvosto.

Pykälän 1 momentti koskee muiden ohella niin sanottuja suuria ydinlaitoslupia, jotka ovat valtioneuvoston myöntämiä. Lupa ydinlaitoksen käytöstä poistamiseen on merkittävä lupa, ja rinnastettavissa merkitykseltään ja laajuudeltaan rakentamis- ja käyttö lupiin, joten on perusteltua, että lupaviranomainen on sama, joka myöntää luvan ydinlaitoksen rakentamiseen ja käyttöön.

20 a §. Ydinlaitoksen käytöstä poistaminen. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 20 a §, joka sisältäisi säännökset ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevasta luvasta. IAEA:n vuonna 2012 tehdyn IRRS- vertaisarvioinnin suosituksen mukaan Suomen sääntelyssä tulisi ottaa huomioon käytöstä poistaminen myös lupajärjestelmän kannalta. IAEA:n turvallisuusvaatimusten mukaan käytöstä poistamisen tulisi olla erillinen osa ydinlaitoksen elinkaarta, koska toimenpiteet, riskit sekä toimintojen luonne ovat täysin erilaiset verrattuna käytönaikaiseen vaiheeseen. Euratomin puitteissa annetut direktiivit on myös laadittu siitä lähtökohdasta, että ydinlaitoksen elinkaaren kaikki vaiheet edellyttävät lupaa kansallisen järjestelmän mukaisesti. Laissa olisi siksi tarpeen säätää ydinlaitoksen erillisestä lupavaiheesta. Luvan myötä ydinlaitoksen elinkaaren eri vaiheet tulisivat huomioiduksi ydinenergiain lupajärjestelmässä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin ydinenergiain 20 §:n mukaisen käyttöluvan haltijan velvollisuudesta aloittaa toimenpiteet ydinlaitoksen käytöstä poistamiseksi sen jälkeen, kun ydinlaitoksen käyttö on lopetettu. Ydinlaitoksen käytön lopettamista koskeva päätös on luvanhaltijan määriteltävissä, ottaen kuitenkin huomioon 7 g §:n vaatimukset sekä kyseisen pykälän mukaan laadittu käytöstä poistamista koskeva suunnitelma. Luvanhaltija tekee päätöksen käytön lopettamisen ajankohdasta hyvissä ajoin ennen luvan hakemista. Käytöstä poistamisen suunnittelu ja valmistelu alkavat varhaisessa vaiheessa jo ydinlaitoksen rakentamista koskevan suunnittelun aikana, ja jatkuvat koko rakentamisen ja käytön ajan. Suunnitelma ydinlaitoksen käytöstä poistamiseksi, josta säädettäisiin 7 g §:ssä, asettaisi reunaehdot ydinlaitoksen käytöstä poistamiselle.

Momentissa säädettäisiin edelleen luvanhaltijan velvollisuudesta hakea lupa ydinlaitoksen käytöstä poistamiselle. Lupa tulisi hakea riittävän ajoissa ennen kyseisen ydinlaitoksen käyttöluvan umpeutumista. Käytännössä luvanhaltijan olisi tehtävä useita vuosia ennen ydinlaitoksen käyttöluvan umpeutumista päätös siitä, aikooko se jatkaa ydinlaitoksen käyttöä ja hakea uutta käyttö lupaa, vai lopettaa ydinlaitoksen käytön, ja hakea lupaa käytöstä poistamiseen. Ydinlaitoksen turvallisuus edellyttää ennakkollista suunnitelmallisuutta ydinlaitoksen tulevien lupien ja lupahakemusten suunnittelussa. Lupaa olisi haettava riittävän ajoissa siten, että viranomaisten käytettävissä on riittävästi aikaa hakemuksen arviointiin ennen ydinlaitoksen käyttöluvan päättymistä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä edellytyksistä, joiden täytyessä lupa voitaisiin myöntää. Lupaharkinta sisältäisi tarkoituksenmukaisuusharkintaa muiden ydinenergialain ydinlaitoksia koskevien lupien tavoin. Momentissa luetellaan ne harkintaperusteet, jotka lupaa harkittaessa tulee ottaa huomioon. Säännöksessä noudatetaan samaa systematiikka kuin ydinlaitoksen rakentamis- ja käyttöluvassa sen osalta, että säännöksessä on ensin lueteltu erikseen erityisesti käytöstä poistamisesta huomioon otettavat harkintaperusteet. Niiden lisäksi käytöstä poistamisen tulee täyttää ydinenergialain tarkoittamat yleiset periaatteet. Lupaharkinta olisi tarkoituksenmukaisuusharkintaa, koska ydinlaitoksen käytöstä poistaminen ei ole rutiininomainen, usein toistuva lupa, vaan kertaluontoinen lupa, jonka harkinnassa tulee ottaa huomioon kyseisen ydinlaitoksen erityispiirteet ja toimivat käytännöt.

Luvan hakemiseen ja lupamenettelyyn sovellettaisiin voimassa olevan lain 5 luvun säännöksiä lupamenettelystä. Luvanhaltija hakee ydinlaitokselle lupaa käytöstä poistamiseen valtioneuvostolle osoitetulla hakemuksella.

Käytöstä poistettavan ydinlaitoksen lupamenettely poikkeaisi ydinlaitoksen rakentamis- ja käyttöluvavaiheista kuitenkin siten, että ydinlaitoksen käytöstä poistaminen on asetettu lain 9 §:ssä käyttöluvan haltijan velvollisuudeksi osana ydinlaitosten ydinjätehuoltoa. Pykälässä ei säädettäisi siitä, millä tavoin käytöstä poistaminen tulisi suorittaa. Luvanhaltija voisi valita käytöstä poistamisen käytännön toteuttamisen eri vaihtoehtoista. Käytöstä poistaminen voitaisiin toteuttaa esimerkiksi viivästettynä. Myös tällöin lupaa olisi haettava ennen käyttöluvan päättymistä. Käytöstä poistamista koskeva lupa ei ota kantaa luvanhaltijan oikeuteen lopettaa ydinlaitoksen kaupallinen sähköntuotanto haluamanaan ajankohtana.

Voimassa olevan lain 16 §:n 3 momentin sisältämän asetuksenantovaltuuden nojalla ydinenergia-asetuksessa annetaan tarkemmat säännökset lupien hakemisesta, lupamenettelyistä sekä lupapäätöksen jälkeisistä toimenpiteistä.

Pykälän 3 momentin mukaan ydinlaitoksen käytöstä poistamista ei saisi aloittaa ennen luvan myöntämistä, kuitenkin niin, että luvanhaltija voisi suorittaa Säteilyturvakeskuksen valvonnassa valmistelevia töitä käyttöluvan nojalla. Momentissa säädettäisiin lisäksi siitä, että ydinlaitoksen käytöstä poistamiseen luvan myöntämisen jälkeen ei saisi ryhtyä eikä käytöstä poistamista aloittaa ennen kuin 3 momentin 1 ja 2 alakohdissa säädetyt ennakkoodellytykset täyttyvät.

Luvanhaltija ei saisi ryhtyä ydinlaitoksen käytöstä poistamiseen ennen kuin Säteilyturvakeskus on todennut, että ydinlaitos täyttää käytöstä poistamisen turvallisuusvaatimukset, että turvajärjestelyt sekä valmiusjärjestelyt ovat riittävät, että ydinaseiden leviämisen estämiseksi tarpeellinen valvonta on asianmukaisesti järjestetty ja että ydinlaitoksen haltijan vahingonkorvausvastuu ydinvahingon varalta on järjestetty edelleen siitä säädetyllä tavalla. Luvanhaltija ei saisi ryhtyä ydinlaitoksen käytöstä poistamiseen myöskään ennen kuin työ- ja elinkeinoministeriö on todennut, että varautuminen ydinjätehuollon kustannuksiin jatkuu 7 luvun säännösten mukaisesti.

Säännös on vastaava kuin 20 §:n käyttöluvaa koskevassa säännöksessä. Säännöksessä on kyse siitä, että ennen luvan mukaisen toiminnan aloittamista Säteilyturvakeskus sekä työ- ja elinkeinoministeriö tarkastavat vielä käytännössä, että kaikki säännöksessä luetellut asiat täyttyvät. 3 momentin 1 ja 2 kohdassa luetellut edellytykset ovat lain yleisten periaatteiden toteutu-

misen kannalta keskeisiä, ja niiden olemassaolo tulisi todeta vielä ennen käytöstä poistamisen aloittamista.

Luvan voimassaolosta säädettäisiin lain 24 §:ssä. Muutoksenhakuun lupapäätöksestä sovellettaisiin voimassa olevan lain 75 §:ssä säädettyä.

23 a §. Kuuleminen ja mielipiteiden esittäminen. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 23 a § kuulemisesta rakentamis- käyttö-, ja käytöstä poistamisen lupavaiheissa. Pykälässä olisi kyse kuulemis- ja vaikuttamismahdollisuuden varaamisesta lupamenettelyssä.

Voimassa olevan lain 13 §:n sisältyy säännös yleisestä kuulemisesta, joka sisältää myös mielipiteiden esittämisen sekä avoimen kuulemistilaisuuden järjestämisen. Voimassa olevan lain 13 § koskee kuitenkin vain periaatepäätösvaihetta. Lupavaiheiden kuulemista koskevat säännökset ovat puuttuneet ydinenergialaista 5 luvussa tarkoitettujen lupien osalta. Työ- ja elinkeinoministeriö on nykytilassa käytännössä pyytänyt mielipiteitä rakentamis- ja käyttöluvavaiheissa hallintolain 41 §:n nojalla.

Ydinturvallisuusdirektiivin 8 artiklan 4 kohta edellyttää, että yleisölle annetaan mahdollisuus osallistua ydinlaitosten päätöksentekoprosessiin eri lupavaiheissa. Vastuuta ympäristöön koskevan perustuslain 20 §:n 2 momentin mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön ja mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

Pykälän 1 momentin mukaan mielipiteen ilmaiseminen olisi mahdollista laajasti ymmärrettyinä kaikille asiasta kiinnostuneille ydinenergialain mukaista lupaa koskevaa asiassa. Mielipiteen esittämistä ei ole sidottu asianosaisasemaan, eikä sillä ole myöskään tarkoitus vaikuttaa asianosaisasemaan. Yleisöä ei ole määritelty ydinenergialaissa, eikä määritelmää ole tarkoituksenmukaista lisätä tai rajata. Ydinlaitoshankkeet ovat laajoja hankkeita, joilla voi olla paikallinen, alueellinen, kansallinen sekä kansainvälinen merkitys. Tästä syystä yleisön määrittelyä ei katsota tarkoituksenmukaiseksi.

Kyseessä on erityissäännös suhteessa hallintolain 41 §:n, ja sen soveltamisala olisi laajempi, koska siinä ei rajoitettaisi mielipiteen esittämistä esimerkiksi henkilöllisessä ulottuvuudessa tai elinympäristön suhteen. Mielipiteen esittämiselle olisi varattava riittävä määräaika, jonka pituus olisi asetettava riittävän pitkäksi ottaen huomioon hankkeiden laajuus, vaikutusala sekä intressitahot. Säännös olisi erityissäännös myös siinä suhteessa, että se velvoittaisi varaamaan oikeuden mielipiteiden esittämiselle pykälän tarkoittamissa asioissa, eikä siitä voitaisi poiketa.

Asianosaisen kuulemisesta sekä menettelystä olisi muutoin voimassa mitä hallintolaissa säädetään. Asia voitaisiin ratkaista, vaikka mielipiteitä ei olisi jätetty. Mielipiteen esittämisellä ei myöskään olisi vaikutusta asianosaisasemaan eikä valitusoikeuksiin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin luvanhakijan oikeudesta esittää selitys lupahakemuksen johdosta tehdyistä lakisääteisistä lausunnoista ja pykälän 1 momentissa tarkoitetuista mielipiteistä ennen asian ratkaisua.

24 §. Luvan voimassaolo. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi maininta käytöstä poistamista koskevasta luvasta siten, että lupa olisi rakentamisluvan tavoin myönnettävä toistaiseksi voimassa olevana.

Käytöstä poistamista koskeva lupa myönnettäisiin toistaiseksi voimassa olevana, koska käytöstä poistaminen on pitkä ja monivaiheinen prosessi, jolla ei ole mahdollista asettaa ehdottomia luvan voimassaoloaikoja. Toistaiseksi voimassa oleva lupa mahdollistaisi lisäksi sen, että käytöstä poistaminen voidaan toteuttaa luvanhakijan hakeman ja luvan myöntäjän hyväksymän suunnitelman mukaisesti. Toistaiseksi voimassa oleva lupa mahdollistaisi erilaisten käytöstäpoistostrategioiden huomioimisen.

Ehdotuksen 7 g §:n mukaan käytöstäpoistosuunnitelmalla on kuitenkin keskeinen merkitys, ja suunnitelmat asettaisivat luvalle ne määräjat, joiden puitteissa käytöstä poistaminen olisi toteutettava.

27 b §. *Kansallinen ydinjätehuollon ohjelma.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä ydinjätehuollon kansallisesta ohjelmasta. Pykälässä säädettäisiin ydinjätehuollon kansallisen ohjelman laatimisvelvollisuudesta sekä ohjelman sisällöstä. Uudella säännöksellä ei olisi tarkoitus muuttaa nykyistä käytäntöä, vaan kyseessä olisi kansallisen järjestelmän, toimintatavan ja käytännön kirjaamisesta lakiin.

Voimassa olevan lain 54 §:ssä säädetään työ- ja elinkeinoministeriön ja Säteilyturvakeskuksen tehtäviksi eräitä ydinjätehuollon ohjelmaan ja kansalliseen kehukseen liittyvistä itsearviointien järjestämisistä sekä vertaisarviointien pyytämisestä. Laista on kuitenkin puuttunut säännös ohjelman laatimisesta, sen sisällöstä sekä päivittämisestä.

Ydinjätedirektiivi edellyttää, että ydinjätehuollon kansallisesta ohjelmasta ja kansallisesta toimintapolitiikasta säädetään täsmällisesti laissa. Direktiivin 4 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on määritettävä käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huoltoa koskeva kansallinen toimintapolitiikka ja pidettävä sitä yllä. Kullakin jäsenvaltiolla on oltava perimmäinen vastuu siinä syntyneen käytetyn ydinpolttoaineen ja radioaktiivisen jätteen huollosta. Direktiivi edellyttää, että lainsäädännössä tulisi olla selkeästi määritelty velvoite luoda ja ylläpitää kansallista toimintapolitiikkaa, joka sisältää kaikki direktiivin edellyttämät 4 artiklan periaatteet. Direktiivin mukaan kansallinen toimintapolitiikka ja kansallinen ydinjätehuollon ohjelma voivat sisältyä yhteen tai useampaan asiakirjaan.

Kansallisesta toimintapolitiikasta ei ole voimassa olevassa laissa sääntelyä. Nykytilassa toimintapolitiikan on katsottu sisältyvä ydinenergialakiin ja säteilylakiin, ja tarkoittavan viimekätistä vastuuta käytetystä ydinpolttoaineesta sekä radioaktiivisen jätteen hallinnasta. Toimintapolitiikan kuvaus on sisältynyt myös vuonna 2015 ensimmäisen kerran laaditun ydinjätehuollon kansallisen ohjelman 1 lukuun. Nyt ehdotettu pykälä on tarpeellinen, jotta kansallinen lainsäädäntö vastaisi ydinjätedirektiivin vaatimuksia, ja jotta direktiivi olisi saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä täsmällisesti. Lisäysten tarpeellisuus on todettu myös komission kanssa käydyn keskustelun perusteella.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin kansallisen ydinjätehuoltoa koskevan ohjelman laatijasta. Työ- ja elinkeinoministeriö laatisi yhdessä Säteilyturvakeskuksen kanssa kansallisen ydinjätehuollon ohjelman. Momentissa säädettäisiin edelleen myös siitä, että kansallinen ohjelma sisältäisi kansallisen ydinjätehuollon ohjelman sekä kansallisen toimintapolitiikan direktiivin mahdollistamalla tavalla yhdessä asiakirjassa.

Pykälässä tarkoitettu ydinjätehuollon kansallinen ohjelma on kertaalleen jo laadittu, mutta laissa on tarpeen säätää täsmällisesti siitä, mikä taho on vastuussa ohjelman laatimisesta ja

päivittämisestä. Näiden lisäksi ohjelman uudelleenarvioinnista sekä päivityksen toteuttamisesta tehtyjen arviointien perusteella tulisi säätää laissa. Säännös ei muuttaisi nykykäytäntöä, ja olemassa oleva, ensimmäisen kerran vuonna 2015 laadittu kansallinen ydinjätehuollon ohjelma olisi edelleen voimassa siihen asti kun sitä päivitetään.

Pykälän 2 momentti sisältäisi asetuksenantovaltuuden, jonka mukaan asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin ydinjätehuollon ohjelman sisällöstä.

28 §. Huolehtimisvelvollisuuden toteuttamisesta päättäminen. Pykälän 2 momenttia täsmennettäisiin siten, että momentin viimeinen virke poistettaisiin, koska ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevasta suunnitelmasta säädettäisiin ehdotuksen mukaan kaikilta osin 7 g §:ssä. Muilta osin 2 momentti säilyisi ennallaan.

Voimassa olevan lain 28 §:n 2 momentissa säädetään ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevan suunnitelman ylläpidosta. Käytöstäpoistosuunnitelmaa koskeva säännös poistettaisiin lain 28 §:stä ja siirrettäisiin lain 7 g §:ään.

Käytöstäpoistosuunnitelman poistaminen ei vaikuta huolehtimisvelvollisuuden toteuttamisesta päättämiseen, sillä momentissa 1 ja 2 tarkoitettu ydinjätehuollon suunnitelma kattaa myös ydinlaitosten käytöstäpoistosuunnitelmat.

Pykälän 1 ja 3 momentin säilyisivät ennallaan.

40 §. Rahastotavoitteen määrä. Pykälässä säädetään rahastotavoitteen määräytymisen perusteista. Pykälän 2 ja 3 momentissa säädetään perusteista, joiden mukaan rahastotavoite määräytyy poikkeuksellisissa tilanteissa. Pykälän 3 momentissa säädetyn rahastotavoitteen tilapäisen pienentämisen tarkoitus on varmistaa ydinjätehuoltomaksujen tasainen kertyminen ydinsähkön hinnassa. Tällä pyritään siihen, että vastuumäärässä tapahtuvat merkittävät muutokset voidaan ottaa huomioon ennakoidusti. Pykälään ehdotetaan teknisiä täsmennyksiä, joilla ei ole vaikutusta rahastotavoitteen määrään, vaan kyse on pykälän viittausten ja käytetyn terminologian korjauksesta.

1 momentin sanamuotoa ehdotetaan muutettavaksi siten, että muotoilusta poistetaan termi 'kalenterivuoden lopun vastuumäärä', ja korvataan se termillä 'kalenterivuoden vastuumäärä'. Muutoksella ei ole vaikutusta vastuumäärän vahvistamiseen. Vastuumäärä määritellään koko vuotta koskien siten, että työ- ja elinkeinoministeriö vahvistaa voimassa olevan lain 43 §:n 2 momentin mukaan kunkin jätehuoltovelvollisen kuluvan kalenterivuoden vastuumäärän kalenterivuoden lopussa. Ministeriö voi voimassa olevan lain mukaan poiketa tästä aikataulusta, jos siihen on perusteltu syy.

Pykälän 3 momenttiin sisältyviä viittauksia ehdotetaan korjattavaksi. Voimassa olevan lain 40 §:n 3 momenttiin sisältyvä viittaus 44 §:n 1 momenttiin korjattaisiin viittaukseksi 43 §:n 2 momenttiin. Muutos liittyy lain 40 §:n 3 momenttiin lailla ydinenergialain muuttamisesta (324/2008) tehtyyn muutokseen, jolloin laista poistettiin käsite 'vastuumäärän arvio'. Voimassa olevan lain mukaan vastuumäärän arvioita ei siis enää vahvisteta lain 44 §:n 1 momentissa, joten korjaus pykälään on tarpeellinen.

Muutos noudattaisi voimassa olevan lain 43 §:n 2 momentin mukaista terminologiaa, jonka mukaan työ- ja elinkeinoministeriö vahvistaa kuluvan vuoden vastuumäärän ja tekee päätök-

sen vastuumäärästä sitä seuraaville vuosille. Momentista ehdotetaan lisäksi poistettavaksi viittaus kalenterivuoden lopun vastuumäärään. Vastuumäärä määritellään koskien koko vuotta, ja työ- ja elinkeinoministeriö vahvistaa vastuumäärän voimassa olevan lain 43 §:n 2 momentin mukaisesti loppuvuodesta.

Pykälän 2 momentti säilyisi ennallaan.

44 §. *Vakuusjärjestelyt.* Pykälän 1 momentin sanamuotoa muutettaisiin siten, että kalenterivuoden lopun vastuumäärä korjattaisiin kalenterivuoden vastuumääräksi. Lisäksi 44 §:n 3 momenttiin sisältyvä viittaus saman pykälän arvioituun vastuumäärään korvattaisiin viittauksella lain 43 § 2 momentin vastuumäärään. Muutosten perusteet on selitetty edellä 40 §:n muutosten yhteydessä.

Pykälän 2 ja 4 momentti säilyisivät ennallaan.

53 §. *Rajoitukset vakuuksien ja ylijäämän palauttamisessa.* Pykälän 1 momentin viittaus kalenterivuoden lopun vastuumäärään muutettaisiin kalenterivuoden vastuumääräksi. Muutoksen perusteet on selitetty edellä 40 §:n muutosten yhteydessä.

53 a §. *Ydinlaitoksen haltijalta kerättävä maksu.* Pykälän 4 momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että toiminnanharjoittajan lupa, johon pykälässä viitataan, tarkoittaisi rakentamis- tai käyttö lupaa. Voimassa olevan lain 53 a §:n 4 momentin sanamuoto ”ydinlaitoslupa” viittaa kaikkiin ydinlaitoksia koskeviin lupiin. Lain 20 a §:n ehdotetun käytöstä poistamista koskevan luvan vuoksi viittaus tulisi muuttaa koskemaan vain rakentamis- ja käyttö lupia. Pykälässä tarkoitettuja maksuja ei suoritettaisi muutoksen myötä enää siinä vaiheessa, kun toiminnanharjoittajalla olisi lupa ydinlaitoksen käytöstä poistamiseen.

53 d §. *Tutkimus-, tutkimusinfrastruktuuri ja täydennyskoulutushankkeiden rahoittaminen.* Pykälän 1 momentin 1 ja 2 kohtiin ehdotetaan lisättäväksi tutkimustoiminnan tai tutkimustoiminnan ja täydennyskoulutustoiminnan lisäksi maininta tutkimusinfrastruktuurista.

Pykälän 2 momenttiin lisättäisiin tutkimusinfrastruktuurihankkeet, ja säädettäisiin siitä, että tutkimusinfrastruktuurihankkeiden tulisi edistää 53 a §:n 1 momentissa ja 53 b §:n 1 momentissa tarkoitettuja tutkimustoiminnan valmiuksia.

Lisäykset eivät muuttaisi nykykäytäntöä, ja ovat tarpeen kyseessä olevan luvun sanamuotojen yhdenmukaistamiseksi, ja jotta tutkimusinfrastruktuurihankkeet tulisivat erikseen mainittua johdonmukaisesti kaikissa luvun pykälissä.

54 §. *Ydinenergia-alan ylin johto ja valvonta.* Pykälän 3 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että siinä säädettäisiin ydinturvallisuutta koskevan kansainvälisen vertaisarvioinnin järjestämisestä sekä vastuussa olevasta koordinaatiotahosta. Säännöksen mukaan työ- ja elinkeinoministeriö huolehtisi ydinturvallisuutta koskevan kansainvälisen vertaisarvioinnin järjestämisestä silloin, kun tapahtuu onnettomuus, jonka seuraukset ovat merkittäviä säteilysuojelun tai ydinturvallisuuden kannalta. Onnettomuustilanteessa kansainvälinen vertaisarviointi tulisi tehtäväksi, kun kyseessä olisi onnettomuus, mikä kansainvälisellä ydinlaitostapahtumien vakavuusasteikolla luokitellaan vähintään INES 4- luokan onnettomuudeksi ja varmuudella kaikista INE 5- luokan onnettomuuksista.

Luokkaan INES 4 kuuluvassa onnettomuudessa radioaktiivisten aineiden päästö ympäristöön aiheuttaa laitoksen ympäristössä asuvalle eniten altistuneelle henkilölle yli millisievertin suuruusluokkaa olevan säteilyannoksen. Tällainen päästö saattaa aiheuttaa tarvetta joihinkin laitoksen ulkopuolisiin suojelutoimenpiteisiin kuten paikalliseen elintarvikkeiden valvontaan. Luokan 4 onnettomuus aiheuttaa jo tarpeen kansallisiin ja kansainvälisiin selvityksiin.

INES 5 -luokan onnettomuuksissa ympäristöön vapautuu pienehkö osuus ydinvoimalaitoksen sisältämistä radioaktiivista aineista (jodi-131-ekvivalenteina suuruusluokkaa sadoista tuhansiin terabecquereleihin). Tällainen päästö johtaisi suojelutoimenpiteiden osittaiseen käynnistämiseen terveyshaittojen todennäköisyyden vähentämiseksi. Luokan 5 onnettomuus voi olla myös ydinlaitoksen vakava vaurioituminen ilman, että merkittäviä määriä radioaktiivisia aineita vapautuu ympäristöön. Kysymykseen voi tulla ydinvoimalaitoksen reaktorin laaja vaurio, suuri hallitsematon tehonnousu (kriittisyysonnettomuus), tulipalo tai räjähdys, jonka seurauksena merkittävä määrä radioaktiivisia aineita leviää laitoksen tiloihin.

Työ- ja elinkeinoministeriö kutsuisi ja järjestäisi momentissa tarkoitetun kansainvälisen vertaisarvioinnin. Ydinlaitosonnettomuuden tutkinta kuuluu Onnettomuustutkintakeskukselle (OTKES), jolle Säteilyturvakeskus antaa asiantuntija-apua. Kansainvälinen vertaisarviointi olisi perusteltua säätää työ- ja elinkeinoministeriön tehtäväksi myös siitä syystä, että onnettomuuden sattuessa olisi selvitettävä myös turvallisuusviranomaisen toiminta ja mahdolliset puutteet viranomaisvaatimuksissa. Säteilyturvakeskus ei voisi turvallisuusviranomaisena arvioida omassa toiminnassaan mahdollisesti ilmeneviä puutteita, joten tehtävä olisi työ- ja elinkeinoministeriön hoidettava.

Pykälän 1, 2 ja 4 momentti säilyisivät ennallaan.

54 a §. *Itsearviointit sekä kansainväliset arvioinnit.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi pykälä itsearvioinneista sekä kaikista kansainvälisistä arvioinneista. Pykälässä säädettäisiin itsearviointien sekä kansainvälisten vertaisarviointien suorittamisvelvollisuudesta. Voimassa olevassa laissa on 54 §:ssä säädetty itsearviointien huolehtijasta, mutta nyt sääntelyä on tarpeen tämentää arviointivelvollisuutta koskevalla aineellisella säännöksellä. Arviointien toteuttajasta säädettäisiin edelleen 54 §:ssä.

Ydinenergia-alalla on monia kansainvälisiä velvoitteita, jotka ovat osin päällekkäisiä tai rinnakkaisia EU-tason vaatimusten kanssa. Nyt ehdotettu pykälä sisältäisi direktiivien vaatimuksesta johtuvat itsearviointi- ja vertaisarviointivelvollisuudet sekä kansainväliset vertaisarviointit. Direktiiveihin sisältyvät vertaisarviointivelvoitteet eivät ole täysin harmonisoituja ydinturvallisuussopimuksen tai ydinjätesopimuksen velvoitteiden tai arviointien kanssa, mutta yhdenmukaisuuden sekä soveltamiskäytännön selkeyden vuoksi pykälässä säädettäisiin sekä direktiiveihin perustuvista, että muista kansainvälisistä vertaisarviointivelvoitteista.

Pykälän arviointivelvollisuudet perustuisivat ydinturvallisuusdirektiiviin sekä ydinjätedirektiiviin sekä kansainvälisiin yleissopimuksiin:

1 momentissa säädettäisiin velvollisuudesta toteuttaa itsearviointi sekä pyytää kansainvälinen vertaisarviointi sekä ydinturvallisuuden että ydinjätehuollon osalta.

2 momentissa säädettäisiin niistä aiheista, joista kansallinen itsearviointi on suoritettava direktiivien ja kansainvälisten velvoitteiden täyttämiseksi. Momentti sisältäisi lisäksi määräajat,

milloin arvioinnit olisi suoritettava. Momentin 1 kohta tarkoittaa ydinturvallisuuskehystä, jota on arvioitava joka kymmenes vuosi sekä ydinturvallisuussopimuksen että muutetun ydinturvallisuusdirektiivin mukaisesti. Momentin 2 kohta tarkoittaa muutetun ydinturvallisuusdirektiivin mukaan 6 vuoden välien tehtävää erityistä aihekohtaista arviointia. Arvioinnin aihe määritellään Euroopan unionin ydinturvallisuusviranomaisten yhteistyöelimen ENSREG:n (European Nuclear Safety Regulators) toimesta. Momentin 3 kohta edellyttää, että muista arviointivelvollisuuksista riippumatta kansallinen itsearviointi on suoritettava aina, kun tapahtuu vähintään INES 4- luokan onnettomuus. Momentin 4 kohta edellyttää, että ydinjätehuollon kansallinen kehys on arvioitava joka kymmenes vuosi kuten ydinjätedirektiivi ja ydinjättesopimus edellyttävät. Momentin 5 kohta edellyttää, että ydinjätehuollon kansallinen ohjelma, josta säädettäisiin ehdotetussa uudessa ydinenergialain 27 b §:ssä, olisi arvioitava joka kymmenes vuosi ydinjätedirektiivin edellyttämällä tavalla.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin puolestaan siitä, mille aiheille ja milloin kansainvälinen vertaisarviointi on pyydettävä.

Momentin 1 kohta tarkoittaa ydinturvallisuuden kansallista kehystä muutetun ydinturvallisuusdirektiivin ja IAEA:n suositusten mukaan. IAEA:n arviointi on IRRS-vertaisarviointi.

Momentin 2 kohta tarkoittaa muutetun ydinturvallisuusdirektiivin mukaista aihekohtaista vertaisarviointia, joka on toteutettava joka kuudes vuosi. Muutetun ydinturvallisuusdirektiivin 8 e artikla edellyttää jäsenvaltioiden välistä ydinturvallisuusyhteistyötä sekä aihekohtaisten vertaisarviointien järjestämistä kansallisesti ja osallistumista muiden maiden arviointeihin. Ehdotetulla säännöksellä täytettäisiin direktiivin vaatimus ydinenergialaissa. Arviointivelvollisuuden lisääminen tarkoittaisi lisäksi, että Säteilyturvakeskuksen ja luvanhaltijoiden pitäisi varata tähän resurssit.

Käytännössä aihekohtaisen vertaisarvioinnin aiheet päätetään EU-tasolla, Euroopan komission johdolla. Komissio on antanut tehtävän Euroopan ydinturvallisuusviranomaisten yhteistyöryhmälle ENSREG:lle. Yleisaiheeksi ensimmäiselle aihekohtaiselle vertaisarvioinnille on valittu ikääntymisen hallinta, ja siitä osa-alueet: paineastia, (sähkö)kaapelointi, rakenteiden sisällä olevat putket ja suojarakennuksen betonirakenteet. Ensimmäinen aihekohtainen vertaisarviointi aloitetaan vuonna 2017.

Momentin 3 kohta tarkoittaa ydinjätehuollon kansallisen kehysten sekä kansallisen ohjelman vertaisarviointia ydinjätedirektiivin ja ydinjättesopimuksen mukaan.

Momentin 4 kohtaa tarkoittaa vertaisarviointia, joka on suoritettava ydinturvallisuusdirektiivin mukaan aina, kun on tapahtunut onnettomuus, joka luokiteltaisiin vähintään luokkaan 4 INES-asteikolla.

55 §. Valvontaviranomainen. Pykälässä säädetään Säteilyturvakeskuksen tehtävistä ja toimivaltuuksista ydinenergian käytön turvallisuutta valvovana viranomaisena. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi Säteilyturvakeskuksen tehtäviin uusi kansainvälistä yhteistyötä koskeva kohta. Pykälän uusi 9 kohta koskisi yhteistyötä muiden valtioiden ydinturvallisuutta valvovan valvontaviranomaisen kanssa.

Pykälän täydentäminen uudella kohdalla on tarpeen, koska nykyisestä sääntelystä puuttuu turvallisuusviranomaiselle asetettu nimenomainen velvoite jakaa tietoa muiden valtioiden ydin-

turvallisuusviranomaisten kanssa. Uuden muotoilun myötä Säteilyturvakeskus sitoutuisi tekemään yhteistyötä ydinlaitosten ydinturvallisuutta koskien muiden valtioiden kanssa erityisesti vaihtamalla ja jakamalla tietoa. Muutoksella ei olisi merkittävää vaikutusta nykykäytäntöön, koska Säteilyturvakeskus tekee ja koordinoi kansainvälistä ydinturvallisuusyhteistyötä jo nykyisellään. Velvoite tehdä kansainvälistä yhteistyötä tulisi kuitenkin lisätä suoraan ydinenergialain säteilyturvakeskuksen valvontaviranomaisen tehtäviä koskevaan pykälään selkeyden vuoksi sekä muutetun ydinturvallisuusdirektiivin 8 artiklan 1 kohdan velvoitteen yksiselitteiseksi täytäntöönpanemiseksi. 8 artiklan 1 kohta koskee luvanhaltijan sekä valvontaviranomaisen tiedottamisvelvollisuutta sekä normaaliolosuhteissa että vaaratilanteissa.

Pykälän 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 10 kohta, joka koskisi kansallisen aihekohtaisen itsearvioinnin järjestämistä. Tehtävä liittyisi 54 sekä 54 a §:ssä säädettyihin arviointeihin, ja olisi tarpeen ottaa myös Säteilyturvakeskuksen tehtäviä koskevaan 55 §:n, koska kansallinen aihekohtainen arviointia koskeva tehtävä kuuluisi yksinomaan Säteilyturvakeskukselle.

60 §. Painelaitteet. Pykälää ehdotetaan muutettavaksi painelaitelain uudistamisen vuoksi. Pykälässä tarkoitettuja painelaitteita valvottaisiin edelleen ydinenergialain nojalla asetettavien erityisvaatimusten mukaan. Ydinlaitosten muiden kuin ydinteknisten painelaitteiden valvontakäytäntö säilyisi ennallaan.

Ydinenergian käyttöön liittyvät erityisvaatimukset voidaan asettaa vain ydinenergialaissa tai lain antaman valtuuden nojalla. Painelaitteita koskevat erityisvaatimukset ydinenergian käytössä voivat koskea sekä itse painelaitetta että sen käyttämistä ydinlaitoksessa. Erityisvaatimukset voivat koskea painelaitteiden käyttöpaikkaa tai -olosuhteita tai varojärjestelyjä.

Pykälän 1 momentin mukaan ydinlaitosten painelaitteita valvoisi Säteilyturvakeskus, kuten voimassa olevan lain mukaan. Momentissa määriteltäisiin ydinlaitoksen painelaite, ydintekninen painelaite ja tavallinen painelaite. Ydinlaitoksen painelaitteen määritelmä kattaisi edelleen kaksi painelaitteiden joukkoa: ydintekniset painelaitteet ja tavalliset painelaitteet. Ydinteknisen painelaitteen määritelmä pysyisi ennallaan. Tavallisen painelaitteen määritelmää täsmennettäisiin. Tavallisia painelaitteita olisivat laitoksen turvallisuusluokituksessa hyväksytyt muut painelaitteet kuin ydintekniset painelaitteet. Painelaite on määritelty uudessa painelaitelaissa, eikä määritelmästä säädettäisi erikseen ydinenergialaissa.

Käytäntö on osoittanut, että käsite 'ydinlaitoksen tavallinen painelaite' on käsitteenä tulkinnanvarainen. Tämä tulkinnanvaraisuus on johtanut siihen, että painelaitteiden valvontavastuuta ei ole voitu määritellä yksiselitteisesti Säteilyturvakeskuksen ja Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (TUKES) välillä. Määritelmän täsmentämisellä valvontavastuun määrittely selkeytyisi. Lisäksi muutos selventäisi sitä, että ydinlaitoksen rakentamis-, huolto- ja korjaustöiden aikana ydinlaitoksen alueella voisi olla myös sellaisia painelaitteita, joita valvotaan uuden painelaitelain perusteella. Tarvittaessa Säteilyturvakeskus voisi asettaa ydinenergialain mukaisen luvanhaltijan menettelyjä koskevia vaatimuksia, jotta ydinturvallisuus ei missään tilanteessa vaarantuisi.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin uuteen painelaitelakiin, jonka nojalla valvottaisiin ydinlaitoksen painelaitteita, mikäli ydinenergialaissa tai sen nojalla ei ole säädetty toisin. Uutta painelaitelakia sovellettaisiin ydinlaitoksen painelaitteisiin siltä osin kuin ydinenergialaissa tai sen nojalla annetuissa säädöksissä ei toisin säädetä. Tämä muutos olisi tarpeen painelaitelain

muuttumisen johdosta. Aikaisemmin alemman tason säädöksissä asetettiin vaatimuksia, jotka on nyt painelaitelain uudistuksen yhteydessä nostettu lain tasolle.

Painelaitteiden käyttöä ja kunnossapitoa koskevat vaatimukset muodostavat perustan, joka on ollut lähtökohtana myös ydinlaitoksen painelaitteiden käytön painelaiteturvallisuuden varmistamisessa. Näitä säännöksiä ei ole tarkoituksenmukaista toistaa ydinenergiailaissa. Ydinlaitoksen painelaitteisiin sovellettaisiin esimerkiksi vaatimusten perustasona uuden painelaitelain yleisiä turvallisuusvaatimuksia, 9 lukua painelaitteiden tarkastamisesta, 10 lukua painelaitteen käytöstä ja käytön valvonnasta ja 11 lukua painelaitteiden käytön aikaisesta viromaisvalvonnasta siten kuin ydinenergiailaissa tai sen nojalla annetuissa säännöksissä edellytetään.

Ydintekniset painelaitteet voivat toimintahäiriössä aiheuttaa radioaktiivisen päästön, joten niiden vaatimuksista on perusteltua säätää erikseen ydinenergiailaissa tai sen nojalla annetuissa säädöksissä. Käytännössä ne ovat painelaitteita, jotka on luokiteltu ydinvoimalaitoksen turvallisuudesta annetun Säteilyturvakeskuksen määräyksen (STUK Y/1/2016), 4 §:n mukaisella tavalla ei ydinteknistä luokkaa (EYT, ei ydintekninen) korkeampiin turvallisuusluokkiin niiden turvallisuusmerkityksen perusteella.

Ne painelaitteet, joilla ei ole välitöntä vaikutusta ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen on määriteltävä kuuluvaksi luokkaan ei ydintekninen, EYT. Ydinlaitosten turvallisuus ei edellytä näiden painelaitteiden osalta suunnittelulle, valmistukselle ja markkinoille saattamiselle asetettavia erityisvaatimuksia. Ydinenergiailain nojalla asetetaan kuitenkin näiden painelaitteiden sijoitusta, asennusta, käyttöä ja valvontaa koskevia vaatimuksia. Näihin ydinlaitoksen painelaitteisiin soveltuisivat esimerkiksi painelaitelain 2 luvun säännökset painelaitteiden turvallisuuden varmistamisesta, yleisistä turvallisuusvaatimuksista, painelaitteen sijoitusturvallisuudesta sekä sijoitussuunnittelusta kuitenkin niin, että ydinlaitoksen painelaitteiden sijoitussuunnittelu hyväksytään osana ydinlaitoksen laitossuunnittelua.

Pykälän 3 momentissa esitettäisiin poikkeamat painelaitelain osalta. Säteilyturvakeskus toimisi valvovana viranomaisena ydinlaitosten painelaitteille kuten aikaisemminkin. Ydinlaitosten painelaiterekisteriä ylläpitää Säteilyturvakeskus ja luvanhaltija ilmoittaa painelaitteet rekisteröitäväksi suoraan Säteilyturvakeskukselle. Ydinlaitosten painelaitteet rekisteröidään laitetunnuksen ja valmistusnumeron mukaan eikä niillä ole käytössä painelaitelain mukaista rekisterinumeroa, vaan tunnisteena käytetään laitetunnuksia ja valmistusnumeroa, eikä tätä käytäntöä ole syytä muuttaa.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin siitä, että luvanhaltija sovellettaisiin painelaitelaissa painelaitteen omistajalle ja haltijalle asetettuja vaatimuksia. Ydinenergiailaissa ja sen alaisissa säädöksissä käytetään nimikettä 'käyttöönottotarkastus' painelaitelain 'ensimmäisen määräaikaistarkastuksen' sijaan. Nimike on kuvaavampi ja käytössä laajasti ydinlaitoksen järjestelmien, laitteiden ja rakenteiden yhteydessä eikä tätä nimikettä ole tarkoituksenmukaista muuttaa.

Ydinaineiden ja ydinjätteiden kuljetukseen käytettävät painelaitteet tulisivat edelleen erikseen ydinenergiailain 61 §:n soveltamisalaan. Niiden vaatimuksista säädettäisiin erikseen.

60 a §. *Painelaitteiden, rakenteiden ja mekaanisten laitteiden valvonta ja tarkastus.* Pykälän 1 momenttia esitetään selvennettäväksi siten, että painelaitteiden valmistajat lisättäisiin valvottavien joukkoon. Säteilyturvakeskus ei ainoastaan hyväksyisi painelaitteiden valmistajia vaan myös valvoisi niiden toimintaa. Muilta osin 1 momentti säilyisi ennallaan. Ydinlaitoksella

toimivat 60 a §:n nojalla Säteilyturvakeskuksen hyväksymät tarkastuslaitokset. Valvonta ja rekisteröintimenettelyt poikkeavat painelaitelaisissa esitetyistä menettelyistä ja ne määriteltäisiin siksi edelleen ydinenergiolaisissa ja sen nojalla annetuissa säädöksissä.

Pykälän 2 momentin asetuksenantovaltuutta täsmennettäisiin siten, että hyväksymismenettelyllä tarkoitetaan pykälän 1 momentin tarkoittamaa Säteilyturvakeskuksen hyväksyntää. Valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkempia säännöksiä hyväksymismenettelyistä.

Pykälän 3—4 momentit säilyisivät ennallaan.

Pykälän 5 momentti muutettaisiin kokonaan siten, että nykyinen 5 momentti siirtyisi pykälän uudeksi 6 momentiksi. Muutetussa 5 momentissa Säteilyturvakeskukselle säädettäisiin mahdollisuus asettaa painelaitteiden valmistuksen aikana käytettäville tunnustetuille kolmansille osapuolille pätevyysvaatimuksia. Pätevät ja riippumattomat valmistuksen valvojat varmistaisivat, että turvallisuudelle tärkeiden laitteiden valmistukselle asetetut vaatimukset toteutuvat käytännössä. Kolmantena osapuolena olevalta organisaatiolta edellytettäisiin ilmoitetun laitoksen pätevyyttä tai muuta vastaavaa soveltuvaan pätevyyttä. Edellytettävä pätevyys olisi sidottu siihen, että sen tulisi olla ilmoitetun laitoksen pätevyyteen rinnastettavissa. Kyseiset vaatimukset esitettäisiin Säteilyturvakeskuksen ydinenergiolain 7 r §:n nojalla antamissa yksityiskohtaisissa turvallisuusvaatimuksissa.

Pykälän 6 momentti vastaisi nykyisen pykälän 5 momenttia. Momentin siirto ei vaikuttaisi muiden momenttien numerointiin.

82 §. Asetuksenantovaltuus. Pykälän 1 momentin 6 kohdan a alakohtaan ehdotetaan lisättäväksi käytöstä poistaminen. Lisäyksen myötä valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin ydinenergiolaisissa tarkoitettun turvallisuuden valvomiseksi noudatettavista menettelyistä myös ydinlaitosta käytöstä poistettaessa. Lisäys on tarpeen, jotta asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin turvallisuutta koskevista valvontamenettelyistä.

Lisäys yhdessä voimassa olevan lain 7 q §:n sisältyvän, käytöstä poistamisen turvallisuutta koskevan määräyksenantovaltuuden kanssa takaavat, että käytöstä poistamista koskevista velvollisuuksista, lupien käsittelyn yksityiskohdista sekä turvallisuusvaatimuksista ja valvontamenettelyistä voidaan säätää tarkemmin rakentamis- ja käyttölupia vastaavasti ydinenergia-asetuksessa tai Säteilyturvakeskuksen määräyksissä.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun 7 g §:n uuden 4 momentin nojalla käytöstä poistamiseen liittyviin suunnitelmiin sisällytettävistä selvityksistä ja asiakirjojen toimittamisesta sekä suunnitelmien käsittelystä annettaisiin tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

Ehdotetun uuden 10 a §:n 3 momentin nojalla pykälän 1 momentissa nähtävänä pidettäväksi säädettyjen tietojen, laitoksen yleiskuvauksen sekä noudatettujen turvallisuusperiaatteiden, nähtävillä pitämisestä voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Ehdotetun 27 b §:n 2 momentin nojalla valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä pykälässä säädetyistä kansallisen ydinjätehuollon ohjelman sisällöstä.

Ehdotetun 82 §:n 1 momentin 6 kohdan a alakohdan muutoksen nojalla valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin ydinenergiailaissa tarkoitettua turvallisuuden valvomiseksi noudatettavista menettelyistä ydinlaitosta käytöstä poistettaessa.

Tarkemmat säännökset käytöstä poistamista koskevista suunnitelmista, tietojen nähtävillä pitämisestä, kansallisen ydinjätehuollon ohjelman sisällöstä sekä turvallisuuden valvomiseksi noudatettavista menettelyistä ydinlaitosta käytöstä poistettaessa on tarkoitus sisällyttää ydinenergia-asetukseen.

3 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Ydinenergi laki on säädetty vuonna 1987 valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n mukaisessa perustuslain säätämisyjärjestyksessä, jolloin se on voimassa poikkeuslakina. Tässä esityksessä ei ehdoteta tehtäväksi muutoksia, jotka liittyisivät lain 15 §:n tai 63 §:n niihin säännöksiin, jotka on alkuperäisen lain käsittelyssä katsottu valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallisiksi. Esitykseen ei ole katsottu sisältyvän sellaista sääntelyä, joka edellyttäisi perustuslainsäätämisyjärjestystä. Ydinenergi lakia on muutettu lailla ydinenergi lain muuttamisesta (342/2008), jolloin tehtiin säännösten perustuslaillinen tarkastelu, ja nostettiin lakiin mm. aikaisemmin asetustasolla olleita vaatimuksia. Hallituksen käsityksen mukaan asia voidaan käsitellä perustuslain tarkoitamassa tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Lakiehdotukseen sisältyvää 7 q §:n säännöstä Säteilyturvakeskuksen määräyksenantovallasta on tarkasteltava perustuslain 80 §:n 2 momentin kannalta. Esitykseen sisältyviä Valtion ydinjätehuoltora haston säännöksiä koskevia muutosehdotuksia on arvioitava valtion talousarvion ulkopuolisia rahastoja koskevan perustuslain 87 §:n kannalta. Lisäksi ehdotukseen sisältyvää 60 ja 60 a §:n muutoksia on tarkasteltava hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle koskevan perustuslain 124 §:n kannalta.

Lakiehdotuksen sisältyviä ehdotuksia ydinenergi lain 7 q §:n 20 ja 22 kohtien muutosta on tarkasteltava perustuslain 80 §:n 2 momentin kannalta. Perustuslain 80 §:n 2 momentin perusteella ministeriötasoa alempi viranomainen voidaan lailla valtuuttaa antamaan oikeussääntöjä määrätystä asioista, jos siihen on sääntelyn kohteeseen liittyviä erityisiä syitä eikä sääntelyn asiallinen merkitys edellytä, että asiasta säädetään lailla tai asetuksella. Tällaisen valtuutuksen tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu.

Lainsäädäntövaltaa ei perustuslain 80 §:n säännöksistä ilmenevän periaatteen mukaan tule yleensä siirtää ministeriötä alemmalle viranomais tasolle. Muulle viranomaiselle voidaan osoittaa oikeussääntöjen antamisvaltaa vain poikkeuksellisesti (Perustuslakivaliokunnan mietintö koskien perustuslain uudistamista, PeVM 10/1998 vp). Perustuslain säätämiseen johtaneessa hallituksen esityksessä on todettu, että erityinen syy säätää viranomaisen määräysten antovallasta on käsillä lähinnä silloin, kun kysymyksessä on tekninen ja vähäisiä yksityiskohtia koskeva sääntely, johon ei liity merkittävää harkintavallan käyttöä (HE 1/1998 vp).

Asiantuntijaviraston määräysten antovaltaa on pidetty perustuslain 80 §:n 2 momentin näkökulmasta mahdollisena, kun sääntelyyn liittyy runsaasti ammatillisiksi luonnehdittavia erityis-

piirteitä (PeVL 25/2000 vp), kun määräykset koskevat teknisluonteisia tai vähäisiä yksityiskohtia (PeVL 52/2001 vp, PeVL 46/2001 vp), kun viranomaisen norminanto kohdistuu suppeisiin erityisryhmiin ja kun viranomaisen harkintavalta määräysten sisällöstä on vähäistä (PeVL 43/2000 vp).

Säteilyturvakeskus voi 7 q §:n nojalla antaa yksityiskohtaisia määräyksiä pykälässä tarkoitettuista seikoista. Ydinenergian käytön turvallisuusmääräykset ovat suurimmaksi osaksi teknisluonteisia määräyksiä, jotka ohjaavat ydinlaitosten rakentamista ja käyttöä. Määräykset kohdistuvat rajalliseen joukkoon luvanhaltijoita ja luvan hakijoita. Tässä lakiehdotuksessa 7 q §:n 20 ja 22 kohtia ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että ne olisivat sisällöltään yksiselitteiset. Esityksessä määräyksenantovaltuutta ei kuitenkaan esitetä olennaisesti laajennettavaksi. Määräyksenantovaltuuden ulottuvuutta on tarkasteltu aikaisemmin tehtyjen 7 q §:n muutosten yhteydessä, eikä pykälään nyt ehdotettujen täsmennysten katsota olevan ristiriidassa perustuslain 80 §:n 2 momentin kanssa.

Lakiehdotukseen sisältyvää ehdotusta valtion ydinjätehuolto-rahaston eräiden säännösten muuttamisesta on tarkasteltava perustuslain 87 §:n kannalta. Perustuslain 87 §:n mukaan lailla voidaan säätää valtion rahaston jättämisestä talousarvion ulkopuolelle, jos valtion pysyvän tehtävän hoitaminen sitä välttämättä edellyttää. Talousarvion ulkopuolisen rahaston perustamista taikka tällaisen rahaston tai sen käyttötarkoituksen olennaista laajentamista tarkoittavan lakiehdotuksen hyväksymiseen vaaditaan eduskunnassa vähintään kahden kolmasosan enemmistö annetuista äänistä.

Talousarvion ulkopuolisiin rahastoihin kytkeytyvän vaikeutetun säätämisyjärjestyksen avulla pyritään suojaamaan eduskunnan budjettivaltaa. Rahaston laajentamisen olennaisuutta ei siksi pidä arvioida ainoastaan rahastokohtaisesti, vaan ensisijaisesti eduskunnan budjettivallan kokonaisuuden kannalta perustuslakivaliokunnan aikaisempien kannanottojen mukaisesti (mm. PeVL 19/1989 vp, PeVL 1/1997 vp, PeVL 34/2002 vp).

Ydinenergialain 38 §:ssä säädetään valtion talousarvion ulkopuolisesta Valtion ydinjätehuolto-rahastosta. Perustuslain 87 §:n kannalta keskeisin kysymys esityksessä on, onko ehdotetuissa muutoksissa 40, 44, 53, 53 a ja 53 d §:n:n kyse perustuslain tarkoittamalla tavalla rahaston olennaisena laajentamisena.

Edellä mainittuihin pykäliin ehdotetuissa muutoksissa on kyse sanamuodon täsmennyksistä sekä teknisistä korjauksista, eikä rahastoa ehdoteta laajennettavaksi. Ehdotuksissa ei ole kysymys perustuslain 87 §:ssä tarkoitettujen rahaston olennaisesta laajentamisesta. Muutoksilla ei katsota olevan vaikutusta rahaston käyttötarkoitukseen. Ehdotettua muutosta 40, 44, 53, 53 a sekä 53 d §:n ei siten ole hallituksen käsityksen mukaan pidettävä eduskunnan budjettivallan näkökulmasta sillä tavoin olennaisena, että lakiehdotus olisi hyväksyttävä perustuslain 87 §:ssä vaaditulla määräenemmistöllä.

Lakiehdotukseen sisältyviä ehdotuksia 60 ja 60 a §:n muutoksista on tarkasteltava perustuslain 124 §:n kannalta. Ehdotukseen sisältyvät muutokset lain 60 ja 60 a §:n liittyvät uuden painelaitelain voimaantuloon. Pykälä täsmennettäisiin painelaitelain muuttumisen vuoksi sekä pykälässä säädetyn valvontatoiminnan selkeyttämiseksi. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeus-

HE 93/2017 vp

turvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

Ehdotuksen 60 a §:n muutoksella ei olla siirtämässä merkittävää julkisen vallan käyttöä Säteilyturvakeskuksesta yksityiselle toimijalle. Oikeusturvan ja hyvän hallinnon vaatimusten toteutumisen varmistaminen perustuslain 124 §:ssä tarkoitettussa merkityksessä edellyttää, että asian käsittelyssä noudatetaan hallinnon yleislakeja ja että asioita käsittelevät toimivat virkavastuulla (ks. PeVL 20/2006 vp). Nämä vaatimukset on otettu ehdotuksessa huomioon ja sisältyvät myös muutettuun säännökseen.

Edellä esitetyn perusteella katsotaan, että lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

ydinenergiain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ydinenergiain (990/1987) 2 §:n 1 momentin 1 kohta, 3 §:n 1 momentin 5 ja 13 kohta, 7 e §, 7 g §, 7 h §:n 1 momentti, 7 i §:n 1 momentti, 7 j §, 7 p §:n 4 momentti, 7 q §:n 1 momentin 20 ja 22 kohta, 9 §:n 1 momentti, 13 §, 16 §:n 1 momentti, 24 §, 28 §:n 2 momentti, 40 §:n 1 ja 3 momentti, 44 §:n 1 ja 3 momentti, 53 §:n 1 momentti, 53 a §:n 4 momentti, 53 d §, 54 §:n 3 momentti, 55 §:n 2 momentin 8 kohta, 60 ja 60 a § sekä 82 §:n 6 kohdan a alakohta,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentin 5 kohta ja 16 §:n 1 momentti laissa 269/2011, 3 §:n 1 momentin 13 kohta ja 60 a § laissa 410/2012, 7 e ja 7 g §, 7 h §:n 1 momentti, 7 i §:n 1 momentti, 7 j §, 7 p §:n 4 momentti, 28 §:n 2 momentti, 40 §:n 3 momentti, 44 §:n 1 momentti sekä 82 §:n 6 kohdan a alakohta laissa 342/2008, 7 q §:n 1 momentin 20 ja 22, 53 a §:n 4 momentti sekä 53 d § laissa 676/2015, 9 §:n 1 momentti laissa 269/2011, 40 §:n 1 momentti laissa 1078/1996, 54 §:n 3 momentti laissa 499/2013, 55 §:n 2 momentin 8 kohta laissa 1420/1994 ja 60 § laissa 870/1999 sekä

lisätään 2 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 342/2008 ja 269/2011, uusi 4 a kohta, 3 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1420/1994, 342/2008, 269/2011 ja 410/2012 uusi 14 kohta, 6 a §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1420/1994 ja 342/2008, uusi 3 momentti, 7 i §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 342/2008, 269/2011 ja 410/2012, uusi 6 momentti, 7 k §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 342/2008 ja 269/2011, uusi 2 a alakohta, lakiin uusi 10 a, 20 a, 23 a, 27 b ja 54 a § sekä 55 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1420/1994, 342/2008 ja 676/2015, uusi 9 ja 10 kohta seuraavasti:

2 §

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan:

1) ydinlaitoksen rakentamiseen, käyttämiseen sekä käytöstä poistamiseen;

4 a) ydinjätteiden laajamittaista loppusijoitusta vähäisempään loppusijoitukseen;

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

5) ydinlaitoksella ydinenergian aikaansaamiseen käytettäviä laitoksia, tutkimusreaktorit mukaan luettuina, ydinjätteiden laajamittaista loppusijoitusta toteuttavia laitoksia sekä ydinaineen ja ydinjätteen laajamittaiseen valmistamiseen, tuottamiseen, käyttämiseen, käsittelyyn tai varastointiin käytettäviä laitoksia; ydinlaitoksella ei kuitenkaan tarkoiteta:

a) uraanin tai toriumin tuottamiseen tarkoitettuja kaivoksia tai malminrikastuslaitoksia eikä niitä tiloja tai paikkoja alueineen, joihin tässä tarkoitetuista laitoksista peräisin olevia ydinjätteitä varastoidaan tai sijoitetaan loppusijoitusta varten;

b) sellaisia lopullisesti suljettuja tiloja, joihin ydinjätteitä on sijoitettu Säteilyturvakeskuksen pysyväksi hyväksymällä tavalla; eikä

c) ydinlaitoksen Säteilyturvakeskuksen hyväksymällä tavalla käytöstä poistettuja tiloja ja osia;

13) päteväntielimellä riippumatonta asiantuntijaelintä, joka suunnittelee, toteuttaa, arvioi ja todistaa rikkomattomien testausten päteväintejä;

14) luvanhaltijalla ydinenergian käyttöön oikeuttavan luvan haltijaa.

6 a §

Suomessa syntyneiden ydinjätteiden ydinjätehuolto

Edellä 2 momentin 1 a kohdassa tarkoitettut jätteet on palautettava Suomeen loppusijoitettavaksi.

7 e §

Turvallisuuden todentaminen ja arviointi

Ydinlaitoksen turvallisuutta koskevien vaatimusten täytyminen on osoitettava luotettavasti.

Ydinlaitoksen turvallisuus on arvioitava kokonaisuutena vähintään 10 vuoden väliajoin. Ydinjätteiden laajamittaista loppusijoitusta toteuttavan laitoksen turvallisuus on kuitenkin arvioitava kokonaisuutena vähintään 15 vuoden väliajoin.

7 g §

Käytöstä poistaminen

Ydinlaitoksen suunnittelussa on varauduttava laitoksen käytöstä poistamiseen. Ydinlaitoksen käytöstä poistamisessa on ensisijaisesti huolehdittava turvallisuudesta. Laitoksen purkamista ja muita toimenpiteitä laitoksen käytöstä poistamiseksi ei saa perusteettomasti lykätä.

Luvanhakijan ja luvanhaltijan tulee laatia suunnitelma ydinlaitoksen käytöstä poistamiseksi. Jollei lupaehdoissa määrätä toisin, luvanhaltijan on luvanvaraisen toiminnan kestäessä lisäksi

HE 93/2017 vp

esitettävä säännöllisesti vähintään kuuden vuoden välein ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevan suunnitelman päivitys Säteilyturvakeskuksen arvioitavaksi.

Kun ydinlaitoksen käyttö on lopetettu, luvanhaltijalla on velvollisuus huolehtia siitä, että ydinlaitos poistetaan käytöstä 20 a §:n mukaisen luvan ehtojen, turvallisuusvaatimusten ja Säteilyturvakeskuksen hyväksymän suunnitelman mukaisesti.

Suunnitelmiin sisällytettävistä selvityksistä ja asiakirjojen toimittamisesta sekä suunnitelmiin käsittelystä annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

7 h §

Ydinaineet ja ydinjätteet

Ydinlaitoksella on oltava tilat, laitteistot ja muut järjestelyt, joilla voidaan huolehtia turvallisesti laitoksen tarvitsemien ydinaineiden sekä käytössä ja käytöstä poistamisessa syntyvien ydinjätteiden käsittelystä ja varastoinnista.

7 i §

Henkilöstö

Ydinenergian käyttöön oikeuttavan luvan haltijalla on oltava riittävä ja tehtäviinsä soveltuva, ammattitaitoinen henkilöstö.

Luvanhaltijan on varmistettava, että toimittajalla ja alihankkijalla, joiden toiminnalla on vaikutusta luvanhaltijan ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen, on riittävä, tehtäviin soveltuva, ammattitaitoinen ja koulutettu henkilöstö.

7 j §

Johtamisjärjestelmä

Ydinlaitoksella on oltava johtamisjärjestelmä. Ydinlaitoksen johtamisjärjestelmässä on erityisesti otettava huomioon johdon ja henkilöstön turvallisuuteen liittyvien käsitysten ja asenteiden vaikutus turvallisuuden ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä järjestelmälliset toimintatavat ja niiden säännöllinen arvioiminen ja kehittäminen.

7 k §

Vastuullinen johtaja

Luvanhaltijan on nimettävä vastuullinen johtaja ja tälle varahenkilö:

2 a) ydinlaitoksen käytöstä poistamiselle;

7 p §

Valmiusjärjestelyt

Valmiusjärjestelyt on sovitettava yhteen viranomaisten laatimien pelastus- ja valmiussuunnitelmien kanssa ottaen huomioon, mitä pelastuslaissa (379/2011) säädetään.

7 q §

Yleiset turvallisuusmääräykset

Säteilyturvakeskus antaa tarkempia määräyksiä tässä luvussa säädettyjen periaatteiden ja vaatimusten teknisluontoisista yksityiskohdista seuraavissa asioissa:

20) ydinlaitoksen rakenteellinen säteilyturvallisuus, säteilymittaukset ja radioaktiivisten aineiden päästöjen hallinta ja valvonta sekä väestön säteilyannosten arviointi;

22) ydinenergian käytön turvajärjestelyjen suunnittelu, toteuttaminen, henkilöturvallisuus, tietoturvallisuus, turvalvonta, turvahenkilöstö, turvaohjesääntö, uhkatilanteisiin varautuminen ja toiminta uhkatilanteessa;

3 luku

Luvanvaraisesta toiminnasta johtuvat velvollisuudet

9 §

Luvanhaltijan ja jätehuoltovelvollisen velvollisuudet

Luvanhaltijan velvollisuutena on huolehtia ydinenergian käytön turvallisuudesta. Tätä velvollisuutta ei voida siirtää toiselle. Luvanhaltijan tulee varmistaa, että ne toimittajien ja alihankkijoiden tuotteet ja palvelut, joilla on vaikutusta ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen, täyttävät tämän lain vaatimukset.

10 a §

Luvanhaltijan tietojenantovelvollisuus

Ydinlaitoksen luvanhaltijan on pidettävä yleiskuvaus laitoksesta ja noudatetuista turvallisuusperiaatteista yleisesti nähtävillä.

Nähtäväksi ei saa asettaa tietoja, jotka olisivat viranomaisen asiakirjaan merkittynä salassa pidettäviä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999), muun lain tai Suomea sitovan kansainvälisen velvoitteen nojalla.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen tietojen nähtävillä pitämisestä.

13 §

Yleinen kuuleminen

Hakijan on ennen periaatepäätöksen tekemistä julkistettava työ- ja elinkeinoministeriön ohjeiden mukaan laadittu ja sen tarkastama yleispiirteinen selvitys laitoshankkeesta, laitoksen arvioidusta ympäristövaikutuksista ja sen turvallisuudesta siten, että selvitys on yleisesti saatavilla.

Työ- ja elinkeinoministeriön on varattava ydinlaitoksen lähiympäristön asukkaille ja kunnille, viranomaisille sekä yleisölle ennen periaatepäätöksen tekemistä mahdollisuus esittää kirjallisesti mielipiteensä hankkeesta. Ministeriön on lisäksi laitoksen suunnitellulla sijaintipaikkakunnalla järjestettävä julkinen tilaisuus, jossa asiasta voidaan esittää suullisesti tai kirjallisesti mielipiteitä. Esitetyt mielipiteet on saatettava valtioneuvoston tietoon ennen periaatepäätöksen tekemistä.

16 §

Lupaviranomaiset

Luvan ydinlaitoksen rakentamiseen, käyttämiseen ja käytöstä poistamiseen sekä kaivos- ja malminrikastustoimintaan, jonka tarkoituksena on uraanin tai toriumin tuottaminen, myöntää valtioneuvosto.

20 a §

Ydinlaitoksen käytöstä poistaminen

Lopetettuaan ydinlaitoksen käytön 20 §:n mukaisen käyttöluvan haltijalla on velvollisuus käynnistää toimenpiteet ydinlaitoksen käytöstä poistamiseksi 7 g §:ssä tarkoitetun käytöstä poistamista koskevan suunnitelman ja vaatimusten mukaisesti sekä haettava lupa ydinlaitoksen käytöstä poistamiselle. Lupa on haettava riittävän ajoissa siten, että viranomaisten käytettävissä on riittävästi aikaa hakemuksen arviointiin ennen ydinlaitoksen käyttöluvan päättymistä.

Lupa ydinlaitoksen käytöstä poistamiselle voidaan myöntää jos:

1) ydinlaitos ja sen käytöstä poistaminen täyttävät tämän lain mukaiset turvallisuutta koskevat vaatimukset ja työntekijöiden ja väestön turvallisuus sekä ympäristönsuojelu on otettu asianmukaisesti huomioon;

2) hakijan käytettävissä olevat menetelmät ydinlaitoksen käytöstä poistamiseksi sekä muu ydinjätehuolto, ovat riittävät ja asianmukaiset;

3) hakijalla on käytettävissään tarpeellinen asiantuntemus ja erityisesti ydinlaitoksen henkilökunnan kelpoisuus sekä ydinlaitoksen organisaatio ovat asianmukaiset ja käytöstä poistamiseen soveltuvat;

4) hakijalla on taloudelliset ja muut tarpeelliset edellytykset toteuttaa käytöstä poistaminen turvallisesti ja Suomen kansainvälisten sopimusvelvoitteiden mukaisesti; sekä

5) ydinlaitos ja sen käytöstä poistaminen täyttävät 5, 6, 6 a, 6 b ja 7 §:ssä säädetty periaatteet.

Ydinlaitoksen käytöstä poistamista ei saa aloittaa ennen sitä koskevan luvan myöntämistä, ellei luvanhaltijan muissa luvissa toisin määrätä. Ydinlaitoksen käytöstä poistamista ei saa aloittaa siihen myönnetyn luvan perusteella ennen kuin:

1) Säteilyturvakeskus on todennut, että ydinlaitos täyttää käytöstä poistamisen turvallisuusvaatimukset, turvajärjestelyt sekä valmiusjärjestelyt ovat riittävät, ydinaseiden leviämisen estämiseksi tarpeellinen valvonta on asianmukaisesti järjestetty ja ydinlaitoksen haltijan vahingonkorvausvastuu ydinvahingon varalta on järjestetty sitä koskevien säännösten mukaisesti; sekä

2) työ- ja elinkeinoministeriö on todennut, että varautuminen ydinjätehuollon kustannuksiin on järjestetty 7 luvun mukaisesti.

23 a §

Mielipiteiden esittäminen ja hakijan selitys

Työ- ja elinkeinoministeriön on ennen tässä luvussa tarkoitetun ydinlaitoksen rakentamis- ja käyttöluvan sekä käytöstä poistamista koskevan luvan myöntämistä varattava yleisölle tilaisuus ilmaista mielipiteensä kirjallisesti lupaa koskevassa asiassa. Mielipiteen esittämistä varten on asetettava riittävä määräaika.

Hakijalle on varattava tilaisuus selityksen antamiseen hakemuksen johdosta annetuista mielipiteistä sekä tämän lain mukaan pyydytyistä lausunnoista.

24 §

Luvan voimassaolo

Lupa, rakentamislupaa ja käytöstä poistamista koskevaa lupaa lukuun ottamatta, myönnetään määräaikaisena. Määräajan pituutta harkittaessa on otettava huomioon erityisesti turvallisuuden varmistaminen ja toiminnan arvioitu kesto. Luvassa voidaan määrätä, että se lakkaa olemasta voimassa, jollei toimintaa aloiteta määräajassa luvan myöntämisestä.

27 b §

Kansallinen ydinjätehuollon ohjelma

Työ- ja elinkeinoministeriö laatii yhdessä Säteilyturvakeskuksen kanssa kansallisen ydinjätehuollon ohjelman, jossa esitetään ydinjätehuollon kansallinen toimintapolitiikka sekä käytetyn ydinpolttoaineen huoltoa koskeva ohjelma. Ohjelman tulee sisältää ainakin ydinjätehuollon yleiset tavoitteet ja periaatteet, ydinjätteiden määrät, sijaintipaikat sekä arvio ydinjätehuollon kustannuksista ja aikataulusta. Ohjelma on päivitettävä 54 a §:ssä tarkoitettujen arviointien tulosten perusteella.

Kansallisen ydinjätehuollon ohjelman sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

28 §

Huolehtimisvelvollisuuden toteuttamisesta päättäminen

Suunnitelma ydinjätehuollon toteuttamisesta on esitettävä luvanvaraisen toiminnan kestäessä säännöllisesti kolmen vuoden välein, jollei lupaehdoissa muuta määrätä. Suunnitelman on sisällettävä myös yleispiirteinen suunnitelma seuraaville kuudelle vuodelle.

40 §

Rahastotavoitteen määrä

Kunkin kalenterivuoden rahastotavoite on yhtä suuri kuin edellisen kalenterivuoden vastuumäärä. Ydinjätehuollon kustannusvaikutusten tasoittamiseksi usealle ydinlaitoksen toimintavuodelle rahastotavoite on kuitenkin 2 tai 3 momentissa säädettyjen edellytysten täytyessä vastuumäärää pienempi.

Jos jonkin kalenterivuoden vastuumäärä poikkeaa merkittävästi 43 §:n 2 momentin mukaisesti aiemmin päätetystä saman kalenterivuoden vastuumäärästä, osa tästä vastuumäärän muutoksesta voidaan jättää huomioon ottamatta vahvistettaessa rahastotavoitetta kyseistä kalenterivuotta seuraaville kahdelle vuodelle.

44 §

Vakuusjärjestelyt

Jätehuoltovelvollisen on luovutettava valtiolle 45 §:ssä säädetty ehdot täyttäviä vakuuksia ennen jätteitä tuottavan toiminnan aloittamista ja muutoin aina kesäkuun loppuun mennessä siten, että valtiolla tuolloin olevien vakuuksien yhteismäärä vastaa kalenterivuoden vastuumäärän ja rahastotavoitteen erotusta.

Valtioneuvoston on ennalta arvaamattomien ydinjätehuollon menojen varalta määrättävässä pykälässä säädetyn mukaan luovutettavien vakuuksien määrää korotettavaksi. Vakuuksien määrää saadaan korottaa enintään määrällä, joka on 10 prosenttia jätehuoltovelvollisen 43 §:n 2 momentin mukaan päätetystä vastuumäärästä.

53 §

Rajoitukset vakuuksien ja ylijäämän palauttamisessa

Jos jätehuoltovelvollisen valtiolle luovuttamia vakuuksia havaitaan edellisen kalenterivuoden vastuumäärää vahvistettaessa olevan enemmän kuin sanottu vastuumäärä edellyttää, ylimenevä osa on palautettava kuluvan kalenterivuoden kesäkuun loppuun mennessä jätehuoltovelvolliselle edellyttäen, että jätehuoltovelvollinen on täyttänyt tässä luvussa tarkoitettuja maksuja koskevat velvollisuutensa.

53 a §

Ydinlaitoksen haltijalta kerättävä maksu

Ydinturvallisuusmaksu määräytyy kunkin vuoden tammikuun 1 päivänä. Jos toiminnanharjoittajalla on tällöin voimassa oleva periaatepäätös taikka rakentamis- tai käyttö lupa, toiminnanharjoittaja on maksuvelvollinen kyseisen vuoden osalta. Periaatepäätöksen tai rakentamisluvan mukaisen hankkeen toteuttamatta jättämisestä voi ilmoittaa työ- ja elinkeinoministeriölle vuoden loppuun mennessä, jolloin maksuvelvollisuus on voimassa vielä seuraavan vuoden osalta.

53 d §

Tutkimus-, tutkimusinfrastruktuuri- ja täydennyskoulutushankkeiden rahoittaminen

Valtion ydinjätehuoltorahasto rahoittaa kunakin vuonna jaettavissa olevin varoin tässä pykälässä tarkoitettuja hankkeita siten, että:

1) 53 a §:n 3 momentissa tarkoitettusta erillisvarallisuudesta rahoitettava hankekokonaisuus tukee tarkoituksenmukaisella tavalla mainitun pykälän 1 momentin mukaisen tutkimustoiminnan ja tutkimusinfrastruktuuriin tarkoitusta;

2) 53 b §:n 3 momentissa tarkoitettusta erillisvarallisuudesta rahoitettava hankekokonaisuus tukee tarkoituksenmukaisella tavalla mainitun pykälän 1 momentin mukaisen tutkimustoiminnan, tutkimusinfrastruktuuriin ja täydennyskoulutustoiminnan tarkoitusta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen tutkimushankkeiden on oltava tieteellisesti korkeatasoisia ja niiden tulosten on oltava julkaistavissa. Tutkimusinfrastruktuurihankkeiden tulee edistää 53 a § 1 momentin ja 53 b §:n 1 momentin mukaisen tutkimustoiminnan valmiuksia. Täydennyskoulutustoiminnan tulee tehokkaasti edistää uusien henkilöiden tuloa ydinjätehuollon asiantuntijatehtäviin. Rahoitettavien hankkeiden piiriin eivät kuulu tutkimukset, jotka välittömästi liittyvät tässä laissa tarkoitettuun ydinennergian käytön valvontaan, lupakäsittelyyn tai lupahakemusaineiston valmisteluun.

54 §

Ydinennergia-alan ylin johto ja valvonta

Työ- ja elinkeinoministeriö huolehtii ydinturvallisuutta koskevan kansallisen kehysten itsearviointin järjestämisestä joka kymmenes vuosi ja pyytää kansainvälisen vertaisarvioinnin ydinturvallisuutta koskevasta kansallisesta kehyksestä. Säteilyturvakeskus huolehtii ydinturvallisuutta koskevan toimintansa itsearviointista. Työ- ja elinkeinoministeriö huolehtii lisäksi ydinlaitosten ydinturvallisuutta koskevan kansainvälisen vertaisarvioinnin järjestämisestä, jos tapahtuu sellainen onnettomuus, jonka seuraukset ovat merkittäviä säteilysuojelun ja ydinturvallisuuden kannalta.

54 a §

Itsearviointit sekä kansainväliset vertaisarviointit

Kansalliselle järjestelmälle, joka muodostuu ydinturvallisuutta koskevasta kansallisesta kehyksestä sekä ydinjätehuoltoa koskevasta kansallisesta kehyksestä, on suoritettava itsearviointi sekä pyydettävä kansainvälinen vertaisarviointi.

Kansallinen itsearviointi on suoritettava:

1) ydinturvallisuutta koskevasta kansallisesta kehyksestä ja sääntelykokonaisuudesta joka kymmenes vuosi;

2) ydinturvallisuutta koskevasta erityisaiheesta joka kuudes vuosi;

3) jos tapahtuu sellainen onnettomuus, jonka seuraukset ovat merkittäviä ydinturvallisuuden tai säteilysuojelun kannalta;

4) ydinjätehuoltoa koskevasta kansallisesta kehyksestä ja sääntelykokonaisuudesta joka kymmenes vuosi; sekä

5) ydinjätehuollon kansallisesta ohjelmasta sekä sen toteuttamisesta joka kymmenes vuosi.

Kansainvälinen vertaisarviointi on pyydettävä:

1) ydinturvallisuutta koskevasta kansallisesta kehyksestä joka kymmenes vuosi;

2) ydinturvallisuutta koskevasta erityisaiheesta joka kuudes vuosi;

3) ydinjätehuoltoa koskevasta kansallisesta kehyksestä sekä ydinjätehuoltoa koskevasta kansallisesta ohjelmasta joka 10 vuosi; sekä

4) ydinlaitosten ydinturvallisuudesta kun tapahtuu sellainen onnettomuus, jonka seuraukset ovat merkittäviä ydinturvallisuuden tai säteilysuojelun kannalta.

55 §

Valvontaviranomainen

Edellä 1 momentissa mainittujen tehtävien suorittamiseksi Säteilyturvakeskuksen tulee erityisesti:

8) tehdä esityksiä ja antaa lausuntoja, joihin valvonta antaa aiheutta;

9) toimia yhteistyössä ydinlaitosten ydinturvallisuutta koskevissa asioissa myös muiden valtioiden valvontaviranomaisen kanssa;

10) huolehtia ydinlaitosten ydinturvallisuutta koskevan aihekohtaisen kansallisen itsearvioinnin järjestämisestä joka kuudes vuosi ydinturvallisuutta koskevasta erityisaiheesta.

60 §

Painelaitteet

Säteilyturvakeskus valvoo ydinlaitoksen painelaitteita, joita ovat:

1) painelaitteet, joiden toimintahäiriö voi aiheuttaa radioaktiivisen päästön (ydintekninen painelaite); sekä

2) ydinlaitoksen muut kuin 1 kohdassa tarkoitettut painelaitteet, jotka on luokiteltu valvottaviksi niiden turvallisuusmerkityksen perusteella (tavallinen painelaite).

Jos tässä laissa tai tämän lain nojalla ei toisin säädetä, ydinlaitoksen painelaitteisiin sovelletaan painelaitelakia (1144/2016).

Painelaitelaista poiketen, ydinlaitoksen painelaitteiden osalta:

- 1) valvontaviranomaisena toimii Säteilyturvakeskus;
- 2) luvanhaltijan on ilmoitettava painelaitteet rekisteröitäväksi Säteilyturvakeskukselle;
- 3) painelaitteeseen tai sen arvokilpeen ei merkitä rekisterinumeroa eikä seuraavaa määräaikaistarkastusta.

Luvanhaltijan velvollisuuksiin sovelletaan, mitä painelaitelaissa säädetään omistajan ja haltijan velvollisuuksista. Käyttöönottotarkastukseen sovelletaan, mitä painelaitelaissa säädetään ensimmäisestä määräaikaistarkastuksesta.

60 a §

Painelaitteiden, rakenteiden ja mekaanisten laitteiden valvonta ja tarkastus

Säteilyturvakeskus hyväksyy ydinteknisten painelaitteiden valmistajan tehtäviinsä sekä tarkastuslaitoksen, testauslaitoksen ja päteväntielimen suorittamaan ydinlaitosten painelaitteiden, teräs- ja betonirakenteiden sekä mekaanisten laitteiden tarkastustoimintaan kuuluvia tehtäviä Säteilyturvakeskuksen osoittamassa laajuudessa. Säteilyturvakeskus valvoo valmistajan, tarkastuslaitoksen, testauslaitoksen ja päteväntielimen toimintaa.

Tarkastuslaitoksen, testauslaitoksen ja päteväntielimen hyväksymisen edellytyksenä on, että ne ovat toiminnallisesti ja taloudellisesti riippumattomia ja että niillä on vastuuvakuutus. Lisäksi valmistajalla, tarkastuslaitoksella, testauslaitoksella ja päteväntielimellä on oltava kehittyneet laatuvarmistusjärjestelmä, ammattitaitoinen ja kokenut henkilökunta sekä valmistuksen ja toiminnan edellyttämät asianmukaisesti kelpoistetut menetelmät, laitteet ja välineet. Edellä 1 momentissa tarkoitettu hyväksymismenettelystä annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Jos painelaitteiden valmistaja, tarkastuslaitos, testauslaitos tai päteväntielin ei enää täytä hyväksymisen edellytyksiä tai on olennaisella tavalla laiminlyönyt tai rikkonut tässä laissa tai lain nojalla säädettyä velvollisuutta tai rajoitusta tai päätöksessä annettua määräystä eivätkä annetut huomautukset ja varoitukset ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen, Säteilyturvakeskus voi peruuttaa hyväksymisen. Jos turvallisuuden varmistamisen kannalta perustellut syyt vaativat, Säteilyturvakeskus voi, varattuaan asianomaiselle yhteisölle tai laitokselle tilaisuuden tulla kuulluksi, muuttaa hyväksymispäätöksessä asetettuja vaatimuksia ja ehtoja.

Säteilyturvakeskus määrittelee turvallisuuden kannalta vähemmän merkittävät ydintekniset painelaitteet, joiden valmistajaa ja testauslaitosta ei ole tarpeen hyväksyä tehtäviinsä 1 momentissa säädetyllä tavalla, sekä vastaavin perustein teräs- ja betonirakenteet ja mekaaniset laitteet, joiden testauslaitosta ei ole tarpeen hyväksyä tehtäviinsä 1 momentissa säädetyllä tavalla. Näiltä osin Säteilyturvakeskuksen on asetettava tarpeelliset valmistajan ja testauslaitoksen pätevyyttä koskevat vaatimukset, joiden täyttyminen luvanhaltijan on voitava osoittaa.

Säteilyturvakeskus voi edellyttää turvallisuuden kannalta tärkeän ydinteknisen painelaitteen valmistusta valvovalta tunnustettuna kolmantena osapuolena olevalta organisaatiolta ilmoitetun laitoksen pätevyyttä tai muuta vastaavaa soveltuvaa pätevyyttä.

Tarkastuslaitoksen on tässä laissa tarkoitettuja julkisia hallintotehtäviä hoitaessaan noudatettava, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa, sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003), hallintolaisissa (434/2003), kielilaisissa (423/2003) ja saamen kielilaisissa (1086/2003) säädetään. Tarkastuslaitoksen palveluksessa olevaan työntekijään sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen

HE 93/2017 vp

suorittaessaan tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

82 §

Asetuksenantovaltuus

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin:

-
- 6) tässä laissa tarkoitetun turvallisuuden valvomiseksi noudatettavista menettelyistä, erityisesti:
- a) ydinlaitosta rakennettaessa, käyttöönotettaessa, käytettäessä ja käytöstä poistettaessa;
-

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Tämän lain voimaan tullessa vireillä oleviin ydinenergian käyttöä koskeviin asioihin sovelletaan tätä lakia.

Suomessa käytetyn tutkimusreaktorin käytöstä poistamista koskevaan asiaan, jota koskeva hakemus lupapäätöstä varten on tullut vireille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä 24 päivänä elokuuta 2017

Pääministeri

Juha Sipilä

Asunto- energia- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen

Laki

ydinenergiain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ydinenergiain (990/1987) 2 §:n 1 momentin 1 kohta, 3 §:n 1 momentin 5 ja 13 kohta, 7 e §, 7 g §, 7 h §:n 1 momentti, 7 i §:n 1 momentti, 7 j §, 7 p §:n 4 momentti, 7 q §:n 1 momentin 20 ja 22 kohta, 9 §:n 1 momentti, 13 §, 16 §:n 1 momentti, 24 §, 28 §:n 2 momentti, 40 §:n 1 ja 3 momentti, 44 §:n 1 ja 3 momentti, 53 §:n 1 momentti, 53 a §:n 4 momentti, 53 d §, 54 §:n 3 momentti, 55 §:n 2 momentin 8 kohta, 60 ja 60 a § sekä 82 §:n 6 kohdan a alakohta,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentin 5 kohta ja 16 §:n 1 momentti laissa 269/2011, 3 §:n 1 momentin 13 kohta ja 60 a § laissa 410/2012, 7 e ja 7 g §, 7 h §:n 1 momentti, 7 i §:n 1 momentti, 7 j §, 7 p §:n 4 momentti, 28 §:n 2 momentti, 40 §:n 3 momentti, 44 §:n 1 momentti sekä 82 §:n 6 kohdan a alakohta laissa 342/2008, 7 q §:n 1 momentin 20 ja 22, 53 a §:n 4 momentti sekä 53 d § laissa 676/2015, 9 §:n 1 momentti laissa 269/2011, 40 §:n 1 momentti laissa 1078/1996, 54 §:n 3 momentti laissa 499/2013, 55 §:n 2 momentin 8 kohta laissa 1420/1994 ja 60 § laissa 870/1999 sekä

lisätään 2 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 342/2008 ja 269/2011, uusi 4 a kohta, 3 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1420/1994, 342/2008, 269/2011 ja 410/2012 uusi 14 kohta, 6 a §:ään, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1420/1994 ja 342/2008, uusi 3 momentti, 7 i §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 342/2008, 269/2011 ja 410/2012, uusi 6 momentti, 7 k §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laeissa 342/2008 ja 269/2011, uusi 2 a alakohta, lakiin uusi 10 a, 20 a, 23 a, 27 b ja 54 a § sekä 55 §:n 2 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1420/1994, 342/2008 ja 676/2015, uusi 9 ja 10 kohta seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

2 §

2 §

Lain soveltamisala

Lain soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan:

1) ydinlaitoksen rakentamiseen ja käyttämiseen;

Tätä lakia sovelletaan:

1) ydinlaitoksen rakentamiseen, käyttämiseen *sekä käytöstä poistamiseen;*

4 a) ydinjätteiden laajamittaista loppusijoitusta vähäisempään loppusijoitukseen;

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

5) *ydinlaitoksella* ydinenergian aikaansaamiseen käytettäviä laitoksia, tutkimusreaktorit mukaan luettuina, ydinjätteiden laajamittaista loppusijoitusta toteuttavia laitoksia sekä ydinaineen ja ydinjätteen laajamittaiseen valmistamiseen, tuottamiseen, käyttämiseen, käsittelyyn tai varastointiin käytettäviä laitoksia; ydinlaitoksella ei kuitenkaan tarkoiteta:

a) uraanin tai toriumin tuottamiseen tarkoitettuja kaivoksia tai malminrikastuslaitoksia eikä niitä tiloja tai paikkoja alueineen, joihin tässä tarkoitetuista laitoksista peräisin olevia ydinjätteitä varastoidaan tai sijoitetaan loppusijoitusta varten; eikä

b) sellaisia lopullisesti suljettuja tiloja, joihin ydinjätteitä on sijoitettu Säteilyturvakeskuksen pysyväksi hyväksymällä tavalla;

13) päteväintielimellä riippumatonta asiantuntijaelintä, joka suunnittelee, toteuttaa, arvioi ja todistaa rikkomattomien testausten päteväintejä.

6 a §

Suomessa syntyneiden ydinjätteiden ydinjätetuolto

3 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

5) *ydinlaitoksella* ydinenergian aikaansaamiseen käytettäviä laitoksia, tutkimusreaktorit mukaan luettuina, ydinjätteiden laajamittaista loppusijoitusta toteuttavia laitoksia sekä ydinaineen ja ydinjätteen laajamittaiseen valmistamiseen, tuottamiseen, käyttämiseen, käsittelyyn tai varastointiin käytettäviä laitoksia; ydinlaitoksella ei kuitenkaan tarkoiteta:

a) uraanin tai toriumin tuottamiseen tarkoitettuja kaivoksia tai malminrikastuslaitoksia eikä niitä tiloja tai paikkoja alueineen, joihin tässä tarkoitetuista laitoksista peräisin olevia ydinjätteitä varastoidaan tai sijoitetaan loppusijoitusta varten;

b) sellaisia lopullisesti suljettuja tiloja, joihin ydinjätteitä on sijoitettu Säteilyturvakeskuksen pysyväksi hyväksymällä tavalla; *eikä*

c) ydinlaitoksen Säteilyturvakeskuksen hyväksymällä tavalla käytöstä poistettuja tiloja ja osia;

13) *päteväintielimellä* riippumatonta asiantuntijaelintä, joka suunnittelee, toteuttaa, arvioi ja todistaa rikkomattomien testausten päteväintejä;

14) *luvanhaltijalla ydinenergian käyttöön oikeuttavan luvan haltijaa.*

6 a §

Suomessa syntyneiden ydinjätteiden ydinjätetuolto

Edellä 2 momentin 1 a kohdassa tarkoitettut jätteet on palautettava Suomeen loppusijoitettavaksi.

7 e §

Turvallisuuden todentaminen ja arviointi

Ydinlaitoksen turvallisuutta koskevien vaatimusten täytyminen on osoitettava luotettavasti.

Laitoksen turvallisuus on arvioitava kokonaisuutena säännöllisin väliajoin.

7 e §

Turvallisuuden todentaminen ja arviointi

Ydinlaitoksen turvallisuutta koskevien vaatimusten täytyminen on osoitettava luotettavasti.

Ydinlaitoksen turvallisuus on arvioitava kokonaisuutena vähintään 10 vuoden väliajoin. Ydinjätteiden laajamittaista loppusijoitusta toteuttavan laitoksen turvallisuus on kuitenkin arvioitava kokonaisuutena vähintään 15 vuoden väliajoin.

7 g §

Käytöstä poistaminen

Ydinlaitoksen suunnittelussa on varauduttava laitoksen käytöstä poistamiseen. Käytöstä poistamista koskeva suunnitelma on pidettävä ajan tasalla siten kuin 28 §:ssä säädetään.

Kun ydinlaitoksen käyttö on lopetettu, laitos on poistettava käytöstä Säteilyturvakeskuksen hyväksymän suunnitelman mukaisesti. Laitoksen purkamista ja muita toimenpiteitä laitoksen käytöstä poistamiseksi ei saa perusteettomasti siirtää.

7 g §

Käytöstä poistaminen

Ydinlaitoksen suunnittelussa on varauduttava laitoksen käytöstä poistamiseen. *Ydinlaitoksen käytöstä poistamisessa on ensisijaisesti huolehdittava turvallisuudesta. Laitoksen purkamista ja muita toimenpiteitä laitoksen käytöstä poistamiseksi ei saa perusteettomasti lykätä.*

Luvanhakijan ja luvanhaltijan tulee laatia suunnitelma ydinlaitoksen käytöstä poistamiseksi. Jollei lupaehdoissa määrätä toisin, luvanhaltijan on luvanvaraisen toiminnan kesäessä lisäksi esitettävä säännöllisesti vähintään kuuden vuoden välein ydinlaitoksen käytöstä poistamista koskevan suunnitelman päivitys Säteilyturvakeskuksen arvioitavaksi.

Kun ydinlaitoksen käyttö on lopetettu, luvanhaltijalla on velvollisuus huolehtia siitä, että ydinlaitos poistetaan käytöstä 20 a §:n mukaisen luvan ehtojen, turvallisuusvaatimusten ja Säteilyturvakeskuksen hyväksymän suunnitelman mukaisesti.

Suunnitelmiin sisällytettävistä selvityksistä ja asiakirjojen toimittamisesta sekä suunnitelmien käsittelystä annetaan tarkemmat säännökset valtioneuvoston asetuksella.

7 h §

Ydinaineet ja ydinjätteet

Ydinlaitoksella on oltava tilat, laitteistot ja muut järjestelyt, joilla voidaan huolehtia turvallisesti laitoksen tarvitsemien ydinaineiden ja käytössä syntyvien ydinjätteiden käsittelystä ja varastoinnista.

7 h §

Ydinaineet ja ydinjätteet

Ydinlaitoksella on oltava tilat, laitteistot ja muut järjestelyt, joilla voidaan huolehtia turvallisesti laitoksen tarvitsemien ydinaineiden sekä *käytössä ja käytöstä poistamisessa* syntyvien ydinjätteiden käsittelystä ja varastoinnista.

7 i §

Henkilöstö

Ydinenergian käyttöön oikeuttavan luvan haltijalla (luvanhaltija) on oltava riittävä ja tehtäviinsä soveltuva, ammattitaitoinen henkilöstö.

7 i §

Henkilöstö

Ydinenergian käyttöön oikeuttavan luvan haltijalla on oltava riittävä ja tehtäviinsä soveltuva, ammattitaitoinen henkilöstö.

Luvanhaltijan on varmistettava, että toimittajalla ja alihankkijalla, joiden toiminnalla on vaikutusta luvanhaltijan ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen, on riittävä, tehtäviin soveltuva, ammattitaitoinen ja koulutettu henkilöstö.

7 j §

Johtamisjärjestelmä

Ydinlaitoksen johtamisjärjestelmässä on erityisesti otettava huomioon johdon ja henkilöstön turvallisuuteen liittyvien käsitysten ja asenteiden vaikutus turvallisuuden ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä järjestelmälliset toimintatavat ja niiden säännöllinen arvioiminen ja kehittäminen.

7 j §

Johtamisjärjestelmä

Ydinlaitoksella on oltava johtamisjärjestelmä. Ydinlaitoksen johtamisjärjestelmässä on erityisesti otettava huomioon johdon ja henkilöstön turvallisuuteen liittyvien käsitysten ja asenteiden vaikutus turvallisuuden ylläpitämiseen ja kehittämiseen sekä järjestelmälliset toimintatavat ja niiden säännöllinen arvioiminen ja kehittäminen.

7 k §

Vastuullinen johtaja

Luvanhaltijan on nimettävä vastuullinen johtaja ja tälle varahenkilö:

7 k §

Vastuullinen johtaja

Luvanhaltijan on nimettävä vastuullinen johtaja ja tälle varahenkilö:

2 a) ydinlaitoksen käytöstä poistamiselle;

7 p §

Valmiusjärjestelyt

Valmiusjärjestelyt on sovitettava yhteen viranomaisten laatimien pelastus- ja valmiussuunnitelmien kanssa ottaen huomioon, mitä pelastuslain (468/2003) 9 §:n 2 momentissa säädetään.

7 p §

Valmiusjärjestelyt

Valmiusjärjestelyt on sovitettava yhteen viranomaisten laatimien pelastus- ja valmiussuunnitelmien kanssa ottaen huomioon, mitä pelastuslaissa (379/2011) säädetään.

7 q §

Yleiset turvallisuusmääräykset

Säteilyturvakeskus antaa tarkempia määräyksiä tässä luvussa säädettyjen periaatteiden ja vaatimusten teknisluontoisista yksityiskohdista seuraavissa asioissa:

20) ydinlaitoksen säteilymittaukset ja radioaktiivisten aineiden päästöjen valvonta;

22) ydinenergian käytön turvajärjestelyjen suunnittelu ja toteuttaminen sekä ydinlaitoksen henkilöturvallisuus, tietoturvallisuus, turvavalvonta, turvahenkilöstö, uhkatilanteisiin varautuminen ja toiminta uhkatilanteessa;

7 q §

Yleiset turvallisuusmääräykset

Säteilyturvakeskus antaa tarkempia määräyksiä tässä luvussa säädettyjen periaatteiden ja vaatimusten teknisluontoisista yksityiskohdista seuraavissa asioissa:

20) ydinlaitoksen rakenteellinen säteilyturvallisuus, säteilymittaukset ja radioaktiivisten aineiden päästöjen hallinta ja valvonta sekä väestön säteilyannosten arviointi;

22) ydinenergian käytön turvajärjestelyjen suunnittelu, toteuttaminen, henkilöturvallisuus, tietoturvallisuus, turvavalvonta, turvahenkilöstö, turvaohjesääntö, uhkatilanteisiin varautuminen ja toiminta uhkatilanteessa;

3 luku

Luvanvaraisesta toiminnasta johtuvat velvollisuudet

9 §

Luvanhaltijan velvollisuudet

Luvanhaltijan velvollisuutena on huolehtia ydinenergian käytön turvallisuudesta. Tätä velvollisuutta ei voida siirtää toiselle.

9 §

Luvanhaltijan ja jätehuoltovelvollisen velvollisuudet

Luvanhaltijan velvollisuutena on huolehtia ydinenergian käytön turvallisuudesta. Tätä velvollisuutta ei voida siirtää toiselle. *Luvanhaltijan tulee varmistaa, että ne toimittajien ja alihankkijoiden tuotteet ja palvelut, joilla on vaikutusta ydinlaitoksen ydinturvallisuuteen, täyttävät tämän lain vaatimukset.*

10 a §

Luvanhaltijan tietojenantovelvollisuus

Ydinlaitoksen luvanhaltijan on pidettävä yleiskuvaus laitoksesta ja noudatetuista turvallisuusperiaatteista yleisesti nähtävillä.

Nähtäväksi ei saa asettaa tietoja, jotka olisivat viranomaisen asiakirjaan merkittynä sallassa pidettäviä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999), muun lain tai Suomea sitovan kansainvälisen velvoitteen nojalla.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä 1 momentissa tarkoitettujen tietojen nähtävillä pitämisestä.

13 §

Yleinen kuuleminen

Hakijan on ennen periaatepäätöksen tekemistä julkistettava kauppa- ja teollisuusministeriön tarkastama, sen ohjeiden mukaan

13 §

Yleinen kuuleminen

Hakijan on ennen periaatepäätöksen tekemistä julkistettava työ- ja elinkeinoministeriön ohjeiden mukaan laadittu ja sen tarkasta-

laadittu yleispiirteinen selvitys laitoshankkeesta, laitoksen arvioidusta ympäristövaikutuksista ja sen turvallisuudesta siten, että selvitystä on yleisesti saatavilla.

Kauppa- ja teollisuusministeriön on varattava ydinlaitoksen lähiympäristön asukkaille ja kunnille sekä paikallisille mahdollisuus ennen periaatepäätöksen tekemistä esittää kirjallisesti mielipiteensä hankkeesta. Ministeriön on lisäksi laitoksen suunnitellulla sijaintipaikkakunnalla järjestettävä tarkemmin määrittämällä tavalla julkinen tilaisuus, jossa asiasta voidaan esittää suullisesti tai kirjallisesti mielipiteitä. Esitetyt mielipiteet on saatettava valtioneuvoston tietoon.

16 §

Lupaviranomaiset

Luvan ydinlaitoksen rakentamiseen ja käyttämiseen sekä kaivos- ja malminrikastustoimintaan, jonka tarkoituksena on uraanin tai toriumin tuottaminen, myöntää valtioneuvosto.

ma yleispiirteinen selvitys laitoshankkeesta, laitoksen arvioidusta ympäristövaikutuksista ja sen turvallisuudesta siten, että *selvitys* on yleisesti saatavilla.

Työ- ja elinkeinoministeriön on varattava ydinlaitoksen lähiympäristön *asukkaille ja kunnille, viranomaisille sekä yleisölle* ennen periaatepäätöksen tekemistä mahdollisuus *esittää kirjallisesti mielipiteensä hankkeesta*. Ministeriön on lisäksi laitoksen suunnitellulla sijaintipaikkakunnalla järjestettävä julkinen tilaisuus, jossa asiasta voidaan esittää suullisesti tai kirjallisesti mielipiteitä. Esitetyt mielipiteet on saatettava valtioneuvoston tietoon ennen periaatepäätöksen tekemistä.

16 §

Lupaviranomaiset

Luvan ydinlaitoksen rakentamiseen, käyttämiseen ja *käytöstä poistamiseen* sekä kaivos- ja malminrikastustoimintaan, jonka tarkoituksena on uraanin tai toriumin tuottaminen, myöntää valtioneuvosto.

20 a §

Ydinlaitoksen käytöstä poistaminen

Lopetettuaan ydinlaitoksen käytön 20 §:n mukaisen käyttöluvan haltijalla on velvollisuus käynnistää toimenpiteet ydinlaitoksen käytöstä poistamiseksi 7 g §:ssä tarkoitetun käytöstä poistamista koskevan suunnitelman ja vaatimusten mukaisesti sekä haettava lupa ydinlaitoksen käytöstä poistamiselle. Lupa on haettava riittävän ajoissa siten, että viranomaisten käytettävissä on riittävästi aikaa hakemuksen arviointiin ennen ydinlaitoksen käyttöluvan päättymistä.

Lupa ydinlaitoksen käytöstä poistamiselle voidaan myöntää jos:

1) ydinlaitos ja sen käytöstä poistaminen täyttävät tämän lain mukaiset turvallisuutta

koskevat vaatimukset ja työntekijöiden ja väestön turvallisuus sekä ympäristönsuojelu on otettu asianmukaisesti huomioon;

2) hakijan käytettävissä olevat menetelmät ydinlaitoksen käytöstä poistamiseksi sekä muu ydinjätehuolto, ovat riittävät ja asianmukaiset;

3) hakijalla on käytettävissään tarpeellinen asiantuntemus ja erityisesti ydinlaitoksen henkilökunnan kelpoisuus sekä ydinlaitoksen organisaatio ovat asianmukaiset ja käytöstä poistamiseen soveltuvat;

4) hakijalla on taloudelliset ja muut tarpeelliset edellytykset toteuttaa käytöstä poistaminen turvallisesti ja Suomen kansainvälisten sopimusvelvoitteiden mukaisesti; sekä

5) ydinlaitos ja sen käytöstä poistaminen täyttävät 5, 6, 6 a, 6 b ja 7 §:ssä säädetyt periaatteet.

Ydinlaitoksen käytöstä poistamista ei saa aloittaa ennen sitä koskevan luvan myöntämistä, ellei luvanhaltijan muissa luvissa toisin määrätä. Ydinlaitoksen käytöstä poistamista ei saa aloittaa siihen myönnetyn luvan perusteella ennen kuin:

1) Säteilyturvakeskus on todennut, että ydinlaitos täyttää käytöstä poistamisen turvallisuusvaatimukset, turvajärjestelyt sekä valmiusjärjestelyt ovat riittävät, ydinaseiden leviämisen estämiseksi tarpeellinen valvonta on asianmukaisesti järjestetty ja ydinlaitoksen haltijan vahingonkorvausvastuu ydinvahingon varalta on järjestetty sitä koskevien säännösten mukaisesti; sekä

2) työ- ja elinkeinoministeriö on todennut, että varautuminen ydinjätehuollon kustannuksiin on järjestetty 7 luvun mukaisesti.

23 a §

Mielipiteiden esittäminen ja hakijan selitys

Työ- ja elinkeinoministeriön on ennen tässä luvussa tarkoitetun ydinlaitoksen rakentamista ja käyttöluvan sekä käytöstä poistamista koskevan luvan myöntämistä varattava yleisölle

tilaisuus ilmaista mielipiteensä kirjallisesti lupaa koskevassa asiassa. Mielipiteen esittämistä varten on asetettava riittävä määräaika.

Hakijalle on varattava tilaisuus selityksen antamiseen hakemuksen johdosta annetuista mielipiteistä sekä tämän lain mukaan pyydytyistä lausunnoista.

24 §

Luvan voimassaolo

Lupa, rakentamislupaa lukuunottamatta, myönnetään määräaikaisena. Määräajan pituutta harkittaessa on otettava huomioon erityisesti turvallisuuden varmistaminen ja toiminnan arvioitu kesto. Luvassa voidaan määrätä, että se lakkaa olemasta voimassa, jollei toimintaa aloiteta määräajassa luvan myöntämisestä.

24 §

Luvan voimassaolo

Lupa, rakentamislupaa ja käytöstä poistamista koskevaa lupaa lukuun ottamatta, myönnetään määräaikaisena. Määräajan pituutta harkittaessa on otettava huomioon erityisesti turvallisuuden varmistaminen ja toiminnan arvioitu kesto. Luvassa voidaan määrätä, että se lakkaa olemasta voimassa, jollei toimintaa aloiteta määräajassa luvan myöntämisestä.

27 b §

Kansallinen ydinjätehuollon ohjelma

Työ- ja elinkeinoministeriö laatii yhdessä Säteilyturvakeskuksen kanssa kansallisen ydinjätehuollon ohjelman, jossa esitetään ydinjätehuollon kansallinen toimintapolitiikka sekä käytetyn ydinpolttoaineen huoltoa koskeva ohjelma. Ohjelman tulee sisältää ainakin ydinjätehuollon yleiset tavoitteet ja periaatteet, ydinjätteiden määrät, sijaintipaikat sekä arvio ydinjätehuollon kustannuksista ja aikataulusta. Ohjelma on päivitettävä 54 a §:ssä tarkoitettujen arviointien tulosten perusteella.

Kansallisen ydinjätehuollon ohjelman sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

28 §

*Huolehtimisvelvollisuuden toteuttamisesta
päättäminen*

Suunnitelma ydinjätehuollon toteuttamisesta on esitettävä luvanvaraisen toiminnan kestäessä säännöllisesti kolmen vuoden välein, ellei lupaehtoisissa muuta määrätä. Suunnitelman on sisällettävä myös yleispiirteinen suunnitelma seuraaville kuudelle vuodelle. Ellei lupaehtoisissa muuta määrätä, on luvanvaraisen toiminnan kestäessä lisäksi esitettävä säännöllisesti kuuden vuoden välein suunnitelma ydinlaitoksen käytöstä poistamiseksi.

28 §

*Huolehtimisvelvollisuuden toteuttamisesta
päättäminen*

Suunnitelma ydinjätehuollon toteuttamisesta on esitettävä luvanvaraisen toiminnan kestäessä säännöllisesti kolmen vuoden välein, *jollei* lupaehtoisissa muuta määrätä. Suunnitelman on sisällettävä myös yleispiirteinen suunnitelma seuraaville kuudelle vuodelle.

40 §

Rahastotavoitteen määrä

Kunkin kalenterivuoden rahastotavoite on yhtä suuri kuin edellisen kalenterivuoden lopun vastuumäärä. Ydinjätehuollon kustannusvaikutusten tasoittamiseksi usealle ydinlaitoksen toimintavuodelle on rahastotavoite kuitenkin 2 tai 3 momentissa säädettyjen edellytysten täytyessä vastuumäärää pienempi.

Jos jonkin kalenterivuoden lopun vastuumäärä poikkeaa merkittävästi 44 §:n 1 momentin mukaisesti vahvistetusta edellisen kalenterivuoden lopun vastuumäärästä, osa tästä vastuumäärän muutoksesta voidaan jättää huomioon ottamatta vahvistettaessa rahastotavoitetta kyseistä kalenterivuotta seuraaville kahdelle vuodelle.

40 §

Rahastotavoitteen määrä

Kunkin kalenterivuoden rahastotavoite on yhtä suuri kuin *edellisen kalenterivuoden vastuumäärä*. Ydinjätehuollon kustannusvaikutusten tasoittamiseksi usealle ydinlaitoksen toimintavuodelle rahastotavoite *on* kuitenkin 2 tai 3 momentissa säädettyjen edellytysten täytyessä vastuumäärää pienempi.

Jos jonkin *kalenterivuoden vastuumäärä* poikkeaa merkittävästi 43 §:n 2 momentin mukaisesti aiemmin päätetystä saman kalenterivuoden vastuumäärästä, osa tästä vastuumäärän muutoksesta voidaan jättää huomioon ottamatta vahvistettaessa rahastotavoitetta kyseistä kalenterivuotta seuraaville kahdelle vuodelle.

44 §

Vakuusjärjestelyt

Jätehuoltovelvollisen on luovutettava valtiolle 45 §:ssä säädetty ehdot täyttäviä vakuuksia ennen jätteitä tuottavan toiminnan aloittamista ja muutoin aina kesäkuun loppuun mennessä siten, että valtiolla tuolloin olevien vakuuksien yhteismäärä vastaa kalenterivuoden lopun vastuumäärän ja rahastotavoitteen erotusta.

Valtioneuvoston on ennalta arvaamattomien ydinjätehuollon menojen varalta määrättävä tässä pykälässä säädetyn mukaan luovutettavien vakuuksien määrää korotettavaksi. Vakuuksien määrää saadaan korottaa enintään määrällä, joka on 10 prosenttia jätehuoltovelvollisen tämän pykälän mukaan arvioidusta vastuumäärästä.

44 §

Vakuusjärjestelyt

Jätehuoltovelvollisen on luovutettava valtiolle 45 §:ssä säädetty ehdot täyttäviä vakuuksia ennen jätteitä tuottavan toiminnan aloittamista ja muutoin aina kesäkuun loppuun mennessä siten, että valtiolla tuolloin olevien vakuuksien yhteismäärä vastaa *kalenterivuoden vastuumäärän* ja rahastotavoitteen erotusta.

Valtioneuvoston on ennalta arvaamattomien ydinjätehuollon menojen varalta määrättävä tässä pykälässä säädetyn mukaan luovutettavien vakuuksien määrää korotettavaksi. Vakuuksien määrää saadaan korottaa enintään määrällä, joka on 10 prosenttia *jätehuoltovelvollisen 43 §:n 2 momentin mukaan päätetystä vastuumäärästä*.

53 §

Rajoitukset vakuuksien ja ylijäämän palautamisessa

Jos jätehuoltovelvollisen valtiolle luovuttamia vakuuksia havaitaan edellisen kalenterivuoden lopun vastuumäärää vahvistettaessa olevan enemmän kuin sanottu vastuumäärä edellyttää, on ylimenevä osa palautettava kuluvan kalenterivuoden kesäkuun loppuun mennessä jätehuoltovelvolliselle edellyttäen, että jätehuoltovelvollinen on täyttänyt tässä luvussa tarkoitettuja maksuja koskevat velvollisuutensa.

53 §

Rajoitukset vakuuksien ja ylijäämän palautamisessa

Jos jätehuoltovelvollisen valtiolle luovuttamia vakuuksia havaitaan *edellisen kalenterivuoden vastuumäärää* vahvistettaessa olevan enemmän kuin sanottu vastuumäärä edellyttää, ylimenevä osa *on* palautettava kuluvan kalenterivuoden kesäkuun loppuun mennessä jätehuoltovelvolliselle edellyttäen, että jätehuoltovelvollinen on täyttänyt tässä luvussa tarkoitettuja maksuja koskevat velvollisuutensa.

53 a §

Ydinlaitoksen haltijalta kerättävä maksu

Ydinturvallisuusmaksu määräytyy kunkin vuoden tammikuun 1 päivänä. Jos toiminnanharjoittajalla on tällöin voimassa oleva periaatepäätös tai ydinlaitoslupa, on tämä maksuvelvollinen kyseisen vuoden osalta. Periaatepäätöksen tai rakentamisluvan mukaisen hankkeen toteuttamatta jättämisestä voi ilmoittaa työ- ja elinkeinoministeriölle vuoden loppuun mennessä, jolloin maksuvelvollisuus on vielä seuraavan vuoden osalta.

53 d §

Tutkimushankkeiden rahoittaminen

Valtion ydinjätehuoltorahasto rahoittaa kunkin vuonna jaettavissa olevin varoin tutkimushankkeita siten, että:

1) 53 a §:n 3 momentissa tarkoitettu erillisvarallisuudesta rahoitettava hankekokonaisuus tukee tarkoituksenmukaisella tavalla 53 a §:n 1 momentin mukaisen tutkimustoiminnan tarkoitusta;

2) 53 b §:n 3 momentissa tarkoitettu erillisvarallisuudesta rahoitettava hankekokonaisuus tukee tarkoituksenmukaisella tavalla 53 b §:n 1 momentin mukaisen tutkimus- ja täydennyskoulutustoiminnan tarkoitusta.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen tutkimushankkeiden on oltava tieteellisesti korkeatasoisia, ja niiden tulosten on oltava julkaistavissa. Täydennyskoulutustoiminnan tulee tehokkaasti edistää uusien henkilöiden tuloa ydinjätehuollon asiantuntijatehtäviin. Rahoitettavien hankkeiden piiriin eivät kuulu tutkimukset, jotka välittömästi liittyvät tässä laissa tarkoitettuun ydinennergian käytön valvontaan, lupakäsittelyyn tai lupahakemusaineiston valmisteluun.

53 a §

Ydinlaitoksen haltijalta kerättävä maksu

Ydinturvallisuusmaksu määräytyy kunkin vuoden tammikuun 1 päivänä. Jos toiminnanharjoittajalla on tällöin voimassa oleva periaatepäätös *taikka rakentamis- tai käyttö-lupa*, toiminnanharjoittaja on maksuvelvollinen kyseisen vuoden osalta. Periaatepäätöksen tai rakentamisluvan mukaisen hankkeen toteuttamatta jättämisestä voi ilmoittaa työ- ja elinkeinoministeriölle vuoden loppuun mennessä, jolloin maksuvelvollisuus on *voimassa* vielä seuraavan vuoden osalta.

53 d §

Tutkimus-, tutkimusinfrastruktuuri- ja täydennyskoulutushankkeiden rahoittaminen

Valtion ydinjätehuoltorahasto rahoittaa kunkin vuonna jaettavissa olevin varoin *tässä pykälässä tarkoitettuja hankkeita* siten, että:

1) 53 a §:n 3 momentissa tarkoitettu erillisvarallisuudesta rahoitettava hankekokonaisuus tukee tarkoituksenmukaisella tavalla *mainitun pykälän 1 momentin mukaisen tutkimustoiminnan ja tutkimusinfrastruktuurin tarkoitusta*;

2) 53 b §:n 3 momentissa tarkoitettu erillisvarallisuudesta rahoitettava hankekokonaisuus tukee tarkoituksenmukaisella tavalla mainitun pykälän 1 momentin mukaisen *tutkimustoiminnan, tutkimusinfrastruktuurin ja täydennyskoulutustoiminnan tarkoitusta*.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen tutkimushankkeiden on oltava tieteellisesti korkeatasoisia ja niiden tulosten on oltava julkaistavissa. *Tutkimusinfrastruktuurihankkeiden tulee edistää 53 a § 1 momentin ja 53 b §:n 1 momentin mukaisen tutkimustoiminnan valmiuksia*. Täydennyskoulutustoiminnan tulee tehokkaasti edistää uusien henkilöiden tuloa ydinjätehuollon asiantuntijatehtäviin. Rahoitettavien hankkeiden piiriin

eivät kuulu tutkimukset, jotka välittömästi liittyvät tässä laissa tarkoitettuun ydinenergian käytön valvontaan, lupakäsittelyyn tai lupahakemusaineiston valmisteluun.

54 §

Ydinenergia-alan ylin johto ja valvonta

Työ- ja elinkeinoministeriö huolehtii ydinturvallisuutta koskevan kansallisen kehityksen itsearvioinnin järjestämisestä joka kymmenes vuosi ja pyytää kansainvälisen vertaisarvioinnin ydinturvallisuutta koskevasta kansallisesta kehyksestä. Säteilyturvakeskus huolehtii ydinturvallisuutta koskevan toimintansa itsearvioinnista.

54 §

Ydinenergia-alan ylin johto ja valvonta

Työ- ja elinkeinoministeriö huolehtii ydinturvallisuutta koskevan kansallisen kehityksen itsearvioinnin järjestämisestä joka kymmenes vuosi ja pyytää kansainvälisen vertaisarvioinnin ydinturvallisuutta koskevasta kansallisesta kehyksestä. Säteilyturvakeskus huolehtii ydinturvallisuutta koskevan toimintansa itsearvioinnista. *Työ- ja elinkeinoministeriö huolehtii lisäksi ydinlaitosten ydinturvallisuutta koskevan kansainvälisen vertaisarvioinnin järjestämisestä, jos tapahtuu sellainen onnettomuus, jonka seuraukset ovat merkittäviä säteilysuojelun ja ydinturvallisuuden kannalta.*

54 a §

Itsearviointit sekä kansainväliset arvioinnit

Kansalliselle järjestelmälle, joka muodostuu ydinturvallisuutta koskevasta kansallisesta kehyksestä sekä ydinjätehuoltoa koskevasta kansallisesta kehyksestä, on suoritettava itsearviointi sekä pyydettävä kansainvälinen vertaisarviointi.

Kansallinen itsearviointi on suoritettava:

- 1) ydinturvallisuutta koskevasta kansallisesta kehyksestä ja sääntelykokonaisuudesta joka kymmenes vuosi;
- 2) ydinturvallisuutta koskevasta erityisaiheesta joka kuudes vuosi;
- 3) jos tapahtuu sellainen onnettomuus, jonka seuraukset ovat merkittäviä ydinturvallisuuden tai säteilysuojelun kannalta;
- 4) ydinjätehuoltoa koskevasta kansallisesta

kehyksestä ja sääntelykokonaisuudesta joka kymmenes vuosi; sekä

5) ydinjätehuollon kansallisesta ohjelmasta sekä sen toteuttamisesta joka kymmenes vuosi.

Kansainvälinen vertaisarviointi on pyydettyä:

1) ydinturvallisuutta koskevasta kansallisesta kehyksestä joka kymmenes vuosi;

2) ydinturvallisuutta koskevasta erityisaiheesta joka kuudes vuosi;

3) ydinjätehuoltoa koskevasta kansallisesta kehyksestä sekä ydinjätehuoltoa koskevasta kansallisesta ohjelmasta joka 10 vuosi; sekä

4) ydinlaitosten ydinturvallisuudesta kun tapahtuu sellainen onnettomuus, jonka seuraukset ovat merkittäviä ydinturvallisuuden tai säteilysuojelun kannalta.

55 §

Valvontaviranomainen

Edellä 1 momentissa mainittujen tehtävien suorittamiseksi Säteilyturvakeskuksen tulee erityisesti:

8) tehdä esityksiä ja antaa lausuntoja, joihin valvonta antaa aiheita.

55 §

Valvontaviranomainen

Edellä 1 momentissa mainittujen tehtävien suorittamiseksi Säteilyturvakeskuksen tulee erityisesti:

8) tehdä esityksiä ja antaa lausuntoja, joihin valvonta antaa aiheita;

9) toimia yhteistyössä ydinlaitosten ydinturvallisuutta koskevissa asioissa myös muiden valtioiden valvontaviranomaisen kanssa.

10) huolehtia ydinlaitosten ydinturvallisuutta koskevan aihekohtaisen kansallisen itsearviointin järjestämisestä joka kuudes vuosi ydinturvallisuutta koskevasta erityisaiheesta.

60 §

Painelaitteet

Tämän lain nojalla valvotaan ydinlaitosten painelaitteita:

60 §

Painelaitteet

Säteilyturvakeskus valvoo ydinlaitoksen painelaitteita, joita ovat:

1) erityisesti ydinlaitoksiin suunniteltuja painelaitteita, joiden toimintahäiriö voi aiheuttaa radioaktiivisen päästön (*ydintekninen painelaite*);

2) ydinlaitosten muita painelaitteita (*tavallinen painelaite*);

jollei jäljempänä toisin säädetä.

Ydinlaitosten tavallisten painelaitteiden teknisistä vaatimuksista, turvallisuuden osoittamisesta ja muista markkinoille saattamista koskevista edellytyksistä on voimassa, mitä painelaitelaissa (869/1999) säädetään.

Ydinaineiden tai ydinjätteiden kuljetuksessa käytettävistä painelaitteista on voimassa, mitä 61 §:ssä säädetään.

60 a §

Painelaitteiden, rakenteiden ja mekaanisten laitteiden valvonta ja tarkastus

Säteilyturvakeskus hyväksyy ydinteknisten painelaitteiden valmistajan tehtäviinsä sekä tarkastuslaitoksen, testauslaitoksen ja pätevöintieliimen suorittamaan ydinlaitosten painelaitteiden, teräs- ja betonirakenteiden sekä mekaanisten laitteiden tarkastustoimintaan kuuluvia tehtäviä Säteilyturvakeskuksen osoittamassa laajuudessa. Säteilyturvakeskus valvoo tarkastuslaitoksen, testauslaitoksen ja pätevöintieliimen toimintaa.

Tarkastuslaitoksen, testauslaitoksen ja pätevöintieliimen hyväksymisen edellytyksenä on, että ne ovat toiminnallisesti ja taloudellisesti riippumattomia ja että niillä on vastuuvakuutus. Lisäksi valmistajalla, tarkastuslaitoksella, testauslaitoksella ja pätevöintieliimellä on oltava kehittynyt laatujärjestelmä,

1) painelaitteet, joiden toimintahäiriö voi aiheuttaa radioaktiivisen päästön (ydintekninen painelaite); sekä

2) ydinlaitoksen muut kuin 1 kohdassa tarkoitettut painelaitteet, jotka on luokiteltu valvottaviksi niiden turvallisuusmerkityksen perusteella (tavallinen painelaite).

Jos tässä laissa tai tämän lain nojalla ei toisin säädetä, ydinlaitoksen painelaitteisiin sovelletaan painelaitelakia (1144/2016).

Painelaitelaista poiketen, ydinlaitoksen painelaitteiden osalta:

1) valvontaviranomaisena toimii Säteilyturvakeskus;

2) luvanhaltijan on ilmoitettava painelaite rekisteröitäväksi Säteilyturvakeskukselle;

3) painelaitteeseen tai sen arvokilpeen ei merkitä rekisterinumeroa eikä seuraavaa määräaikaistarkastusta.

Luvanhaltijan velvollisuuksiin sovelletaan, mitä painelaitelaissa säädetään omistajan ja haltijan velvollisuuksista. Käyttöönottotarkastukseen sovelletaan, mitä painelaitelaissa säädetään ensimmäisestä määräaikaistarkastuksesta.

60 a §

Painelaitteiden, rakenteiden ja mekaanisten laitteiden valvonta ja tarkastus

Säteilyturvakeskus hyväksyy ydinteknisten painelaitteiden valmistajan tehtäviinsä sekä tarkastuslaitoksen, testauslaitoksen ja pätevöintieliimen suorittamaan ydinlaitosten painelaitteiden, teräs- ja betonirakenteiden sekä mekaanisten laitteiden tarkastustoimintaan kuuluvia tehtäviä Säteilyturvakeskuksen osoittamassa laajuudessa. Säteilyturvakeskus valvoo *valmistajan*, tarkastuslaitoksen, testauslaitoksen ja pätevöintieliimen toimintaa.

Tarkastuslaitoksen, testauslaitoksen ja pätevöintieliimen hyväksymisen edellytyksenä on, että ne ovat toiminnallisesti ja taloudellisesti riippumattomia ja että niillä on vastuuvakuutus. Lisäksi valmistajalla, tarkastuslaitoksella, testauslaitoksella ja pätevöintieliimellä on oltava kehittynyt laatujärjestelmä,

ammattitaitoinen ja kokenut henkilökunta sekä valmistuksen ja toiminnan edellyttämät asianmukaisesti kelpoistetut menetelmät, laitteet ja välineet. Hyväksymismenettelystä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Jos painelaitteiden valmistaja, tarkastuslaitos, testauslaitos tai päteväintielin ei enää täytä hyväksymisen edellytyksiä tai on olennaisella tavalla laiminlyönyt tai rikkonut tässä laissa tai lain nojalla säädettyä velvollisuutta tai rajoitusta tai päätöksessä annettua määräystä eivätkä annetut huomautukset ja varoitukset ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen, Säteilyturvakeskus voi peruuttaa hyväksymisen. Jos turvallisuuden varmistamisen kannalta perustellut syyt vaativat, Säteilyturvakeskus voi, varattuaan asianomaiselle yhteisölle tai laitokselle tilaisuuden tulla kuulluksi, muuttaa hyväksymispäätöksessä asetettuja vaatimuksia ja ehtoja.

Säteilyturvakeskus määrittelee turvallisuuden kannalta vähemmän merkittävät ydintekniset painelaitteet, joiden valmistajaa ja testauslaitosta ei ole tarpeen hyväksyä tehtäviinsä 1 momentissa säädetyllä tavalla, sekä vastaavin perustein teräs- ja betonirakenteet ja mekaaniset laitteet, joiden testauslaitosta ei ole tarpeen hyväksyä tehtäväänsä 1 momentissa säädetyllä tavalla. Näiltä osin Säteilyturvakeskuksen on asetettava tarpeelliset valmistajan ja testauslaitoksen pätevyyttä koskevat vaatimukset, joiden täytyminen luvanhaltijan on voitava osoittaa.

Tarkastuslaitoksen on tässä laissa tarkoitettuja julkisia hallintotehtäviä hoitaessaan noudatettava, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999), sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003), hallintolaissa (434/2003), kielilaissa (423/2003) ja saamen

ammattitaitoinen ja kokenut henkilökunta sekä valmistuksen ja toiminnan edellyttämät asianmukaisesti kelpoistetut menetelmät, laitteet ja välineet. Edellä 1 momentissa tarkoitettua hyväksymismenettelystä annetaan tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella.

Jos painelaitteiden valmistaja, tarkastuslaitos, testauslaitos tai päteväintielin ei enää täytä hyväksymisen edellytyksiä tai on olennaisella tavalla laiminlyönyt tai rikkonut tässä laissa tai lain nojalla säädettyä velvollisuutta tai rajoitusta tai päätöksessä annettua määräystä eivätkä annetut huomautukset ja varoitukset ole johtaneet toiminnassa esiintyneiden puutteiden korjaamiseen, Säteilyturvakeskus voi peruuttaa hyväksymisen. Jos turvallisuuden varmistamisen kannalta perustellut syyt vaativat, Säteilyturvakeskus voi, varattuaan asianomaiselle yhteisölle tai laitokselle tilaisuuden tulla kuulluksi, muuttaa hyväksymispäätöksessä asetettuja vaatimuksia ja ehtoja.

Säteilyturvakeskus määrittelee turvallisuuden kannalta vähemmän merkittävät ydintekniset painelaitteet, joiden valmistajaa ja testauslaitosta ei ole tarpeen hyväksyä tehtäviinsä 1 momentissa säädetyllä tavalla, sekä vastaavin perustein teräs- ja betonirakenteet ja mekaaniset laitteet, joiden testauslaitosta ei ole tarpeen hyväksyä tehtäväänsä 1 momentissa säädetyllä tavalla. Näiltä osin Säteilyturvakeskuksen on asetettava tarpeelliset valmistajan ja testauslaitoksen pätevyyttä koskevat vaatimukset, joiden täytyminen luvanhaltijan on voitava osoittaa.

Säteilyturvakeskus voi edellyttää turvallisuuden kannalta tärkeän ydinteknisen painelaitteen valmistusta valvovalta tunnustettuna kolmantena osapuolena olevalta organisaatiolta ilmoitetun laitoksen pätevyyttä tai muuta vastaavaa soveltuvaa pätevyyttä.

Tarkastuslaitoksen on tässä laissa tarkoitettuja julkisia hallintotehtäviä hoitaessaan noudatettava, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa, sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003), hallintolaissa (434/2003), kielilaissa (423/2003) ja saamen kielilaissa

kielilaissa (1086/2003) säädetään. Tarkastuslaitoksen palveluksessa olevaan työntekijään sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

82 §

Asetuksenantovaltuus

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin:

6) tässä laissa tarkoitetun turvallisuuden valvomiseksi noudatettavista menettelyistä, erityisesti:

a) ydinlaitosta rakennettaessa, käyttöön- otettaessa ja käytettäessä;

(1086/2003) säädetään. Tarkastuslaitoksen palveluksessa olevaan työntekijään sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974).

82 §

Asetuksenantovaltuus

Valtioneuvoston asetuksella säädetään tarkemmin:

6) tässä laissa tarkoitetun turvallisuuden valvomiseksi noudatettavista menettelyistä, erityisesti:

a) ydinlaitosta rakennettaessa, käyttöön- otettaessa, käytettäessä ja käytöstä poistettaessa;

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

*Tämän lain voimaan tullessa vireillä ole-
viin ydinennergian käyttöä koskeviin asioihin
sovelletaan tätä lakia.*

*Suomessa käytetyn tutkimusreaktorin käy-
töstä poistamista koskevaan asiaan, jota kos-
keva hakemus lupapäätöstä varten on tullut
vireille ennen tämän lain voimaantuloa, so-
velletaan tämän lain voimaan tullessa voi-
massa olleita säännöksiä.*